

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

**Postavení státního zástupce v přípravném
řízení**

Rigorózní práce

2019

Mgr. Jana Korbelová

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Jana Korbelová

**Postavení státního zástupce v přípravném
řízení**

Rigorózní práce

Vedoucí rigorózní práce: doc. JUDr. Bc. Tomáš Gřivna, Ph. D.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 31.03.2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 305 931 znaků včetně mezer.

Mgr. Jana Korbelová

Ve Volduchách dne 31.03.2019

Poděkování

Ráda bych chtěla tímto poděkovat vedoucímu své rigorózní práce doc. JUDr. Bc. Tomáši Gřivnovi, Ph.D. za odborné vedení a za cenné připomínky a rady, které mi při psaní práce poskytoval.

Obsah

Obsah	5
Úvod	7
1. Historický vývoj státní zastupitelství	9
1.1 Historický vývoj do roku 1948	9
1.2 Historický vývoj do roku 1989	12
1.3 Historický vývoj do vzniku nového zákona o státním zastupitelství	20
2. Státní zastupitelství	22
2.1 Právní úprava státního zastupitelství a jeho postavení	22
2.2 Působnost státního zastupitelství	25
2.3 Soustava státního zastupitelství	31
2.4 Dohled v rámci soustavy státního zastupitelství	33
3. Přípravné řízení jako podstatná část trestního řízení z pohledu státního zástupce	36
3.1 Základní zásady, význam a funkce přípravného řízení	37
3.2 Formy přípravného řízení	40
3.2.1 Prověřování	41
3.2.2 Vyšetřování	45
3.2.3 Zkrácené přípravné řízení	48
3.3 Orgány konající přípravné řízení	49
3.4 Exkurs do přípravného řízení v rakouském a německém trestním právu	51
4. Státní zástupce v přípravném řízení	54
4.1 Zásadní role státního zástupce	54
4.2 Příslušnost státního zástupce v přípravném řízení	55
4.3 Dozor jako základní nástroj státního zástupce v přípravném řízení	57
4.4 Dozor státního zástupce versus dohled v rámci soustavy státního zastupitelství	59
5. Postavení státního zástupce v řízení při prověřování	61
5.1 Přijetí a posouzení podání jako trestního oznámení	61
5.2 Dozor státního zástupce	65
5.3 Skončení prověřování	68
6. Postavení státního zástupce při vyšetřování	75
6.1 Dozor státního zástupce ve vyšetřování a oprávnění nejvyššího státního zástupce	79
6.2 Skončení vyšetřování	85
7. Postavení státního zástupce ve zkráceném přípravném řízení	96

7.1	Pokyny státního zástupce ve zkráceném přípravném řízení	96
7.2	Státní zástupce ve zkráceném přípravném řízení	97
7.3	Případy, kdy nelze konat zkrácené přípravné řízení	99
8.	Další oprávnění státního zástupce v přípravném řízení	102
8.1	Postavení státního zástupce při užití operativně pátracích prostředků.....	102
8.2	Postavení státního zástupce při nařizování odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu.....	105
8.3	Postavení státního zástupce při domovní a osobní prohlídce, prohlídce jiných prostor a pozemků a při zadržení a otevření zásilek, jejich záměně a sledování.....	108
8.4	Postavení státního zástupce v rámci předběžných opatření, zajištění osob a věcí důležitých pro trestní řízení	110
8.5	Postavení státního zástupce v rámci předběžných opatření včetně zákazu vycestování do zahraničí.....	117
9.	Úvahy de lege ferenda	123
9.1	Připravovaný návrh nového trestního řádu	123
9.2	Připravovaný návrh nového zákona o státním zastupitelství	127
9.3	Úvahy nad využitím procesního modelování v trestním řízení	130
10.	Závěr	134
11.	Seznam použitých zkratk	136
12.	Seznam použitých zdrojů.....	137
12.1	Seznam použité literatury	137
12.2	Seznam použitých internetových zdrojů	138
12.3	Seznam použitých právních předpisů	140
12.4	Seznam použité judikatury	141
12.5	Seznam ostatních zdrojů.....	142
	Abstrakt.....	145
	Klíčová slova:	146
	Key words:.....	146
	Abstract.....	147
	Název práce v anglickém jazyce.....	148

Úvod

Přípravné řízení představuje významnou část trestního řízení, a to i přes skutečnost, že jeho samotná úprava v trestním řádu není příliš obsáhlá. Je to nejen část trestního řízení, v němž se vše připravuje pro následné řízení před soudem a v jehož průběhu se rozhoduje, zda se daný skutek stal, zda je trestným činem a jestli jej spáchal daný pachatel, ale především se jedná o tu část trestního řízení, za niž je plně zodpovědný státní zástupce. Pouze ten je v rámci svých oprávnění při výkonu dozoru nad zachováním zákonnosti nadán rozhodovacími pravomocemi k tomu, jakým směrem bude prověřování a vyšetřování vedeno a jak budou jednotlivé fáze přípravného řízení skončeny. Postavení státního zástupce je tak v přípravném řízení jednoznačně zásadní a jeho role je nezastupitelná.

Zaměření této práce na postavení státního zástupce v rámci přípravného řízení jsem si vybrala z více důvodů. Již v době studií na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze mě nejvíce zaujala právě oblast trestního práva a zaměřila jsem tímto směrem i svoji diplomovou práci. Oblasti trestního práva se věnuji i nyní v rámci své současné praxe na státním zastupitelství na pozici právní čekatelky. Zájem působit právě na státním zastupitelství jsem prvotně získala také již v době studia na fakultě, a to v rámci stáže u Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1, kde jsem měla možnost se setkat s každodenní činností státního zástupce včetně jeho účasti na hlavních líčení.

Tématiku postavení státního zástupce v přípravném řízení jsem si zvolila přesto, že na dané téma již kvalifikační práce zpracovány byly. Tato předkládaná práce byla zpracována s cílem přinést ucelený pohled na postavení státního zástupce v průběhu přípravného řízení. Východiskem bylo využití poznatků z odborné literatury a právních předpisů, které byly rozšířeny o ty základní činnosti, které jsou státním zástupcem ve standardních trestních věcech prováděny, a to s poukazem na praktické využití jednotlivých institutů, na oprávnění státního zástupce i na vybrané problematické aspekty, jež s sebou zákonná úprava přináší. Takto zpracovaný souhrnný pohled doplňují úvahy nad některými praktickými problémy vyvstávajícími z činnosti státního zástupce a následně i úvahy nad připravovanými či uvažovanými úpravami právních předpisů dotýkajících se činnosti státního zástupce. Součástí těchto úvah je i poukázání na možnost využití procesního modelování v rámci státního zastupitelství, které by bylo

možné aplikovat jako jednu z dobrých praxí inspirovaných jeho využitím ministerstvem vnitra v rámci modelování procesů agend veřejné správ.

Práce je rozčleněna do devíti kapitol, které tvoří čtyři logické části. První část se věnuje historickému vývoji státního zastupitelství až do přijetí současného zákona o státním zastupitelství s tím, že po roce 1948 je pozornost již více zaměřena na postavení státního zástupce. Druhá část obsahuje obecné vymezení státního zastupitelství a charakteristiku přípravného řízení jako takového, přičemž součástí je i podkapitola věnující se některým specifikům v rakouském a německém trestním řádu. Hlavní částí je část třetí, která se zaměřuje na postavení státního zástupce v přípravném řízení s poukazem na jeho zásadní roli v této fázi trestního řízení a na postavení státního zástupce v jednotlivých formách přípravného řízení, tedy v rámci prověřování, vyšetřování a ve zkráceném přípravném řízení. Doplněním této části je zpracování oprávnění státního zástupce u jednotlivých institutů v rámci přípravného řízení, která jsou ze strany státního zástupce uplatňována. Poslední čtvrtá část obsahuje výše zmíněné úvahy týkající se novely trestního řádu a uvažovaného zákona o státním zastupitelství.

1. Historický vývoj státního zastupitelství

1.1 Historický vývoj do roku 1948

Historie veřejné žaloby v českých zemích spadá již do období 15. století, kdy císař Zikmund zřídil roku 1437 úřad královského prokurátora, kterým byl jako první Vilém ze Žlutic, jehož úkolem bylo zastupovat krále v soudním řízení, a to primárně za účelem opětovného získání královského majetku ztraceného během husitských válek. V následujícím století se pak působnost královského prokurátora rozšířila nejprve o zastupování majetkových zájmů koruny u soudů, později pak o oprávnění stíhat trestné činy, které nestíhal žalobce soukromý a za Habsburků pak začal vystupovat jako ochránce veřejného zájmu. Obnoveným zřízením zemským pak bylo zakotveno postavení královského prokurátora jako veřejného žalobce s povinností stíhat veškeré trestné činy. Avšak tento stav netrval nikterak dlouho, jelikož v 17. století se začalo v českých zemích uplatňovat inkviziční řízení s tajným a písemným trestním procesem. K zásadní reformě došlo až v důsledku revolučního roku 1848, kdy byla ustanovením § 103 Stadionovy ústavy z roku 1849 v trestním řízení zakotvena zásada obžalovací a dále bylo v této ústavě stanoveno, že hlavní činnost státního zastupitelství¹ bude vykonávána v trestním řízení. Dne 17. ledna 1850 vydal císař František Josef I. Patent č. 25/1850 ř. z., kterým byl vyhlášen prozatímní trestní řád, v němž bylo státní zastupitelství upraveno v hlavě třetí a jeho základním úkolem bylo stíhat ex officio veškeré trestné skutky, o kterých se dozví, vyjma trestných činů soukromožalobních, tj. takových, které byly stíhány jen na žádost poškozeného. Státní zástupce tedy primárně měl hájit zájmy státu na dodržování zákona při soudním řízení, podávat veřejnou trestní obžalobu a zastupovat stát při trestním řízení a zároveň dbát na to, aby nikdo nebyl stíhán nevinně, stejně tak, aby vyšetřování probíhalo podle zákona a bez zbytečných průtahů.² Prozatímní trestní řád byl však v platnosti pouze necelý rok a půl, jelikož byl dne 29. července 1853 nahrazen novým trestním řádem, který navazoval na tzv. silvestrovské

¹ Existence státního zastupitelství byla upravena v základech nového soudního zřízení, odkud byla přenesena do císařských rozhodnutí, pro Čechy byla organizace upravena nařízením č. 290/1849 ř. z. a pro Moravu a Slezsko nařízením č. 291/1849 ř. z. a specifikována tzv. „organickým zákonem pro státní zastupitelství“ vydaného na základě císařského rozhodnutí ze dne 14.6.1849, přičemž od tohoto okamžiku až do období první republiky se v našem právu objevují vedle sebe dvě pojmenování, a to státní zastupitelství a státní návladnictví - Kuchta, J., Schelle K.: *Historie a současnost státního zastupitelství*, Masarykova univerzita, Brno, 1994, 10 s.

² Kuchta, J., Schelle, K.: op. cit. v pozn. 1, 12 s.

patenty ze dne 31. prosince 1851, které zahájily období tzv. bachovského neoabsolutismu a zároveň přinesly omezení zásady ústnosti a zásady obžalovací, zavedly písemný proces u vyšších soudů, přičemž trestní proces podle nového trestního řádu byl procesem inkvizičním charakteristickým zákonnou důkazní teorií, zproštěním obžaloby pro nedostatek důkazů, vyloučením laického prvku v podobě porotních soudů, zásadou písemnosti a zásadou tajnosti. Úprava státního zastupitelství však patřila ke kladným rysům tohoto trestního řádu a v podstatě se příliš nelišila od prozatímního trestního řádu.³ Změnu trestního práva procesního v podobě zakotvení ústnosti a veřejnosti řízení, zásady obžalovací, volného hodnocení důkazů soudem a porotní soudy zavedl až nový trestní řád⁴, který ve třetí kapitole upravuje státní zastupitelství, přičemž i v tomto případě se jedná o úpravu velice podobnou jako v prozatímním trestním řádu z roku 1850.

Po vzniku samostatné Československé republiky roku 1918, byl tzv. recepční normou⁵ zajišťující právní kontinuitu převzat rakouský a uherský právní řád, což pro Čechy znamenalo, že i nadále byl používán rakouský trestní řád z roku 1873, který byl s četnými změnami užíván až do roku 1951, Slovensko a Podkarpatská Rus pak převzaly uherský trestní řád z roku 1896. Jelikož ústava Československé republiky, která byla vyhlášena pod číslem 121/1920 Sb., výslovně neupravovala úřady veřejné žaloby, stala se pro trestní řízení důležitou právě recepční norma a protože organizace jak soudnictví, tak státní správy plynule navazovala na soudnictví rakouské a uherské, nedošlo k žádným zásadním změnám. Systém státního zastupitelství byl v této době tedy tvořen krajskými a vrchními státními zastupitelstvími v Praze a Brně a generální prokuraturou při Nejvyšším soudu, kdy generální prokurátor měl především v trestním řízení některé výsadní pravomoci, avšak hlavou soustavy byl ministr spravedlnosti. Co se týče existence okresních státních zastupitelství, tak ta jako samostatný organizační článek začala existovat až po roce 1948. V této době na okresní úrovni působili funkcionáři státního zastupitelství, kdy jimi byly osoby většinou bez právnického vzdělání.

³ Schelle, K. a kolektiv: *Vývoj trestního řízení*. KEY Publishing s.r.o., Ostrava, 2012, 34-35 s.

⁴ Zákon č. 119/1873 ř z.

⁵ Zákon č. 11/1918 Sb.

Poté, co dne 16.3.1938 vydal Hitler výnos o zřízení Protektorátu Čechy a Morava⁶, začal na našem území platit právní dualismus, kdy se obyvatelé Protektorátu, kteří byli německé státní příslušnosti, stali německými a v souladu s ustanovením jednoho z norimberských zákonů též říšskými občany podléhajícími německé soudní pravomoci. Zbylí obyvatelé Čech a Moravy se stali příslušníky Protektorátu Čechy a Morava a podléhali právu protektorátnímu, tzv. autonomnímu. Ovšem tento právní dualismus neplatil podle výše uvedeného bez výhrad, jelikož soustava českých soudů zůstala zachována pouze formálně a naopak vedle nich zřízené německé soudy získávaly na významu s četnými pravomocemi, kdy například projednávání především politických trestných činů bylo protektorátním soudům odňato a podřízeno soudům německým⁷. Úpravu trestního práva v době Protektorátu tvořila dvě nařízení z roku 1939. Nařízení o německém soudnictví v Protektorátu Čechy a Morava a nařízení o výkonu soudní pravomoci v Protektorátu Čechy a Morava⁸, která určovala, jestli se bude trestné jednání stíhat podle protektorátního nebo říšského práva.

Po skončení nacistické okupace Československo nejprve muselo odbourat nastolený právní dualismus a základním dokumentem pro tento krok se stal ústavní dekret prezidenta republiky č. 11/1944 Úř. věst. Čsl., o obnoveném právním pořádku, kterým byl právní řád navrácen do stavu platného a účinného do 29.9.1938 a kterým byla zajištěna kontinuita soustavy veřejné žaloby se soustavou prvorepublikovou. Bylo dále nezbytné, aby se Československo vypořádalo jak s válečnými zločinci, tak s kolaboranty a domácími pomahači, k čemuž byl přijat dekret prezidenta republiky ze dne 19.6.1945 č. 16/1945 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech, tzv. velký retribuční dekret⁹. U

⁶ Český překlad publikován pod č. 75/1939 Sb.

⁷ Schelle, K. a kolektiv, op. cit. v pozn. 3, 47 s.

⁸ Toto nařízení stavělo na principu, že německé soudní pravomoci v Protektorátu Čechy a Morava podléhají německé státní příslušníci a ostatní osoby, tedy především čeští obyvatelé protektorátu, podléhají německé soudní pravomoci pro trestné činy, na které se vztahovalo německé trestní právo anebo které byly stíhány cestou soukromé žaloby, pokud ta byla podána německým státním příslušníkem. Schelle, K. a kolektiv, op. cit. v pozn. 3, 48 s.

⁹ Tzv. velký retribuční dekret platil pouze v českých zemích, jelikož na Slovensko bylo vydáno k potrestání kolaborantských osob nařízení Slovenské národní rady č. 33/1945 Zb. SRN, o potrestání fašistických zločinců, okupantů, zrádců a kolaborantů a o zřízení lidového soudnictva. Schelle, K. a kolektiv, op. cit. v pozn. 3, 57 s.

mimořádných lidových soudů, které vykonávaly pravomoc v pětičlenných senátech, působili veřejní žalobci jmenovaní vládou nebo ministrem spravedlnosti buď na určité období, pro určité případy, nebo pro celou dobu činnosti lidového soudu, a to z řad prokurátorů nebo i z jiných osob, které dosáhly doktorátu práv nebo složily tři státní právnické zkoušky¹⁰, a jednalo se tedy tak o zvláštní žalobce postavené mimo běžnou organizační strukturu státního zastupitelství. Současně s velkým retribučním dekretem byl vydán ještě dekret č. 17/1945 Sb., o Národním soudu, který fungoval jednak jako soud trestní, jednak jako soud čestný a před kterým byly souzeny „pronacistické“ osoby, konkrétně pak státní prezident, členové protektorátní vlády, členové ústředního vedení Vlajky, členové Kuratoria pro výchovu mládeže, členové České ligy proti bolševismu či významní novináři, kteří se dopustili činů trestných podle velkého retribučního dekretu¹¹. U tohoto soudu působil tzv. národní prokurátor jmenovaný vládou na návrh ministra spravedlnosti, kterému byl taktéž podřízen¹². Mimořádné lidové soudy působile až do května roku 1947, přičemž neuzavřené případy předaly řádným trestním soudům. Jelikož však komunisté nebyli spokojeni s tím, jako bylo s „třídními nepřáteli“ naloženo, byly retribuční soudy obnoveny v březnu roku 1948 a fungovaly až do konce téhož roku¹³.

1.2 Historický vývoj do roku 1989

Po únorovém převratu v roce 1948 se k moci dostala komunistická strana, která velice rychle získala moc a pod svou kontrolu veškeré veřejné záležitosti. V květnu téhož roku byla přijata tzv. Ústava 9. května¹⁴, kde, stejně tak jako v ústavě z roku 1920, úřad veřejné žaloby není výslovně uveden, avšak změnu, a to nejen v tomto ohledu, přináší zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, který nejen předurčil vývoj a postavení prokuratury, ale který ve svém § 20 již upravuje úřady veřejné žaloby.

¹⁰ Schelle, K. a kolektiv, op. cit. v pozn. 3, 58 s.

¹¹ Schelle, K. a kolektiv, op. cit. v pozn. 3, 59 s.

¹² Prokuratura a její vývoj na našem území. [cit. 30.06.2018]. Dostupné z: www.epravo.cz/top/clanky/prokuratura-a-jeji-vyvoj-na-nasem-uzemi-102856.html

¹³ Zákon č. 33/1948 Sb., jímž se obnovuje účinnost retribučního dekretu a nařízení o lidovém soudnictví a mění některá jejich ustanovení a zákon č. 34/1948 Sb., o revisi trestního řízení v některých případech provinění proti národní cti

¹⁴ Ústavní zákon č. 150/1948 Sb.

Dosavadní soustava státního zastupitelství byla zrušena a nahradila ji nově zřízená prokuratura s novým samostatným článkem v podobě okresních prokuratur působících v sídlech okresních soudů. Dalšími články pak byly prokuratury krajské v sídlech soudů krajských a hlavou soustavy i nadále zůstal generální prokurátor při Nejvyšším soudu podřízený ministru spravedlnosti. Naopak v důsledku úplného zrušení vrchních soudů již nadále neexistovaly vrchní prokuratury. Nutno podotknout, že ačkoliv byl úřad veřejné žaloby označován jako prokuratura, v pravém významu se o ni zatím nejednalo, jelikož vztahy nadřízenosti a podřízenosti byly doposud převzaty ze soustavy první republiky. Nicméně již v této době došlo v trestním řízení k posílení pozice prokurátora vůči vyšetřujícímu soudci, který byl nově povinen vyhovět návrhu prokurátora na zahájení vyšetřování¹⁵. Co se týče přípravného řízení, bylo pro něj až do přijetí nového trestního řádu v roce 1950 typická chybějící kontrola prokurátora nad vyšetřováním, typické bylo rovněž vynucování doznání či neprověřování obhajoby¹⁶.

V roce 1948 byl přijat také zákon č. 232/1948 Sb., na základě něhož byla při Státním soudu zřízena Státní prokuratura se sídlem v Praze zaměřující se výhradně na stíhání trestných činů podle zákona na ochranu lidově demokratické republiky, která byla řízena státním prokurátorem přímo podřízenému ministru spravedlnosti. Nutno podotknout, že prokurátoři Státní prokuratury přijímali metody aplikované Státní bezpečností během vyšetřování, které však byly v rozporu nejen s trestním řádem¹⁷. V praxi docházelo k tomu, že prokurátoři pouze přebírali výsledky vyšetřování Státní bezpečností, která je ve většině případů ani neinformovala o zadržení či o uvěznění osob, ačkoliv to byli prokurátoři, kteří měli o vazbě rozhodovat a pokud tomu přeci jen tak bylo, rozhodoval o ní prokurátor bez spisu a jen vyplnil předepsaný formulář¹⁸.

Jedním z významných posunů ke skutečné prokuratuře a ke značnému zvýšení pravomocí pro prokurátory bylo přijetí trestního řádu v roce 1950¹⁹, s účinností od 1.8.1950. Ten jednak rozšířil pravomoci generálního prokurátora, který mohl nově

¹⁵ Bobek, M., Molek, P., Šimíček, V.: *Komunistické právo v Československu. Kapitoly z dějin bezpráví*. Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, Brno 2009, 850 s.

¹⁶ Bobek, M., Molek, P., Šimíček, V., op. cit v pozn. 15, 585 s.

¹⁷ Bobek, M., Molek, P., Šimíček, V., op. cit v pozn. 15, 585 s.

¹⁸ Bobek, M., Molek, P., Šimíček, V., op. cit v pozn. 15, 852 s.

¹⁹ Zákon č. 87/1950 Sb., zákon o trestním řízení soudním

podávat stížnosti nejen proti pravomocnému rozhodnutí soudu, ale i proti rozhodnutí nižších prokurátorů, či podat návrh na uznání rozhodnutí vydaného cizím státem nebo podat návrh na zrušení arbitrážní komise²⁰. Jednak začlenil do jednotného systému prokuratury vojenskou prokuraturu, která byla do té doby samostatná a jejímiž články byli nižší vojenští prokurátoři (v polním řízení nižší polní prokurátoři), vyšší vojenští prokurátoři (vyšší polní prokurátoři) a nejvyšší vojenský prokurátor²¹. Tento trestní řád přisuzoval přípravnému řízení, které bylo tvořeno dvěma fázemi – vyhledáváním a vyšetřováním, velice důležitou roli, kdy se jednalo o takovou fázi trestního řízení, jejíž řádné provedení mělo významný vliv na výsledek celého procesu. Naopak samotné řízení před soudem bylo pojímáno jako méně důležitá součást přípravného řízení²². Prokurátoři získali žalobní monopol, de iure došlo ke zrušení instituce vyšetřujícího soudce, na základě čehož bylo prokurátorům umožněno provádět zásahy do práv a svobod občanů, a to včetně rozhodování o vzetí obviněného do vazby. V této době přípravné řízení dominovalo nad řízením před soudem, přičemž to měl být prokurátor, kdo bude osobně konat vyšetřování (vyhledávání bylo svěřeno orgánům národní bezpečnosti). Nicméně v praxi tomu tak nebylo, a to s odůvodněním, že prokurátor nemá své vyšetřovatele, a proto není schopen provádět všechna vyšetřování²³.

K dovršení sovětizace orgánů došlo v roce 1952 přijetím ústavního zákona č. 64/1952 Sb., o soudech a prokuratuře, a prováděcího zákona č. 65/1952 Sb., o prokuratuře, které vstoupily v platnost 1. ledna 1953, byla jimi vytvořena prokuratura „jako údajně samostatný, jednotný, centralizovaný a monokratický orgán „nejvyššího dozoru““²⁴ a které posunuly smíšený systém státního zastupitelství k systému jednotné prokuratury. Ta byla oddělena od ministerstva spravedlnosti a nebyla odpovědná vládě ani jinému sboru či orgánu, čímž naplňovala výše uvedený znak samostatnosti a

²⁰ Prokuratura a její vývoj na našem území. [cit. 30.06.2018]. Dostupné z: [//www.epravo.cz/top/clanky/prokuratura-a-jeji-vyvoj-na-nasem-uzemi-102856.html](http://www.epravo.cz/top/clanky/prokuratura-a-jeji-vyvoj-na-nasem-uzemi-102856.html)

²¹ Kuchta, J., Schelle K., op. cit. v pozn. 1, 54 s.

²² Růžička, M.: *Přípravné řízení a stádium projednávání trestní věci v řízení před soudem (velká novela a připravovaná rekonstrukce trestního řádu)*. LexisNexis, 2005, 30 – 31 s.

²³ Bobek, M., Molek, P., Šimíček, V., op. cit. v pozn. 15, 586 s.

²⁴ Kuchta, J., Schelle K., op. cit. v pozn. 1, 54 s.

centralizace. Pouze generální prokurátor, jmenovaný a odvolávaný prezidentem, byl vládě odpovědný, stál i nadále v čele soustavy a fakticky nahradil ve své pozici ministra spravedlnosti. Jeho pravomoci byly opět posíleny, a to příkladmo tím, že „*měl zejména upozorňovat úřady či národní výbory na zjištěné vady, dávat podnět k přezkoumání rozhodnutí a opatření odporujících právnímu řádu, pečovat o zjištění trestných činů a spravedlivé potrestání jejich pachatelů, dohlížet na výkon uložených trestů, dohlížet na to, aby orgány národní bezpečnosti postupovaly podle zákona, účastnit se řízení před soudy a dozírat na to, aby soudy správně zajišťovaly ochranu zájmů státu a pracujících*”²⁵. Dále byl generální prokurátor oprávněn atrahovat na sebe pravomoci jakéhokoliv prokurátora²⁶ a také podat protest proti rozhodnutí a opatření úřadů, národních výborů či jiných úřadů, jejichž rozhodnutí či opatření mělo být odstraněno²⁷. Generální prokurátor, či případně jeho náměstek, se musel s poradním hlasem povinně účastnit všech zasedání vlády a tzv. sboru pověřenců, jednalo-li se o protestu. V tomto období byla struktura prokuratury vymezena tedy jako generální prokuratura s generálním prokurátorem v čele, jejímiž orgány se stali náměstci generálního prokurátora, krajsí, okresní prokurátoři a jejich náměstci, dále vyšší a nižší prokurátoři a jejich náměstci, vyšší a nižší polní prokurátoři se svými náměstkami a ostatní prokurátoři a vojenští prokurátoři²⁸. Co se týče státní prokuratury, tak ta zanikla v důsledku přijetí zákona č. 66/1952 Sb., kterým zanikl Státní soud, jehož pravomoci převzali soudy krajské.

Jelikož došlo k odhalení nezákonností, k nimž docházelo v předchozích letech, konala se v roce 1956 celostátní konference KSČ a v návaznosti na ní ode dne 1.1.1957 nabyl účinnosti nový trestní řád²⁹, který obecně přinesl podrobnější a pokrokovější úpravu než tomu bylo v trestním řádu z roku 1950. Nově upravoval zejména přípravné řízení (neboť právě v jeho rámci nejvíce docházelo k nezákonnostem), předběžné

²⁵ Prokuratura a její vývoj na našem území. [cit. 30.06.2018]. Dostupné z: [//www.epravo.cz/top/clanky/prokuratura-a-jeji-vyvoj-na-nasem-uzemi-102856.html](http://www.epravo.cz/top/clanky/prokuratura-a-jeji-vyvoj-na-nasem-uzemi-102856.html)

²⁶ Atrakce nebyla však výhradním oprávněním pouze generálního prokurátora, jelikož obecně i vyšší prokurátoři mohli na sebe atrahovat pravomoci nižších prokurátorů.

²⁷ Prokuratura a její vývoj na našem území. [cit. 30.06.2018]. Dostupné z: [//www.epravo.cz/top/clanky/prokuratura-a-jeji-vyvoj-na-nasem-uzemi-102856.html](http://www.epravo.cz/top/clanky/prokuratura-a-jeji-vyvoj-na-nasem-uzemi-102856.html)

²⁸ Kuchta, J., Schelle K.: op. cit. v pozn. 1, 54-55 s.

²⁹ Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním

projednání obžaloby či odvolací řízení. Téhož dne nabyl účinnosti i další zákon, a to nový zákon o prokuratuře³⁰, v jejímž čele i nadále stál generální prokurátor, jemuž se opětovně rozšířily pravomoci, jelikož mu například bylo umožněno se účastnit zasedání pléna Nejvyššího soudu, na němž mohl podávat návrhy na vydávání směrnic pro správný výklad právních předpisů nižším soudům, čímž tedy více než kdy před tím začaly jeho zásahy do tvorby judikatury a činnosti soudů³¹. Soustava prokuratury byla navíc doplněna o oblastní a obvodní dopravní prokuratury. V této době byl dozor prokurátora rozdělen na všeobecný dozor (nad dodržováním zákonů a právních předpisů orgány státu, organizacemi a občany), na trestní stíhání osob a dozor nad zachováním zákonnosti orgány činnými v přípravném trestním řízení (v rámci něho měl prokurátor dohlížet na to, aby nebyl nikdo bezdůvodně trestně stíhán či vzat do vazby), na účast v řízení před soudy a dozor nad zákonností soudních rozhodnutí³², Nově došlo k rozšíření všeobecného dozoru prokuratury i na oblast dozoru nad zachováním zákonnosti v místech, kde se vykonávala vazba, trest odnětí svobody, ochranné léčení a ochranná výchova a také byly v systému prokuratury zřízeny vlastní vyšetřovací orgány, tzv. vyšetřovatelé prokuratury, na jejichž činnost, kterou samostatně vykonávali podle trestního řádu, dohlíželi prokurátoři, u nichž byli zřízeni, přičemž do funkce je ustanovoval a odvolával generální prokurátor, a to pouze na základě svého uvážení a ačkoliv bylo pro výkon funkce vyšetřovatele vyžadováno právnické vzdělání, mohla být z důležitých důvodů tato podmínka generálním prokurátorem prominuta. Navíc se v praxi vyšetřovatelé prokuratury neuplatnili a vyšetřování i nadále vykonávali vyšetřovatelé patřící do sboru národní bezpečnosti.

V roce 1960 byla schválena nová ústava³³, v níž byla instituce prokuratury poprvé zakotvena, a to v hlavě osmé s názvem „Soudy a prokuratura“. V článku 104 této socialistické ústavy byly stanoveny rozsáhlé dozоровé pravomoci³⁴, v článku 106

³⁰ Zákon č. 65/1956 Sb., o prokuratuře

³¹ Prokuratura a její vývoj na našem území. [cit. 30.06.2018]. Dostupné z: [//www.epravo.cz/top/clanky/prokuratura-a-jeji-vyvoj-na-nasem-uzemi-102856.html](http://www.epravo.cz/top/clanky/prokuratura-a-jeji-vyvoj-na-nasem-uzemi-102856.html)

³² Bobek, M., Molek, P., Šimíček, V., op. cit v pozn. 15, 862 s.

³³ Ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky

³⁴ „Dozor nad důsledným prováděním a zachováváním zákonů a jiných právních předpisů ministerstvy a jinými orgány státní správy, národními výbory, soudy, hospodářskými a jinými organizacemi i občany přísluší prokuratuře; v jejím čele stojí generální prokurátor.“

ústavy pak vztahy nadřízenosti a podřízenosti v prokuratuře³⁵. V návaznosti na nový ústavní zákon byla přijata řada nových zákonů, mezi nimiž byly i nový, dodnes účinný, samozřejmě mnohokrát novelizovaný, trestní řád³⁶ či nový zákon o prokuratuře³⁷. Ten představoval doposud nejucelenější právní úpravu prokuratury s upevněním jejího mocenského vlivu, když již v ustanovení § 1 odst. 1 byl zdůrazněn všeobecný dozor spočívající v tom, že prokurátoři dohlíželi nad zachováním socialistické zákonnosti v rámci činnosti ministerstva, národních výborů a i v rámci činnosti soudů. Změnu představovalo podřízení generální prokuratury pod Národní shromáždění, avšak generální prokurátor získal oprávnění účastnit se jednání vlády s poradním hlasem. V té době se prokuratura členila na Generální prokuraturu (její součástí byla i Hlavní vojenská prokuratura), krajské prokuratury (v Praze Městskou prokuraturu), vyšší vojenské prokuratury, okresní prokuratury (obvodní prokuratury na území hlavního města Prahy) a vojenské obvodové prokuratury. Generální prokurátor tak tedy nadále setrval jako hlava celého naprosto centralizovaného aparátu s četnými pravomocemi umožňující mu mimo jiné kontrolu celé soustavy včetně možnosti vydávat pokyny závazné pro všechny stupně prokuratury. Trestní řád z roku 1961 umožnil mimo jiné prokurátorům odevzdat a po zahájení trestního stíhání postoupit věc místnímu lidovému soudu k projednání provinění, a to v případě, že šlo o méně závažné trestné činy, pachatel litoval svého jednání a projevil účinnou snahu po nápravě a jestliže vzhledem k osobě pachatele a výchovné síle kolektivu uzná prokurátor tento způsob vyřízení pro nápravu pachatele za postačující³⁸. Novela trestního řádu z roku 1965³⁹ přinesla změnu v přípravném řízení, neboť nově bylo konáno ve dvou formách, kdy vedle vyšetřování bylo zavedeno ještě vyhledávání, které se konalo o taxativně vypočtených trestných činech. Nadto byl nově upraven i postup orgánů činných v trestním řízení před zahájením trestního stíhání, kdy v této fázi jim bylo umožněno pouze obstarávat nezbytné podklady a vysvětlení a zajišťovat stopy trestného činu, nikoliv však provádět úkony

³⁵ „Orgány prokuratury jsou podřízeny jedině generálnímu prokurátorovi a vykonávají své funkce nezávisle na místních orgánech. Při veškeré své činnosti se opírají o iniciativu pracujícího lidu a jeho organizaci.“

³⁶ Zákon 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

³⁷ Zákon 60/1965 Sb., o prokuratuře

³⁸ Bobek, M., Molek, P., Šimíček, V., op. cit v pozn. 15, 589 s.

³⁹ Zákon č. 57/1965 Sb., kterým byl novelizován trestní řád

zasahující do základních práv občanů zaručených ústavou a rovněž výsledky dle trestního řádu. Dále došlo ke změně ve vydávání konečných rozhodnutí, která mimo obžalobu a návrhu na ochranné opatření činili vyšetřovatelé a vyhledávací orgány, čímž tak došlo k výraznému oslabení pozice prokurátora, který pouze mohl rušit nezákonná rozhodnutí o zastavení a přerušení trestního stíhání a postoupení věci⁴⁰.

K posledním významným změnám proběhlých do roku 1989 patří federalizace státu zákonem o československé federalizaci z roku 1968⁴¹ s účinností od 1.1.1969. Článek 145 ústavního zákona o československé federalizaci upravoval období provizoria, než bude organizace soudů a prokuratury upravena ústavním zákonem Federálního shromáždění, přičemž k úpravě došlo nikoliv ústavním zákonem, ale novelou zákona o prokuratuře z roku 1965 a definitivní podoba organizace prokuratury od počátku sedmdesátých let až do roku 1989 vypadala následovně: Generální prokuratura Československé socialistické republiky (její součástí byla i Hlavní vojenská prokuratura), Generální prokuratura České socialistické republiky, Generální prokuratura Slovenské socialistické republiky, krajské prokuratury, Městská prokuratura v Praze s působností krajské prokuratury, okresní prokuratury, obvodní a městské prokuratury s působností okresních prokuratur, vyšší vojenské prokuratury a vojenské obvodové prokuratury, kdy v době branné pohotovosti státu měly ještě jako vojenské prokuratury působit také vyšší polní prokuratury a nižší polní prokuratury. V čele jednotlivých prokuratur byl vždy vedoucí prokurátor zastupující prokuraturu navenek, dále jeho náměstkové, ostatní prokurátoři, vyšetřovatelé prokuratury a ostatní pracovníci. Generální prokurátor Československé socialistické republiky mající postavení vedoucího ústředního orgánu ČSSR byl jmenován prezidentem republiky, do jehož rukou skládal slib, a odpovědný byl Federálnímu shromáždění, Generální prokurátor České socialistické republiky České národní radě, Generální prokurátor Slovenské socialistické republiky pak Slovenské národní radě. Návrh na jmenování a odvolání generálních prokurátorů republiky podával Generální prokurátor ČSSR, jmenování byli předsednictvem národní rady a slib skládali do rukou předsedy národní rady⁴². Postavení prokuratury v těchto letech korespondovalo se systémem a modelem

⁴⁰ Bobek, M., Molek, P., Šimíček, V., op. cit. v pozn. 15, 590-591 s.

⁴¹ Ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o Československé federalizaci

⁴² Kuchta, J., Schelle, K., op. cit. v pozn. 1, 57 - 58 s.

sovětské prokuratury, a proto se prokuratura u nás vyvíjela jako všeobecný kontrolní orgán, z níž se stala pojistka pro případy, že by ostatní orgány při výkonu svých pravomocí nerespektovaly zájmy vládnoucí skupiny. Prokuraturu v době totality je možné definovat několika následujícími rysy:

- zakotvení úlohy prokuratury v čl. 104 a násl. Ústavy jako strážkyně socialistické zákonnosti, která má zcela samostatné postavení, nezávislé na vládě či na zákonodárném sboru, jelikož její blíže nedefinovatelná a neuplatitelná odpovědnost je pouze formální,

- monolitní, centralistická a hierarchická struktura prokuratury,

- i přes proklamovanou nezávislost prokuratury byla i při řízení prokuratury uplatňována vedoucí úloha komunistické strany a ovlivňování její činnosti,

- prokuratura byla považována za objektivní orgán a za všeobecného strážce zákonnosti, přičemž objektivní nemohla být pro svou těsnou závislost na politickomocenském centru a pozice strážce zákonnosti byla devalvována výběrovým přístupem, kdy záleželo na úvaze samotné prokuratury či na objednávce z politického centra, zda zasáhne,

- prokuratura nebyla pouze státním orgánem, ale i resortem, jenž se sám spravoval a sám sebe kontroloval, čímž byl prakticky vyloučen jakýkoliv vnější zásah do jejích vnitřních záležitostí,

- vymezení působnosti prokuratury bylo natolik rozsáhlé, že mohla zasahovat prakticky do všech oblastí výkonu státní moci⁴³.

Působnost prokurátorů v té době se v praxi dělila na všeobecný dozor, působnost v trestním řízení, občansko-soudní dozor a dozor nad zachováváním zákonnosti v místech, kde byla omezena osobní svoboda⁴⁴.

Ve výše uvedené struktuře spolu se všemi zásadami fungovala prokuratura, samozřejmě s dílčími obměnami, až do roku 1989.

⁴³ Kuchta, J., Schelle, K., op. cit. v pozn. 1, 59 - 61 s.

⁴⁴ Bobek, M., Molek, P., Šimíček, V., op. cit v pozn. 15, 878 s.

1.3 Historický vývoj do vzniku nového zákona o státním zastupitelství

Po pádu komunistického režimu v roce 1989 bylo zapotřebí nejprve odstranit řadu problematických a ideologických institutů obsažených v právním řádu, včetně vedoucího postavení KSČ, z něhož vycházela i prokuratura⁴⁵. Pro porevoluční období a vývoj prokuratury je charakteristické, že i nadále zůstaly v platnosti určité části Ústavy a také zákon o č. 60/1965 Sb., o prokuratuře, který byl novelizován až v roce 1990⁴⁶, avšak přinesl pouze dílčí změny související se zrušením čl. 4 Ústavy ČSSR o vedoucí úloze komunistické strany. Dále došlo k omezení dozoru prokuratury nad zákonností postupu a rozhodování soudů a státních notářství, oproti tomu ustanovení upravující všeobecný dozor prokuratury zůstala prozatím v platnosti. Další změnu přineslo přijetí ústavní novely⁴⁷ v roce 1992, na základě které došlo k derogaci čl. 106 socialistické Ústavy z roku 1960, podle něhož byly orgány prokuratury podřízeny generálnímu prokurátorovi a při své činnosti se opíraly o iniciativu pracujícího lidu. Změny v tomto období se týkaly rovněž personálního obsazení prokuratury, neboť došlo k podstatným kádrovým změnám, kdy museli odejít především ti, kteří byli v očích veřejnosti ztělesněním nezákonnosti z dob politických procesů v 50. letech, zpronevěřili se morálnímu kodexu a prokurátorskému slibu a podíleli se na nezákonnosti v dalším období⁴⁸. Po rozdělení federace byla ústavním zákonem č. 4/1993 Sb.⁴⁹ spolu se zákonem č. 23/1993 Sb.⁵⁰ zachována právní kontinuita, čímž se neměnila forma státního zřízení, jeho orgány ani právní systém. V samostatné České republice pak prokuratura existovala pouze jeden rok, neboť s účinností nového zákona o státním zastupitelství⁵¹,

⁴⁵ Prokuratura a její vývoj na našem území. [cit. 30.06.2018]. Dostupné z: [//www.epravo.cz/top/clanky/prokuratura-a-jeji-vyvoj-na-nasem-uzemi-102856.html](http://www.epravo.cz/top/clanky/prokuratura-a-jeji-vyvoj-na-nasem-uzemi-102856.html)

⁴⁶ Zákon č. 168/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon o prokuratuře

⁴⁷ Ústavní zákon č. 493/1992 Sb., kterým se mění a doplňují ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o Československé federaci, ve znění pozdějších ústavních zákonů, a některé další ústavní zákony

⁴⁸ Kuchta, J., Schelle, K., op. cit. v pozn. 1, 62 s.

⁴⁹ Ústavní zákon č. 4/1993Sb., ústavní zákon České národní rady o opatřeních souvisejících se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky

⁵⁰ Zákon č. 23/1993 Sb., zákon České národní rady, kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 436/1991 Sb., o některých opatřeních v soudnictví, o volbách přisedících, jejich zproštění a odvolání z funkce a o státní správě soudů České republiky, ve znění zákona České národní rady č. 580/1991 Sb.

⁵¹ Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství

tedy od 1.1.1994, byla nahrazena státním zastupitelstvím v souladu s ust. čl. 80 Ústavy České republiky, kdy tímto novým zákonem byl derogován zákon o prokuratuře z roku 1965 a zároveň jím byl zaveden nový systém, který se agendou od výkonu tzv. všeobecného dozoru posunul především k zastupování veřejné žaloby v trestním řízení⁵²

⁵² Prokuratura a její vývoj na našem území. [cit. 30.06.2018]. Dostupné z: [//www.epravo.cz/top/clanky/prokuratura-a-jeji-vyvoj-na-nasem-uzemi-102856.html](http://www.epravo.cz/top/clanky/prokuratura-a-jeji-vyvoj-na-nasem-uzemi-102856.html)

2. Státní zastupitelství

2.1 Právní úprava státního zastupitelství a jeho postavení

Základ právní úpravy státního zastupitelství představuje v současnosti v českém právním řádu Ústava České republiky, která v hlavě třetí věnované moci výkonné, vládě, v čl. 80 definuje, že *“(1) Státní zastupitelství zastupuje veřejnou žalobu v trestním řízení; vykonává i další úkoly, stanoví-li tak zákon. (2) Postavení a působnost státního zastupitelství stanoví zákon.”*⁵³ Zákonem, který v čl. 80 Ústava předpokládá, se stal již zmíněný zákon o státním zastupitelství, který nabyl účinnosti 1. 1. 1994. Ustanovení § 1 odst. 1 obsahuje základní vymezení institutu státního zastupitelství, neboť se v něm uvádí, že se zřizuje státní zastupitelství jako soustava úřadů státu, určených k zastupování státu při ochraně veřejného zájmu ve věcech svěřených zákonem do působnosti státního zastupitelství. Tento zákon upravuje především postavení, působnost, vnitřní vztahy, organizaci a správu státního zastupitelství a zaměřuje se především na úpravu postavení nejen státních zástupců, ale rovněž i právních čekatelů a dále na působnost ministerstva spravedlnosti při výkonu správy státního zastupitelství.

Dalšími důležitými obecně závaznými právními předpisy, které upravují státní zastupitelství a jeho činnost jsou:

zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen tr. řád),

zákon č. 7/2002, o řízení ve věcech soudců a státních zástupců,

vyhláška č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděnými právními čekateli (dále jen jednacím řád státního zastupitelství).

Mimo výše uvedené právní předpisy se státního zastupitelství dotýká celá řada dalších právních předpisů, což vyplývá z relativně široké působnosti státního zastupitelství, o čemž bude blíže pojednáváno v následující podkapitole.

Státní zastupitelství je upravováno rovněž i interními normami, mezi které především řadíme v souladu s ustanovením § 12 odst. 1 zákona o státním zastupitelství pokyny obecné povahy nejvyššího státního zástupce sloužící ke sjednocení a usměrnění

⁵³ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

postupu státních zástupců při výkonu působnosti státního zastupitelství nebo k zajištění jednotné vnitřní organizace státního zastupitelství a jednotného výkonu spisové služby, kdy tyto jsou závazné pro všechny státní zástupce a pokud je tak ze strany nejvyššího státního zástupce stanoveno, tak i pro další zaměstnance. Pokyn obecné povahy se může týkat pouze otázek obecné povahy, nikoli se zabývat řešením specifických problémů, přičemž veškeré pokyny obecné povahy jsou publikovány ve Sbírce instrukcí a sdělení Ministerstva spravedlnosti⁵⁴. Pokyny obecné povahy se dále dělí na trestní, netrestní a správní. Nejnovějším je pak pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 1/2017, o výkonu dohledu v soustavě nejvyššího státního zastupitelství, v němž jsou upraveny detaily výkonu dohledu v rámci soustavy doposud nikde obecně závazným způsobem nestanovené.

Nejvyšší státní zástupce má rovněž oprávnění dle ustanovení § 12 odst. 2 zákona o státním zastupitelství vydávat za účelem sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů při výkonu působnosti státního zastupitelství stanoviska⁵⁵, která však již oproti pokynům obecné povahy vztahují pouze k působnosti státního zastupitelství, nikoliv k výkonu spisové služby, k organizaci či správě státního zastupitelství a rozdíl je také v jejich závaznosti. Stanoviska totiž nejsou pro státní zástupce závazná, nicméně v praxi k odchýlení od nich v podstatě nedochází, a pokud ano, je nutností, aby státní zástupce náležitě odůvodnil, proč zaujal odlišný postoj k řešení dané právní otázky. Stanoviska jsou vydávána v souvislosti s výkonem působnosti státního zastupitelství a taktéž se jako pokyny obecné povahy vnitřně dělí na stanoviska z trestního práva procesního, z trestního práva hmotného a na stanoviska netrestní, kdy nejčastěji, zpravidla jedenkrát až dvakrát v roce, jsou vydávána stanoviska z trestního práva procesního⁵⁶, ze dvou zbývajících oblastí je tomu pak spíše nepravděelně.

⁵⁴ Koudelka, Z., Růžička, M., Vondruška, F.: *Zákon o státním zastupitelství s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2010, 56 - 57 s.

⁵⁵ Toto oprávnění nejvyššího státního zástupce bylo do zákona o státním zastupitelství vneseno novelou zákona o státním zastupitelství č. 14/2002 Sb., jež nabyla účinnosti dne 1. 3. 2002

⁵⁶ Prozatím posledním výkladovým stanoviskem Nejvyššího státního zastupitelství je výkladové stanovisko poř. č. 1/2019 týkající se postupu státních zástupců při vyřizování podání, a to zejména s důrazem na skutečnost, že při postupování podání z důvodu místní či věcné příslušnosti je nutné podatele dle § 16a odst. 7 zákona o státním zastupitelství poučit a zároveň podateli zdůvodnit, z jakého důvodu je shledávána odlišná místní či věcná příslušnost.

Jak již bylo uvedeno výše, státní zastupitelství je jednak soustavou úřadů států, jednak v souladu s Ústavou České republiky justičním orgánem, oproti tomu není státní zastupitelství správním úřadem v tom směru, že by jeho činnost mohla být přezkoumávána v rámci správního soudnictví, a tedy není ani správním orgánem, jež by byl součástí veřejné správy⁵⁷. Zajímavý je v tomto ohledu náleží Ústavního soudu ze dne 14.03.2017 sp. zn. II. ÚS 3171/16 týkající se policejního zásahu proti squatterům na usedlosti Cibulka, jehož přezkum odmítlo jak státní zastupitelství, tak správní soudy. Tímto náleží pak bylo stanoveno, že primárním mělo být vyřešení otázky, zda policejní orgán v daném okamžiku vystupoval jako orgán činný v trestním řízení, kdy z okolností případu vyplynulo, že pochybení nastalo právě u státního zastupitelství, neboť policejní zásah bylo nutno vykládat jako zásah orgánu činného v trestním řízení, byť ještě nebyly zahájeny úkony trestního řízení.

V souvislosti s postavením státního zastupitelství je stále aktuální otázka jeho zařazení do moci výkonné, neboť toto zařazení státním zástupců zcela nevyhovuje. V současné době je uvažováno o čtyřech možných způsobech řešení. Tím prvním je ponechání současného stavu, dále přichází v úvahu varianta spočívající v začlenění státního zastupitelství pod moc soudní, čímž by pak mohlo dojít ke zminimalizování zásahů státu do státního zastupitelství, třetí možností by byl mezititulek Ústavě a posledním zvažovaným řešením by bylo vytvoření vlastní hlavy v Ústavě pro státní zastupitelství jako orgánu sui generis, jako je tomu v případě České národní banky či Národní kontrolní úřadu⁵⁸. Osobně bych se přikláněla k právě poslední variantě, která by pro specifickou působnost státního zastupitelství byla podle mého nejvíce příležitým řešením.

⁵⁷ Nicméně při postupu v souladu se zákonem č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, by tomu tak bylo.

⁵⁸ Pavel Zeman. Je čas na revizi justice, státní zástupci nemají spadat pod výkonnou moc [cit. dne 10.08.2018]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2018/04/justicni-spicky-resili-zda-maji-statni-zastupci-spadat-vykonnou-moc>

2.2 Působnost státního zastupitelství

Působnost státního zastupitelství je vymezena v ustanovení § 4 zákona o státním zastupitelství⁵⁹, kde je v jeho prvním odstavci uveden přehled působnosti státního zastupitelství jako orgánu veřejné moci, na základě čehož platí pro státní zastupitelství čl. 3 odst. 3 Ústavy a čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod⁶⁰. Jak z výše uvedeného ustanovení vyplývá, je možné působnost rozdělit v zásadě na dvě hlavní oblasti, trestní a netrestní, přičemž těžištěm činnosti státního zastupitelství je trestní řízení, kdy státní zastupitelství je orgánem veřejné žaloby, což vyplývá přímo z Ústavy. Státnímu zástupci jako orgánu činnému v trestním řízení⁶¹ náleží četné pravomoci ve všech stádiích trestního řízení, zajišťuje ochranu veřejného zájmu a je vybaven jak procesními právy, tak procesními povinnostmi⁶².

Jelikož se tato práce dále bude zabývat především postavením státního zástupce v přípravném řízení, tedy trestní oblastí působnosti, budu se nyní krátce věnovat oblasti netrestní. Prvou oblastí upravenou v ustanovení § 4 odst. 1 písm. b) je výkon dozoru nad dodržováním právních předpisů na místech, kde je podle zákona možno omezovat osobní svobodu, demonstrativním výčtem jimi jsou vazba, výkon trestu odnětí svobody, zabezpečovací detence, ochranné a ústavní léčení či dětské ústavy. Co se týče právní úpravy, zde je kromě zákonů (například zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně souvisejících zákonů, zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby či zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů) pro činnost státního zastupitelství důležitý interní akt. Tím je pokyn obecné povahy⁶³ nejvyššího státního zástupce č. 10/2012, o výkonu dozoru nad

⁵⁹ § 4 (1) Státní zastupitelství v rozsahu, za podmínek a způsobem stanoveným zákonem a) je orgánem veřejné žaloby v trestním řízení a plní další úkoly vyplývající z trestního řádu, b) vykonává dozor nad dodržováním právních předpisů v místech, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranné léčení, zabezpečovací detence, ochranná nebo ústavní výchova, a v jiných místech, kde je podle zákonného oprávnění omezována osobní svoboda, c) působí v jiném než trestním řízení, d) vykonává další úkoly, stanoví-li tak zákon. (2) Státní zastupitelství se v souladu se svou zákonem stanovenou působností podílí na prevenci kriminality a poskytování pomoci obětem trestných činů.

⁶⁰ Koudelka, Z., Růžička, M., Vondruška, F., op. cit. v pozn. 54, 16 s.

⁶¹ § 12 odst. 1 tr. řádu

⁶² Působnost státního zastupitelství [cit. 22.07.2018]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/o-statnim-zastupitelstvi/pusobnost/psobnost-statniho-zastupitelstvi>

⁶³ Dále také pouze „pokyn obecné povahy“ či „POP“

dodržováním právních předpisů v místech, kde je podle zákonného oprávnění omezována osobní svoboda, který upravuje, co je předmětem dozoru, co konkrétně se v jednotlivých zařízeních prověřuje. Dále to jsou metody výkonu dozoru, kterými jsou buď prověrka nebo šetření na základě podnětu či jiného poznatku, a taktéž je zde obsažena definice mimořádné události a postup, jak při jejím zjištění musí státní zástupce postupovat. Dále výše uvedený POP obsahuje úpravu příkazu k zachování platných předpisů či k přijetí opatření k odstranění stavu odporujícího právním předpisům, který je významným oprávněním státního zástupce při výkonu dozoru nad dodržováním právních předpisů.

Mimotrestní působnost státního zastupitelství je dále založena v ust. § 4 odst. 1 písm. c) zákona o státním zastupitelství, jelikož je v něm stanoveno, že státní zastupitelství působí i v jiném než trestním řízení, což pro státního zástupce znamená možnost účastnit se civilního řízení, a to buď na základě svého návrhu na zahájení řízení, nebo tím, že již do zahájeného řízení návrhem jiného navrhovatele nebo z úřední moci soudu v případech stanovených zákonem do takového řízení vstoupí. Mimotrestní působnost státního zastupitelství spočívá v ochraně veřejného zájmu, přičemž ten je možno rozdělit do 3 základních kategorií, a to:

- ochrana dětí a osob, které nejsou pro svou fyzickou či psychickou nezpůsobilost schopny se samy náležitě hájit (např. řízení ve věcech péče soudu o nezletilé dle zákona č. 292/2013 Sb.⁶⁴, o svéprávnosti dle ŽŘS, ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče nebo nepřipustnosti držení v zařízení sociálních služeb dle ŽŘS či uložení opatření dle § 90 zákona č. 218/2003 Sb.⁶⁵),

- ochrana na úseku ekonomiky a veřejných věcí (např. podání návrhu na zahájení občanského soudního řízení o neplatnosti smlouvy o převodu vlastnictví v případech, kdy při jejím uzavření nebyla respektována ustanovení omezující volnost jejich účastníků dle § 42 zákona o státním zastupitelství, podání návrhu na zrušení a likvidaci

⁶⁴ Zákon o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZŘS“)

⁶⁵ Zákon o soudnictví ve věcech mládeže (dále jen „ZSVM“)

nebo obnovení likvidace obchodní korporace dle § 93 zákona č. 90/2012 Sb.⁶⁶ či určení nezákonnosti stávky a výluky dle zákona č. 2/1991 Sb.⁶⁷),

- ochrana na úseku výkonu státní správy (např. oprávnění nejvyššího státního zástupce podat návrh proti rozhodnutí správního orgánu, jestliže k jeho podání shledal závažný veřejný zájem dle § 66 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb.⁶⁸ či je pod tuto kategorii ochrany veřejného zájmu možné podřadit již výše uvedený dozor státního zastupitelství nad dodržováním právních předpisů v místech, kde je podle zákonného oprávnění omezována osobní svoboda).

Jak již bylo zmíněno, pokud zvláštní zákony tak stanoví, připouští se účast státního zastupitelství v daném řízení, přičemž tato účast je umožněna na základě návrhu nebo vstupu státního zastupitelství do řízení⁶⁹. Podat návrh na zahájení řízení je umožněno ve věcech:

- péče soudu o nezletilé dle § 8 odst. 2 ve věci uvedené v odst. 1 písm. b) ZŘS, jde-li o uložení zvláštního opatření při výchově dítěte, ústavní výchovu, pozastavení, omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti nebo jejího výkonu, určení data smrti (působnost okresních státních zastupitelství),
- ochrany proti domácímu násilí dle § 8 odst. 2 ve věci uvedené v odst. 1 písm. c) ZŘS (působnost okresních státních zastupitelství),
- prohlášení za mrtvého dle § 8 odst. 2 ve věci uvedené v odst. 1 písm. e) ZŘS (působnost okresních státních zastupitelství),
- svéprávnosti dle § 8 odst. 2 ve věci uvedené v odst. 1 písm. d) ZŘS (působnost okresních státních zastupitelství),

⁶⁶ Zákon o obchodních společnostech a družstvech (dále jen „zákon o obchodních korporacích“)

⁶⁷ Zákon o kolektivním vyjednávání

⁶⁸ Zákon soudní řád správní (dále jen „SŘS“)

⁶⁹ § 5 zákona o státním zastupitelství (1) Státní zastupitelství je oprávněno podat návrh na zahájení občanského soudního řízení anebo vstoupit do již zahájeného občanského soudního řízení jen v případech, které stanoví zákon. (2) Procesní postavení, oprávnění a povinnosti státního zastupitelství, které podalo návrh na zahájení řízení nebo vstoupilo do řízení, stanoví občanský soudní řád nebo zákon o zvláštních řízeních soudních.

- vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče či vyslovení nepřípustnosti držení v zařízení sociálních služeb dle § 8 odst. 2 ve věci uvedené v odst. 1 písm. g) ZŘS (působnost okresních státních zastupitelství),

- určení nezákonnosti stávky a výluky dle § 21 a § 29 zákona o kolektivním vyjednávání (působnost krajských státních zastupitelství),

- určení neplatnosti smlouvy o převodu vlastnictví v případech, kdy při jejím uzavírání nebyla respektována ustanovení omezující volnost jejich účastníků dle § 42 zákona o státním zastupitelství (působnost dle povahy věci okresních či krajských státních zastupitelství),

- uložení opatření dítěti mladšímu patnácti let, které se dopustilo činu jinak trestného dle § 90 ZSVM a mladistvému, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost nebo ovládat své jednání, takže není za tento čin trestně odpovědný nebo mladistvému, který není z jiných zákonných důvodů trestně odpovědný dle § 5 odst. 2 a § 90 ZSVM (působnost okresních státních zastupitelství),

- dozoru nad dodržování právních předpisů při výkonu ústavní nebo ochranné výchovy, jde-li o návrh na nařízení ústavní výchovy, zrušení uložené ochranné výchovy, uložení ochranné výchovy dětem umístěných v zařízení na základě nařízené ústavní výchovy dle § 39 odst. 2 písm. e) zákona č. 109/2002 Sb.⁷⁰ (působnost okresních státních zastupitelství),

- zrušení obchodních korporací s likvidací dle § 93 zákona o obchodních korporacích (působnost krajských státních zastupitelství),

- proti rozhodnutí správního orgánu, jestliže k jeho podání byl shledán závažný veřejný zájem dle § 66 odst. 2 SŘS (výlučná působnost nejvyššího státního zástupce, který je oprávněn podat žalobu ke krajskému soudu).

Co se týče vstupových oprávnění, je okresní státní zastupitelství oprávněno na příklad vstoupit do již probíhajících řízení:

⁷⁰ Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivní výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů

- ve věcech osvojení, a to do části, v níž je rozhodováno o tom, zda je potřeba souhlasu rodičů k osvojení,
- ve věcech péče soudu o nezletilé,
- ve věcech ochrany proti domácímu násilí,
- svéprávnosti,
- prohlášení za mrtvého,
- určení data smrti,
- ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí a držení v ústavu zdravotnické péče a nepřípustnosti držení v zařízení sociálních služeb,
- umoření listin.

Oproti tomu krajská státní zastupitelství vstupují například do řízení:

- o některých otázkách týkající se právnických osob,
- do insolvenčního řízení, a to včetně moratoria a incidenčních sporů dle § 7c zákona č. 182/2006 Sb.⁷¹,
- do zahájeného řízení ve věcech veřejného rejstříku dle § 77 zákona č. 304/2013 Sb.⁷²

Nejvyšší státní zastupitelství je pak oprávněno ke vstupu do zahájeného řízení u Nejvyššího soudu o uznání pravomocných cizích rozhodnutí ve věcech rozvodu manželství, zákonného odloučení, prohlášení manželství za neplatné a určení, zda tu manželství je či není, byl-li aspoň jedním z účastníků řízení státní občan České republiky, a to dle § 51 odst. 2 zákona č. 91/2012 Sb.⁷³⁷⁴

⁷¹ Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

⁷² Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob

⁷³ Zákon o mezinárodním právu soukromém

⁷⁴ Působnost státního zastupitelství [cit. 22.07.2018]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/o-statnim-zastupitelstvi/pusobnost/psobnost-statniho-zastupitelstvi>

V této souvislosti je nutno poukázat na skutečnost, že se odlišují oprávnění, která má státní zastupitelství k dispozici, pokud jde o návrh na zahájení řízení nebo vstup do řízení. Širší oprávnění má státní zastupitelství při podání návrhu, kdy je oprávněno ke všem úkonům jako účastník řízení, pokud však nejde o úkony, které může vykonávat jen účastník právního poměru. Oproti tomu v případě vstupu státního zastupitelství jsou oprávnění státního zastupitelství omezena tím způsobem, že nelze, aby nakládalo s předmětem řízení, a nemůže tedy např. změnit návrh na zahájení řízení, vzít návrh zpět, uzavřít smír, vzdát se nároku apod.⁷⁵

Státní zastupitelství je jakýmsi strážcem veřejného zájmu, nikoliv však zákonnosti, a není tedy v daných řízeních zainteresováno na výsledku řízení, nevystupuje na straně žádného účastníka a nenesе jakoukoliv procesní odpovědnost s tím, že v každém případě vždy musí postupovat v souladu se zákonem. Je možné říci, že státní zastupitelství je speciálním procesním subjektem, který přijímá stav řízení v okamžiku svého vstupu.

Netrestní působnost je úzce spjata s působností trestní a naopak, což se v praxi projevuje tak, že státní zástupce dozorující určitou trestní věc má vždy povinnost průběžně vyhodnocovat všechny skutečnosti, o nichž se dozví, a to z hlediska jejich možného využití pro netrestní oblast. Typicky pak půjde například o situace, kdy je vedeno trestní řízení o trestném činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby dle § 240 tr. zákoníku, v jehož průběhu je zjištěno, že obchodní společnost byla úmyslně převedena na tzv. bílého koně, nevykonává dlouhodobě žádnou činnost a je pouze tzv. prázdnou schránkou, a tato skutečnost bude “vytěžena” za účelem zahájení řízení na zrušení dané obchodní společnosti. Nebo se v trestním řízení například zjistí, že pachatel trestného činu není trestně odpovědným pro duševní poruchu a tato skutečnost bude “vytěžena “ s tím, aby bylo zváženo zahájení řízení o omezení svéprávnosti. Stejně je tomu tak i u státních zástupců vykonávajících netrestní působnost, kteří naopak „vytěžují“ poznatky pro trestní oblast. Podrobnosti k postupům státních zástupců jsou pak stanoveny v opatřeních, jež jsou vydávána pro jednotlivá státní zastupitelství vedoucími státními zástupci.

⁷⁵ Působnost státního zastupitelství [cit. 22.07.2018]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/o-statnim-zastupitelstvi/pusobnost/psobnost-statniho-zastupitelstvi>

Státní zastupitelství má rovněž řadu oprávnění v rámci právního styku s cizinou, přičemž základem právní úpravy v této oblasti je zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci.

2.3 Soustava státního zastupitelství

Soustava státního zastupitelství je upravena v § 6 a násl. zákona o státním zastupitelství a je tvořena Nejvyšším státním zastupitelstvím, jež má sídlo v Brně, vrchními státními zastupitelstvími v Praze a v Olomouci, 8 krajskými státními zastupitelstvími a 86 okresními státními zastupitelstvími. Navíc zákon o státním zastupitelství předpokládá v době branné pohotovosti státu také vyšší a nižší polní státní zastupitelství, jejichž případná existence a náplň je však poněkud nejasná, neboť Ústava vylučuje možnost polních soudů. Taktéž není ani jasné, zda by činnost u nich vykonávali státní zástupci civilisté či by byli povoláni k vojenské službě a byla by tedy v případě nutnosti jejich vzniku nutná bližší zákonná úprava nebo vydání rozkazu prezidenta republiky jako vrchního velitele ozbrojených sil⁷⁶. Na území hlavního města Prahy působí místo okresních státních zastupitelství obvodní státní zastupitelství a místo krajského státního zastupitelství Městské státní zastupitelství v Praze. Naopak v Brně vykonává působnost okresního státního zastupitelství Městské státní zastupitelství v Brně, což je upraveno v § 6 odst. 2 zákona o státním zastupitelství.

Jednací řád státního zastupitelství obsahuje navíc ještě úpravu týkající se zřizování poboček u některých státních zastupitelství, a tak má Vrchní státní zastupitelství v Olomouci pobočky v Brně a Ostravě. Krajské státní zastupitelství v Českých Budějovicích má pobočku v Táboře, Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem má pobočku v Liberci, Krajské státní zastupitelství v Ostravě má pobočku v Olomouci a Krajské státní zastupitelství v Brně má pobočky dvě, ve Zlíně a v Jihlavě. Okresní státní zastupitelství v Karviné má pak pobočku v Havířově (s působností pouze pro města Havířov a Orlová).

Co se týče sídel státních zastupitelství a obvodů jejich územní působnosti, tak ta jsou shodná se sídly a obvody soudů a dále rovněž platí, že státní zastupitelství je příslušné k zastupování státu u soudu, u kterého dané státní zastupitelství působí, pokud není zvláštním zákonem stanoveno jinak, jako tomu tak například je v § 15 jednacího

⁷⁶ Koudelka, Z., Růžička, M., Vondruška, F., op. cit. v pozn. 54, 39 s.

řádu státního zastupitelství, kde je upraveno, kdy je k výkonu dozoru nad zachováním zákonnosti příslušné vrchní státní zastupitelství.

V čele jednotlivých státních zastupitelství stojí vedoucí státní zástupci, kterými dle § 8 odst. 1 zákona o státním zastupitelství jsou nejvyšší státní zástupce, vrchní státní zástupci, krajské státní zástupce (městský státní zástupce v Praze) a okresní (v Praze obvodní, v Brně městský) státní zástupci, kteří stojí v čele daných státních zastupitelství a kteří jsou zastupováni náměstkem či náměstkyní v pořadí, které vedoucí státní zástupce určí. Vedoucí státní zástupci především stanovují vnitřní řád daných státních zastupitelství, rozdělují agendu mezi jednotlivé státní zástupce a taktéž jejich specializace. Vedoucí státní zástupci jsou jmenováni, kromě nejvyššího státního zástupce, jehož jmenuje a odvolává vláda na návrh ministra spravedlnosti⁷⁷, ministrem spravedlnosti vždy na návrh vedoucího státního zástupce toho státního zastupitelství, které je bezprostředně nadřizeno státnímu zastupitelství, v jehož čele má konkrétní vedoucí státní zástupce stát, ačkoliv jmenovat či odvolat krajského nebo okresního státního zástupce může ministr spravedlnosti také na návrh nejvyššího státního zástupce. Co se týče období, po které vykonávají vedoucí státní zástupci svou funkci, tak v souladu se současnou právní úpravou není funkční období nikterak vymezeno. V této souvislosti vláda dne 21. 3. 2018 projednala a následně vyslovila nesouhlas s návrhem několika poslanců na vydání zákona, kterým by došlo ke změně zákona o státním zastupitelství⁷⁸, jehož cílem bylo posílení nezávislosti státních zástupců na eventuálních tlacích a politických vlivech tím, že by byla stanovena jasnější pravidla pro jmenování, odvolávání a trvání funkčního období vedoucích státních zástupců, kdy bylo navrhováno, aby funkční období nejvyššího státního zástupce bylo deset let s nemožností opakovaného jmenování, navíc by tuto funkci mohl vykonávat jen ten státní zástupce, který by měl vykonanou právní praxi po dobu nejméně deseti let. Vrchní, krajský a okresní zástupce by mohli být jmenováni na funkční období sedmi let, kdy u nich by nebylo možné opakované jmenování, ale pouze na totéž státní zastupitelství, přičemž vrchním a krajským státním zástupce by se mohl stát pouze státní zástupce s minimálně šesti letou právní praxí, okresní státní zástupce s minimálně čtyřletou právní

⁷⁷ Současná úprava tak poskytuje ostatním vedoucím státním zástupcům (mimo tedy nejvyššího státního zástupce) mnohem větší ochranu při setrvání v jejich funkci, neboť ti mohou být odvoláni jen cestou správního řízení (soudní praxe).

⁷⁸ Sněmovní tisk 110/0, část. č. 1/4 Novela zákona o státním zastupitelství

praxí⁷⁹. Jak již bylo shora uvedeno, vláda s tímto návrhem vyslovila nesouhlas, a to zejména z důvodu, že navrhované změny nebyly dostatečně promyšlené, koncepčně jednotné a vzájemně na sebe navazující, ani nebyly podrobeny široké odborné diskuzi a založeny na odborné právní analýze⁸⁰.

2.4 Dohled v rámci soustavy státního zastupitelství

Institut dohledu je upraven jednak v § 12c a násl. zákona o státním zastupitelství, jednak v § 1 a v § 2 jednacího řádu státního zastupitelství a poměrně nově dohled upravuje samostatný Pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce ze dne 28.3.2017 č. 1/2017, o výkonu dohledu v soustavě státního zastupitelství. Dohled je dle zákona o státním zastupitelství *“výkonem oprávnění stanovených tímto zákonem k zajištění řídicích a kontrolních vztahů mezi různými stupni státních zastupitelství a uvnitř jednotlivých státních zastupitelství při výkonu působnosti státního zastupitelství”*⁸¹. Dohled rozlišujeme v souladu s pokynem obecné povahy o dohledu na instanční dohled, který je vykonáván nejbližší vyšším státním zastupitelstvím nad postupem nejbližší nižšího státního zastupitelství, a na vnitřní dohled, jež je vykonáván vedoucím státním zástupcem nebo jím pověřeným státním zástupcem nad postupem státních zástupců a rovněž vyšších úředníků, kteří působí u toho státního zastupitelství, v jehož čele stojí. Před tím, než byl vydán POP o výkonu dohledu, byl vzájemný vztah mezi vnitřním a vnějším dohledem již řešen v rámci soustavy⁸², přičemž uvedený POP určil v tomto ohledu jasná pravidla, a to, že vnitřní dohled nemá nahrazovat instanční dohled, dále že instanční dohled je možný i nad vnitřním dohledem. Rovněž je v něm uvedeno, že podání se zásadně posoudí jako podnět k výkonu instančního dohledu, pokud z jeho obsahu zcela zjevné, že se jedná o podnět k výkonu vnitřního dohledu, z čehož je možno dle mého názoru dovozovat nadřazenost dohledu instančního nad dohledem vnitřním.

⁷⁹ Sněmovní tisk 110/0, část. č. 1/4 Novela zákona o státním zastupitelství

⁸⁰ Příloha usnesení vlády ze dne 21. března 2018 č. 179 [cit. dne 15.10.2018]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/RCIAAX8B7UCU>

⁸¹ § 12c zákona o státním zastupitelství

⁸² Dozor a dohled ve státním zastupitelství nejsou totéž [cit. 20-09-2018]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/dozor-a-dohled-ve-statnim-zastupitelstvi-neni-totez>

Pokud jsou v rámci dohledu zjištěny závažné nedostatky v postupu státního zástupce, je umožněno nejbližší vyššímu státnímu zastupitelství vydat nejbližší nižšímu státnímu zastupitelství písemný pokyn, kterým se musí nejbližší nižší státní zastupitelství řídit, a to pouze s výjimkou takového pokynu, který by byl v konkrétní věci v rozporu se zákonem. V takovém případě státní zástupce nejbližší nižšího státního zastupitelství musí odmítnutí splnění pokynu předložit nejbližší vyššímu státnímu zastupitelství ve lhůtách stanovených pokynem obecné povahy o dohledu, a pokud nejbližší vyšší státní zastupitelství i přesto na svém pokynu trvá a neuplatní jiný postup, dojde k atrakci⁸³ věci tím, že věc bude danému nižšímu státnímu zastupitelství odňata a vyřízena bude právě samotným nejbližší vyšším státním zastupitelstvím. Dohledové státní zastupitelství, pokud nevyžaduje povaha a závažnost zjištěných nedostatků vydání pokynu, může při výkonu dohledu zaujmout stanovisko, které má pro nejbližší nižší státní zastupitelství pouze doporučující charakter. Vedoucí státní zástupce či jím pověřený státní zástupce pak taktéž může při výkonu vnitřního dohledu vydávat pokyny, již ne striktně písemné, neboť je stanoveno, že pokud byl vydán ústní pokyn, ten, kdo jej vydal, ho na žádost státního zástupce, jemuž byl adresován, stvrdí písemně.

V souladu s judikaturou Ústavního soudu ČR⁸⁴ je navíc dohled považován za určitý typ opravného prostředku, neboť aby bylo možno se v konkrétní věci domáhat prostřednictvím stížnosti u Ústavního soudu, že bylo porušeno jeho právo na účinné vyšetřování, je nezbytné, aby nejprve byl ze strany jakéhokoliv subjektu trestního řízení podán podnět k výkonu dohledu a teprve poté, co po jeho vyřízení nejbližší vyšším státním zastupitelstvím nebude s výsledkem provedeného dohledu i nadále spokojen, je teprve na místě se obrátit na Ústavní soud.

V ust. § 2 jednacího řádu státního zastupitelství je upraven tzv. dohled nad dohledem, tedy že je dohlíženo na postup bezprostředně nižšího státního zastupitelství, které je svou povahou také dohledem, avšak je stanoveno, že takovýto dohled je omezen pouze na hodnocení úrovně a účinnosti vykonaného dohledu. Zákonost postupu, jenž byl předmětem výkonu původního dohledu, je možné přezkoumat, jen pokud tak

⁸³ K atrakci věci nejbližší vyšším státním zastupitelstvím dojde rovněž v případě, kdy je nejbližší nižší státní zastupitelství v určité věci nečinné či jsou v jeho postupu nedůvodné průtahy.

⁸⁴ Srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 28. srpna 2014, sp. zn. II. ÚS 2166/14, náleží Ústavního soudu ze dne 2. března 2015, sp. zn. I. ÚS 1565/14 a usnesení Ústavního soudu ze dne 1. dubna 2014, sp. zn. III. ÚS 254/16.

stanoví zvláštní zákon, což je například u oprávnění nejvyššího státního zástupce v souladu s § 174a tr. řádu. Pokyn obecné povahy o dohledu pak ve svém čl. 6 stanovuje, že je možné, aby byl za stanovených podmínek vydán pokyn i při výkonu dohledu nad činností státního zastupitelství, které je rovněž dohledem. Objevuje se však v souvislosti s touto problematikou i názor⁸⁵, že je problém legitimacy tohoto institutu, neboť nevychází z právní úpravy, která by na něj pamatovala, a opírá se tak pouze o předpoklad, na jehož základě je možné dohled vykonávat nad každým postupem státního zastupitelství, tedy i nad samotným dohledovým státním zastupitelstvím, což však stojí proti vztahové koncepci mezi jednotlivými stupni státního zastupitelství tak, jak je to v zákoně o státním zastupitelství konstruováno.

Často je navíc institut dohledu, především z řad laické veřejnosti, ale i advokátů, zaměňován s naprosto odlišným, jak bude uvedeno v následujících kapitolách, institutem dozoru, který je vymezen v § 157 tr. řádu a především pak v § 174 tr. řádu. Dozor představuje kontrolní činnost státního zástupce vůči policejním orgánům a vyznačuje se primárně tím, že je soustavný a je vykonáván po celou dobu trestního řízení⁸⁶.

Co se týče praktického využití dohledu, musím konstatovat, že kromě možnosti napravit nesprávné či nezákonné rozhodnutí státních zástupců nižších státních zastupitelství, je bohužel výkon dohledu nezdědka využíván (na základě podnětů, jež jsou vyhodnoceny jako podněty k dohledu) i osobami, na jejichž straně právo neleží a které se však i přes to budou pomocí jakýkoliv institutů opakovaně domáhat svého, což pro, koneckonců nejen, státní zástupce vykonávající dohled představuje značnou časovou zátěž, jelikož je nutné podnět vyřídit, ačkoliv již v okamžiku rozhodování o podnětu je zcela zřejmé, že se bude daný podnět od téže osoby nejen opakovat, ale že se stane předmětem přezkumu nadřízené instance.

⁸⁵ Hackl, V.: *Dohled nad dohledem? Prosím s ohledem!* Státní zastupitelství. 2015, 13(6), 26-28 s.

⁸⁶ Dozor a dohled ve státním zastupitelství nejsou totéž [cit. 20-09-2018]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/dozor-a-dohled-ve-statnim-zastupitelstvi-neni-totez>

3. Přípravné řízení jako podstatná část trestního řízení z pohledu státního zástupce

České trestní řízení je tzv. reformovaným typem evropského kontinentálního procesu⁸⁷, jehož pravidelnou součástí je přípravné řízení, kterým se v souladu s § 12 odst. 10 tr. řádu rozumí ta část trestního řízení počínající sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení či od provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí. Pokud takové úkony nebyly provedeny, počíná přípravné řízení od zahájení trestního stíhání až do okamžiku podání obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání, nebo do rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, které mají účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, anebo do jiného rozhodnutí ukončujícího přípravné řízení, zahrnující objasňování a prověřování rozhodných skutečností a vyšetřování.

Přípravné řízení je konáno orgány činnými v trestním řízení (soudy, státní zástupci, policejní orgán)⁸⁸ a ačkoliv v jeho průběhu jsou činné všechny zmíněné orgány, jednoznačně dominantní postavení v této fázi zaujímá však státní zástupce. Přípravné řízení je velice významným úsekem v rámci trestního řízení, neboť právě v jeho průběhu se vše, jak již sám název vypovídá, připravuje pro řízení před soudem, kdy orgány činné v trestním řízení objasňují skutečnosti důvodně nasvědčující tomu, že došlo ke spáchání trestného činu, které jsou poté prověřovány a po zahájení trestního stíhání vyšetřovány, dále pak vyhledávají, provádějí, shromažďují a hodnotí důkazy a provádějí v jeho průběhu mnohé další úkony (př. rozhodování o vazbě, provádění operativně pátracích prostředků apod.), o nichž bude v práci hovořeno. Ačkoliv tedy přípravné řízení má zásadní úlohu, hraje vůči řízení před soudem pomocnou roli a nelze jeho význam přeceňovat, neboť je to právě až řízení před soudem, kde jsou veškeré důkazy nezávisle a nestranně hodnoceny a kde je rozhodováno o vině a trestu.

⁸⁷ Fryšták, M. a kolektiv: *Trestní právo procesní*. KEY Publishing s.r.o., Ostrava 2009, 103 s.

⁸⁸ § 12 odst. 1 tr. řádu: Orgány činnými v trestním řízení se rozumějí soud, státní zástupce a policejní orgán.

3.1 Základní zásady, význam a funkce přípravného řízení

Základní zásady trestního řízení tak, jak jsou uvedeny v § 2 tr. řádu, se uplatňují po celou dobu trestního řízení, tedy i v řízení přípravném, ačkoliv ne všechny (podstatná většina zásad se uplatňuje až v řízení před soudem) a některé v modifikované podobě. Podstatnou zásadou je zásada legality⁸⁹, na základě které je stanovena povinnost státního zástupce stíhat veškeré trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak, přičemž je tato zásada realizována především tím, že státní zástupce podává obžalobu či návrh na potrestání. Další důležitou zásadou je zásada oficiality⁹⁰, podle níž postupují orgány činné v trestním řízení z úřední povinnosti, pokud není zákonem stanoveno něco jiného, což je promítnuto například v ust. § 157 odst. 1 tr. řádu (státní zástupce a policejní orgán jsou povinni organizovat svou činnost tak, aby účinně přispívali k včasnosti a důvodnosti trestního stíhání.) či v ust. § 158 odst. 1 tr. řádu (policejní orgán je povinen na základě vlastních poznatků, trestních oznámení i podnětů jiných osob a orgánů, na jejichž podkladě lze učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu, učinit všechna potřebná šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a směřující ke zjištění jeho pachatele; je povinen činit též nezbytná opatření k předcházení trestné činnosti.). Dále se v průběhu přípravného řízení uplatňuje zásada vyhledávací⁹¹, která orgánům činným v trestním řízení stanovuje povinnost, aby postupovaly v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tr. řádu a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o kterém nebudou důvodné pochybnosti, a to v takovém rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Pro přípravné řízení platí rovněž zásada řádného zákonného procesu, která je promítnuta např. v § 164 odst. 2 tr. řádu (úkony, které byly provedeny před zahájením trestního stíhání, nemusí policejní orgán opakovat, byly-li provedeny způsobem odpovídajícím ustanovením tohoto zákona).

Pokud bylo shora uvedeno, že některé základní zásady v rámci přípravného řízení nejsou uplatňovány, je možno v této souvislosti zmínit zásadu veřejnosti, neboť jak ze samotné dikce ust. § 2 odst. 10 tr. řádu vyplývá, oproti řízení před soudy, je přípravné

⁸⁹ § 2 odst. 3 tr. řádu

⁹⁰ § 2 odst. 4 tr. řádu

⁹¹ § 2 odst. 5 tr. řádu

řízení neveřejné. Jednak proto, že dokud nejsou vůči podezřelý/obviněné osobě provedeny a zajištěny podstatné důkazy, není možné, aby se jakýmkoliv způsobem k této osobě dostaly, neboť by pak mohlo dojít ke zmaření celého trestního řízení (např. není možné, aby obviněný věděl o tom, že je odposloucháván nebo kdy u něj bude provedena domovní prohlídka), jednak také z důvodu, že v přípravném řízení ještě není jisté, že podezřelý/obviněný je skutečně vinen a může dojít i k zastavení trestního stíhání, a je proto neveřejnost v zájmu této osoby, neboť je tím chráněno její dobré jméno a pověst⁹².

Přípravné řízení má několik funkcí, které je možné na základě odborné literatury rozdělit na funkce:

- vyhledávací,
- fixační,
- verifikační,
- odklonnou⁹³.

Vyhledávací funkce spočívá v opatřování důkazů a skrytých informací týkajících se spáchaných trestných činů, neboť pachatelé přirozeně činí veškerá možná opatření, aby jejich činy nebyly pokud možno nikdy odhaleny či aby bylo jejich odhalení minimálně co nejvíce ztíženo. Soud sám nemůže veškeré tyto důkazy zajistit, ani není možné, aby je soudu předložili např. poškození, kteří rovněž nemají dostatečné prostředky k jejich obstarání, a proto je to policejní orgán a státní zástupce, kteří ve fázi přípravného řízení vyhledávají veškeré dostupné informace a důkazy, které poté umožní soudu náležitě celou věc posoudit a následně rozhodnout.

Funkce fixační spočívá v procesním zachycení některých důkazů, které je nutno tzv. zafixovat pro řízení před soudem, neboť není možné, aby byly provedeny právě až před ním z důvodu hrozby jejich zničení, poškození nebo úplné ztráty, a to proto, že období od spáchaní trestného činu do nařízení hlavního líčení ve věci zpravidla trvá nejméně několik měsíců, pokud se nejedná o skutkově jasnou trestnou činnost. Typicky se bude jednat o neodkladné a neopakovatelné úkony, tedy takové, které nelze ze shora

⁹² Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kolektiv: *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, 471-473 s.

⁹³ Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kolektiv: op. cit. v pozn. 92, 469 s.

uvedených důvodů (ztráta, zničení, zmaření) odložit do doby, než bude zahájeno trestní stíhání (neodkladný úkon) nebo které nebude možno před soudem provést (tzv. neopakovatelný úkon)⁹⁴. Zpravidla bude neodkladným a zároveň i neopakovatelným úkonem výslech svědka, u něhož vzhledem k jeho vysokému věku hrozí obava, že by mohl do doby projednávání věci před soudem zemřít. K uchovávání důkazů slouží rovněž zajišťovací úkony, jako například zadržení zásilek, jejich záměna a sledování či odposlechy a záznamy telekomunikačního provozu.

Podstatou **verifikační funkce** (někdy nazývanou též filtrační) je, aby v rámci přípravného řízení byly zjištěny veškeré skutečnosti odůvodňující spáchání trestného činu určitou osobou, tedy aby před soudem stanuly pouze osoby, u nichž je dostatečně odůvodněno podezření, že právě ony spáchaly daný trestný čin, čímž zároveň dochází k ochraně před difamujícími účinky veřejně se konajícího soudního řízení u nevinných osob, popřípadě u těch, u nichž podezření ze spáchání trestného činu dostatečně odůvodněno není. S verifikační funkcí úzce souvisí i jedno v praxi užívané nepsané pravidlo, a to že státní zástupce v pochybnostech žaluje, tedy za situace, že existují určité pochybnosti o vině obviněného/podezřelého, avšak nashromážděné důkazy umožňují učinit závěr, že se skutek stal, že je trestným činem a že jej spáchala určitá osoba, podá státní zástupce obžalobu či návrh na potrestání, aby po provedení a zhodnocení důkazů rozhodl o vině nestranný soud, který se naopak řídí zásadou *in dubio pro reo* a v případě jakýchkoliv pochybností postupuje ve prospěch obžalovaného.

Odklonná funkce přípravného řízení, která v současné době nabývá na významu, spočívá ve využití institutů umožňujících u vymezených, zpravidla méně závažných trestných činů, samozřejmě za splnění zákonem stanovených podmínek, se vyhnout standardnímu trestnímu řízení spočívajícím v projednávání věci v hlavním líčení tím, že věc je procesně plnohodnotně vyřízena již v přípravném řízení, čímž dojde ke zjednodušení a urychlení řízení⁹⁵. Mezi odklony se řadí podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, trestní příkaz, podmíněné odložení podání návrhu na potrestání, odložení věci za současného schválení narovnání, odstoupení od trestního stíhání u mladistvých a dohoda o vině a trestu. V praxi se poměrně často na straně státního

⁹⁴ § 160 odst. 4 tr. řádu.

⁹⁵ Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kolektiv: op. cit. v pozn. 92, 469 - 470 s.

zastupitelství užívá právě podmíněné zastavení trestního stíhání, a to typicky trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky dle § 274 tr. Zákoníku. Oproti tomu prozatím ne hojně využívanou je dohoda o vině a trestu, která byla do tr. řádu začleněna v roce 2012⁹⁶.

3.2 Formy přípravného řízení

Přípravné řízení se vnitřně v souladu s trestním řádem rozpadá na dvě základní fáze, a to na postup před zahájením trestního stíhání označovaný jako prověřování a na postup po zahájení trestního stíhání označovaný jako vyšetřování, přičemž není žádným pravidlem, že obě tyto fáze musí v průběhu přípravného řízení proběhnout, neboť, jak bude uvedeno v následujících podkapitolách, je možné věc skončit již v prověřování, nebo naopak je možné, aby přípravné řízení bylo zahájeno až ve fázi vyšetřování. Mezníkem, který určuje přechod mezi prověřováním a vyšetřováním pak představuje usnesení o zahájení trestního stíhání dle § 160 odst. 1 tr. řádu. Nicméně mimo shora uvedené formy tr. řád za přesně stanovených podmínek dále umožňuje konat i zkrácené přípravné řízení, na základě něhož je možné postavit podezřelého před soud ve velmi krátké době. S ohledem na výše zmíněné jsou tedy v současné době rozlišeny 3 formy přípravného řízení, a to:

1. prověřování,
2. vyšetřování,
3. zkrácené přípravné řízení.

Pro úplnost v této souvislosti uvádím, že formy přípravného řízení jsou jednotlivými autory chápány poněkud odlišně. Zatímco já jsem se přiklonila k rozčlenění dle kolektivu autorů Fenyk, Císařová, Gřivna a kolektiv, kteří v knize Trestní právo procesní formy přípravného řízení spatřují právě v rozčlenění na prověřování, vyšetřování a zkrácené přípravné řízení, kolektiv autorů Šámal, Musil a Kuchta v knize Trestní právo procesní oproti tomu rozlišují jako formy přípravného řízení standardní, rozšířené a zkrácené přípravné řízení. Ve své práci budu rovněž používat členění na standardní a rozšířené prověřování a vyšetřování, ale nikoliv ve smyslu forem přípravného řízení, nýbrž v souvislosti s lhůtami ke skončení prověřování a vyšetřování.

⁹⁶ Novela tr. řádu zákonem č. 293/2012 Sb. s účinností od 1.9.2012.

3.2.1 Prověřování

Postup před zahájením trestního stíhání je upraven v hlavě deváté tr. řádu, konkrétně v ust. § 158 - § 159d tr. řádu, a začíná dle § 158 odst. 3 tr. řádu sepsáním záznamu o zahájení úkonů tr. řízení či provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů. Hlavním účelem této fáze je, aby byla učiněna všechna potřebná šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a směřující ke zjištění jeho pachatele. Policejní orgány tak na základě vlastních poznatků, trestních oznámení nebo podnětů jiných osob činí veškerá možná prověřování, aby mohlo být rozhodnuto, zda bude nebo nebude zahájeno trestní stíhání. Prověřování má rovněž své vlastní funkce, a to:

- iniciační,
- verifikační,
- vyhledávací,
- fixační,
- legality,
- garanční⁹⁷

Funkce iniciační spočívá v povinnosti policejního orgánu a státního zastupitelství přijímat a zabývat se podněty k trestnímu stíhání v souladu s § 158 odst. 1, 2 tr. řádu, a dále v povinnosti policejního orgánu formálně zahájit trestní řízení (zahájení úkonů trestního řízení, provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů či zahájení trestního stíhání).

Funkce verifikační spočívá v objasnění a prověření konkrétních skutečností tím způsobem, že podezření z trestného činu na základě podnětu k trestnímu stíhání bude možno charakterizovat jako vyšší stupeň pravděpodobnosti, že byl spáchán trestný čin určitou osobou v souladu s § 160 odst. 1 tr. řádu.

Funkce vyhledávací spočívá ve vyhledávání často skrytých skutečností a důkazů o spáchaných trestných činech, což může být u některých trestných činů obzvlášť obtížné, proto byly státem vytvořeny speciální orgány, zejména policejní orgány a rovněž státní zastupitelství, které jsou k takovému postupu speciálně vybaveny.

⁹⁷ Růžička, M.: *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 404

Funkcí fixační se rozumí opatřování a shromažďování pomíjivých důkazů, které by bylo možno v řízení před soudem provést jen se značnými obtížemi, nebo vůbec, přičemž se tato funkce plně projeví u provádění neodkladných a neopakovatelných a zajišťovacích úkonů.

Funkce legality spočívá jednak v přijímání podnětů a jejich následném objasňování a prověřování a v zajišťování, aby byly všechny skutky, u nichž vyplývá podezření ze spáchání trestného činu, ve veřejném zájmu trestně stíhány, jednak aby byly trestně stíhány pouze takové skutky, u nichž je podezření ze spáchání trestného činu takové, že lze s vyšší mírou pravděpodobnosti očekávat, že osoba pachatele bude odsouzena.

Funkce garanční zabezpečuje, aby při projednávání trestních věcí bylo do ústavně a mezinárodními úmluvami garantovaných práv a svobod osob zasahováno v odůvodněných případech a pouze v nutné míře⁹⁸.

Jak již bylo uvedeno, přípravné řízení začíná v převážné většině případů sepsáním záznamu o zahájení úkonů v trestním řízení či méně často provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů. V daném úředním záznamu uvede policejní orgán okolnosti, pro které se řízení zahajuje a jak se o nich dozvěděl, přičemž není u tohoto záznamu vyžadována taková forma a obsah jako u usnesení o zahájení trestního stíhání, často je trestní řízení zahájeno vůči neznámému pachateli a rovněž také není nutné, aby byl skutek vymezen tak, aby byla přesně zachována totožnost skutku, avšak co je vždy nezbytné, je, aby opis záznamu byl zaslán státnímu zástupci ve lhůtě 48 hodin od zahájení trestního řízení. V případě, že hrozí nebezpečí z prodlení a jsou prováděny neodkladné a neopakovatelné úkony, je záznam o zahájení trestního řízení sepsán až po jejich provedení.

V praxi k nejčastěji prováděným úkonům v rámci prověřování patří zejména podání vysvětlení na úřední záznam dle § 158 odst. 6 tr. řádu sloužící policejnímu orgánu a státnímu zástupci ke zvážení, zda bude daná osoba po zahájení trestního stíhání vyslechnuta jako svědek, soudu pak, jestli takový důkaz provede. U tohoto úkonu je ale třeba mít vždy na mysli jeho procesní využitelnost, neboť pokud je osoba, jež podala vysvětlení, vyslýchána protokolárně jako svědek nebo obviněný, nelze úřední záznam o podaném vysvětlení číst ani jinak konstatovat s výjimkou stanovenou v § 211

⁹⁸ Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kolektiv: op. cit. v pozn. 92, 485 - 486 s.

odst. 6 tr. řádu, na základě které je možné úřední záznam o podaném vysvětlení číst se souhlasem státního zástupce a obžalovaného. V praxi je velmi důležité právě na základě omezené procesní použitelnosti úředních záznamů o podaném vysvětlení, aby byl obviněný co nejdříve vyslechnut do protokolu a aby, což samozřejmě není nikterak možno ovlivnit, uvedl obviněný pokud možno shodné nebo ještě podrobnější informace. Není totiž výjimečná situace, že se podezřelý ke svému jednání dozná na úřední záznam o podaném vysvětlení a v protokolu o výsledku obviněného využije svého práva a odmítne vypovídat, čímž je pak situace pro státního zástupce při podání obžaloby ztížena, neboť úřední záznam nelze procesně použít jako důkaz. Oproti tomu soud vychází z toho, co obžalovaný uvede u hlavního líčení a protokol o výpovědi obviněného z přípravného řízení může číst jen za podmínek uvedených v § 207/2 tr. řádu.

Důležitým ustanovením je § 158 odst. 9 tr. řádu, kterým se stanovuje, kdy i v průběhu prověřování je určité osoby nutno vyslechnout jako svědky a nevyhotovovat úřední záznam o podaném vysvětlení. Tento odstavec je možno pro větší přehlednost rozčlenit na 3 samostatná ustanovení či věty, a to zejména proto, aby bylo zcela zřejmé, kdy je u daných úkonů vyžadována přítomnost soudce a kdy nikoliv. První věta ustanovení říká, že pokud má výpověď osoby povahu neodkladného a neopakovatelného úkonu, svědek se vyslechne za podmínek § 158a tr. řádu, tedy za nutné účasti soudce a protokol o výsledku svědku je možné u soudu číst bez omezení (§ 211 odst. 2 písm. b) tr. řádu). Druhá věta stanoví, že jako svědka policejní orgán vyslechne rovněž osobu mladší osmnácti let⁹⁹ a osobu, o jejíž schopnosti správně a úplně vnímat, zapamatovat si nebo reprodukovat jsou s ohledem na její psychický stav pochybnosti. Třetí věta pak uvádí, že pokud lze předpokládat, že další prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání potrvá delší dobu, zejména proto, že nebyla zjištěna osoba, u které by byl dostatečně odůvodněn závěr, že spáchala trestný čin, a proto není možné zahájit trestní stíhání, čímž hrozí ztráta důkazní hodnoty výpovědi, je možno vyslechnout jako svědka i osobu, jejíž výpověď má podle odůvodněného předpokladu rozhodující význam pro zahájení trestního stíhání a nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že by mohl být na takovou osobu vyvíjen nátlak či hrozí-li z jiného důvodu obava, že bude její výpověď ovlivněna. U druhé a třetí věty

⁹⁹ Změna oproti předešlé úpravě, kde byla stanovena věková hranice patnácti let, byla do tr. řádu začleněna novelou zákona č. 56/2017 Sb. s účinností od 1.4.2017.

tak již s účastí soudce počítáno není (pokud se ovšem současně nejedná o neodkladný a neopakovatelný úkon), čímž je procesní využitelnost protokolu o výslechu svědka v řízení před soudem omezena, neboť pokud nejsou dané osoby po zahájení trestního stíhání znovu vyslechnuty, je možné protokoly o jejich výpovědi číst pouze za splnění zákonem stanovených podmínek, jinak je možno takové výpovědi v souladu s § 212 tr. řádu pouze předeštit, což i tak oproti úřednímu záznamu o podaném vysvětlení dle 158 odst. 6 tr. řádu představuje výhodu.

Jak již bylo shora zmíněno, ve fázi prověřování dochází rovněž k provádění neodkladných a neopakovatelných úkonů dle § 158a tř., spočívajících ve výslechu svědka (kromě již uvedeného příkladu starších osob se může jednat i o osobu poškozenou, která policejnímu orgánu či státnímu zástupci sdělí, že ještě téhož dne odcestuje mimo území České republiky, a nebude tak tedy možné její výslech provést až v době po zahájení trestního stíhání) či v rekognici. Provádění takových úkonů se činí na základě návrhu státního zástupce adresovanému soudu s uvedením, o jaký úkon se jedná (výslech/rekognice), koho se bude týkat, dále je nezbytné, aby státní zástupce náležitě odůvodnil, proč se v konkrétním případě jedná o neodkladný či neopakovatelný úkon, a aby uvedl místo a čas, kdy se bude úkon provádět. Soudce se pak úkonu účastní, a to za účelem dohlížení nad zákonností provedení úkonu. V žádném případě mu v této fázi nenáleží přezkoumávat rozhodnutí státního zástupce o tom, zda úkon skutečně byl či nebyl neodkladným a neopakovatelným, neboť to bude povinností soudu v řízení před soudem, kde, pokud zjistí, že odpadl důvod neodkladnosti či neopakovatelnosti pro provedení úkonu, soud provede úkon opětovně před soudem¹⁰⁰.

Aby fáze prověřování nemohla trvat libovolně dlouho, stanoví tr. řád v § 159 lhůty ke jeho skončení, a to od přijetí skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin ve lhůtě:

- do dvou měsíců, jde-li o věc patřící do příslušnosti samosoudce, v níž se nekoná přípravné řízení,
- do tří měsíců, jde-li o jinou věc patřící v prvním stupni do příslušnosti okresního soudu, a

¹⁰⁰ Fenyk, J., Císařová, D., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 480 s.

- do šesti měsíců, jde-li o věc patřící v prvním stupni do příslušnosti krajského soudu.

Pokud však policejní orgán v těchto lhůtách nestačí veškeré skutečnosti náležitě prověřit, což se v praxi stává zcela obvykle, musí zaslat dozorovému státnímu zástupci žádost o prodloužení lhůty s uvedením, které úkony již byly provedeny a co ještě zbývá provést, včetně uvedení přibližného data, k němuž se předpokládá skončení ve věci, na základě čehož se dozorový státní zástupce rozhodne, do kdy bude lhůta prodloužena. Při tom není vázán požadavkem policejního orgánu týkajícího se navrhované doby prodloužení, a může pokynem změnit výčet úkonů, které je nutné v prověřování ještě provést. Takto lze lhůtu prodloužit i opakovaně, ovšem aby nedocházelo ze strany policejního orgánu k neopodstatněným průtahům, provádí státní zástupce prověrku předloženého spisového materiálu, aby mohl řádně posoudit postup policejního orgánu ve věci a aby případně svými pokyny policejní orgán nasměroval, jak dále vést prověřování, aby mohlo být ve věci dále rozhodnuto.

Je několik možných způsobů¹⁰¹, jak může policejní orgán či státní zástupce rozhodnout v rámci prověřování, může dojít k:

- odevzdání věci dle § 159a odst. 1 tr. řádu,
- odložení věci dle § 159a odst. 1, 2, 3, 4, 5 tr. řádu,
- dočasnému odložení trestního stíhání dle § 159b tr. řádu,
- k zahájení trestního stíhání dle § 160 odst. 1 tr. řádu¹⁰², k němuž dojde, pokud žádný z předchozích tří zmíněných postupů vyřízení věci nepřichází v úvahu, přičemž samotné vydání usnesení o zahájení trestního stíhání pak představuje nejen předěl mezi stadiem prověřování a vyšetřování, ale je procesním předpokladem pro použití mnohých úkonů uvedených v trestním řádu.

3.2.2 Vyšetřování

Vyšetřováním se v souladu s § 161 odst. 1 tr. řádu rozumí *“úsek trestního stíhání před podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupením věci jinému orgánu nebo zastavením trestního stíhání, včetně schválení narovnání a*

¹⁰¹ Jednotlivé způsoby budou v práci blíže popsány.

¹⁰² Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kolektiv: op. cit. v pozn. 92, 512 s.

podmíněného zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu.” Pokud před vyšetřováním probíhalo i shora uvedené prověřování, k čemuž v praxi dochází nejčastěji, je mezníkem mezi těmito úseky usnesení o zahájení trestního stíhání dle § 160 odst. 1 tr. řádu, jehož vydání ve svém důsledku znamená, že již existují proti doposud prověřované osobě takové důkazy, které již představují vyšší míru pravděpodobnosti, že došlo ke spáchání trestného činu a že jej spáchala osoba nyní již obviněného. Jelikož kvalita tohoto usnesení prakticky předurčuje další osud celé věci, je zapotřebí mu ze strany státního zástupce věnovat zvýšenou pozornost, a proto bude o něm ještě pojednáváno blíže. Vyšetřování se však může zahájit rovněž provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů nebo, pokud má policejní orgán k dispozici skutečnosti umožňující okamžité zahájení trestního stíhání, přímo neprodleným vydáním usnesení o zahájení trestního stíhání.

Vyšetřování je možno na základě typové závažnosti a skutkové složitosti trestného činu rozdělit na:

- standardní, které se koná o všech trestných činech, o nichž koná řízení v prvním stupni okresní soud, a
- rozšířené, které se koná o těch trestných činech, o nichž řízení koná v prvním stupni krajský soud a které se tak nazývá z důvodu, že je v něm možno provádět důkazy v širším rozsahu než při standardním vyšetřování, neboť je zásadně možno vyslechnout osobu jako svědka, ačkoliv nejde o neodkladný nebo neopakovatelný úkon anebo o jiný případ uvedený v § 164 odst. 1 tr. řádu.

S výše uvedeným rozčleněním pak rovněž souvisejí lhůty pro skončení vyšetřování, neboť pro standardní vyšetřování je v souladu s § 167 odst. 1 písm. a) tr. řádu policejní orgán povinen skončit vyšetřování ve lhůtě dvou měsíců, kterou je stejně jako při pověřování státní zástupce oprávněn opakovaně prodloužit, v případě rozšířeného vyšetřování je pak dle § 167 odst. 1 písm. b) tr. řádu tato povinnost policejnímu orgánu stanovena na lhůtu tří měsíců, opět s možností opakovaného prodloužení.

Co se týče funkcí vyšetřování, tak pro ně platí ty stejné, jako byly uvedeny u prověřování. Největší význam vyšetřování spočívá především v obstarání dostatečného množství podkladů pro rozhodnutí státního zástupce, zda podá obžalobu nebo učiní jiné opatření. Jsou tedy za tímto účelem vyhledávány a za stanovených podmínek i

prováděny důkazy bez ohledu na to, zda svědčí ve prospěch obviněného či nikoliv. Policejní orgán v tomto úseku trestního řízení v podstatě provádí úkony dle § 158 odst. 3 a 5 tr. řádu, přičemž dle § 164 odst. 2 tr. řádu platí, že ty úkony, které byly provedeny dle zákona odpovídajícím způsobem již po zahájení trestního stíhání není nutné opakovat. Kdy bude možno v této fázi řízení vyslýchat osoby jako svědky upravuje § 164 odst. 1 tr. řádu¹⁰³.

Jakmile policejní orgán považuje vyšetřování za skončené, vyrozumí obviněného, případně jeho obhájce, poškozené, případně jejich zmocněnce o jejich možnosti prostudovat spis a případně učinit další návrhy pro vyšetřování, přičemž je nutné, aby byla výše uvedeným osobám stanovena lhůta nejméně tří dnů předem. Pokud dojde k návrhům na doplnění vyšetřování, je to policejní orgán, kdo bude rozhodovat, zda návrhu bude vyhověno či zda bude odmítnut.

Jestliže obviněný, obhájce či poškozený nevyužijí svého práva spis prostudovat, učiní se o tomto záznam do spisu a jakmile je tedy vyšetřování skončeno, je spis předložen státnímu zástupci, který je v souladu s jeho postavením jako dominus litis přípravného řízení oprávněn k zásadním rozhodnutím ve vztahu k ukončení přípravného řízení, která budou ve vztahu ke státnímu zástupci dále podrobně rozebrána a která je možno obecně rozdělit následovně:

- **meritorní rozhodnutí** (postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání, podmíněné zastavení trestního stíhání, schválení narovnání, odstoupení od trestního stíhání mladistvého), která představují po nabytí právní moci překážku rei iudicatae a věc, jež jimi byla rozhodnuta, nemůže být předmětem projednávání v jiném procesu,

- **rozhodnutí zatímní** (přerušování trestního stíhání), která znamenají, že po odpadnutí překážky, pro niž bylo trestní stíhání přerušeno, bude v trestním řízení pokračováno,

¹⁰³ Výsledky svědků policejní orgán provádí, jestliže se jedná o neodkladný nebo neopakovatelný úkon, nebo jde-li o výslech osoby mladší osmnácti let, osoby, o její schopnosti správně a úplně vnímat, zapamatovat si nebo reprodukovat jsou s ohledem na její psychický stav pochybnosti, anebo nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že na svědka by mohl být pro jeho výpověď vyvíjen nátlak. Jinak poškozeného a další svědky vyslechně jen tehdy, jestliže hrozí z jiného důvodu, že bude ovlivněna jeho výpověď nebo schopnost tyto skutečnosti reprodukovat, zejména je-li pro složitost věci odůvodněn předpoklad delšího trvání vyšetřování. Bez těchto podmínek je však možno, jestliže je toho třeba, vyslechnout znalce.

- **obžaloba a návrh na ochranné opatření**, která nepředstavují meritorní rozhodnutí, nýbrž se jimi definitivně končí přípravné řízení a představují nezbytný předpoklad pro následné řízení před soudem,

- **návrh na schválení dohody o vině a trestu**, jež je relativně novým¹⁰⁴ institutem řadící se mezi tzv. odklony¹⁰⁵.

3.2.3 Zkrácené přípravné řízení

Jednou z forem přípravného řízení je zkrácené přípravné řízení, jež je upraveno v § 179a až 179f tr. řádu a jehož cílem je v co nejkratší možné době postavit pachatele před soud, pokud jsou splněny zákonem stanovené podmínky. Tedy, že došlo ke spáchání přečinu a zároveň byl buď pachatel chycen při činu nebo bezprostředně poté, nebo v průběhu prověřování byly zjištěny skutečnosti jinak odůvodňující zahájení trestního stíhání a lze očekávat, že podezřelého bude možno ve lhůtě dvou týdnů od sdělení podezřelému, z jakého skutku je podezřelý, postavit před soud. Lhůtu 14 dnů je možno o deset dnů prodloužit, u sjednávání dohody o vině a trestu je pak možnost prodloužení o 30 dnů, přičemž prodloužit lhůtu je možné pouze jednou, neboť jinak by ztrácelo zkrácené přípravné řízení svůj smysl.

Významnou odchylkou od klasického přípravného řízení je to, že osoba pachatele je podezřelou až do okamžiku, kdy je jí doručen návrh na potrestání, avšak po celou dobu jí náleží stejná práva jako obviněnému. Nicméně samotné sdělení podezření, k němuž musí dojít nejpozději na počátku výslechu podezřelého, má význam právě pro počítání běhu lhůt, a to zejména jde-li o zadrženého podezřelého, u něhož běží lhůta pro státního zástupce pouze 48 hodin, kdy musí buď dojít k propuštění podezřelého na svobodu, nebo musí být v této lhůtě předán spolu s návrhem na potrestání nebo s návrhem na schválení dohody o vině a trestu soudu.

Nerozhodne-li policejní orgán po skončení zkráceného přípravného řízení o odložení věci dle § 159a odst. 1 až 3 nebo 5 tr. řádu, předloží státnímu zástupci zprávu o jeho výsledku a státní zástupce poté učiní jedno z rozhodnutí uvedených v § 179c tr.

¹⁰⁴ Do tr. řádu zaveden zákonem č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním.

¹⁰⁵ Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kolektiv: op. cit. v pozn. 92, 497 s.

řádu (podá soudu návrh na potrestání, podá návrh na schválení dohody o vině a trestu, odloží věc, nejde-li o podezření z trestného činu, odevzdá věc příslušnému orgánu k projednání přestupku, ke kázeňskému nebo jinému projednání, věc odloží, je-li dle § 11 tr. řádu trestní stíhání nepřijatelné, věc odloží, rozhodl-li o schválení narovnání, věc odloží dle § 179g tr. řádu, či je-li trestní stíhání neúčelné vzhledem k § 172 odst. 2 tr. řádu nebo věc vrátí opatřením policejnímu orgánu k provedení dalších úkonů).

3.3 Orgány konající přípravné řízení

V návaznosti na skutečnost, že trestné činy mohou být spáchány různými subjekty, je nutno rozlišovat i orgány, které konají v daném konkrétním případě jednak prověřování a vyšetřování, jednak dozor nad takovými orgány. Prověřování je konáno v souladu s § 12 odst. 2 tr. řádu policejními orgány¹⁰⁶, vyšetřování pak dle § 161 odst. 2 tr. řádu provádí útvary Policie ČR, v souladu s § 161 odst. 3, 5 písm. a) tr. řádu¹⁰⁷ Generální inspekce bezpečnostních sborů a za podmínek uvedených v § 161 odst. 4, 5 písm. b) tr. řádu¹⁰⁸ státní zástupce. V návaznosti na toto rozdělení tak budou odlišovány případy, kdy trestný čin bude spáchán “obyčejným” pachatelem a kdy “bezpečnostním” subjektem. V praxi bude v převážná většina případů jak prověřována, tak vyšetřována útvary Policie ČR za dozoru státního zástupce, neboť trestná činnost páchaná příslušníky bezpečnostních a ozbrojených složek představuje marginální procento v celkové páchané trestné činnosti¹⁰⁹.

¹⁰⁶ Policejními orgány se rozumí: Policie ČR, Generální inspekce bezpečnostní sborů (GIBS), resp. pověřené orgány GIBS, pověřené orgány Vojenské policie (VP), pověřené orgány Vězeňské služby (VS), pověřené orgány Bezpečnostní informační služby (BIS), pověřené orgány Vojenského zpravodajství (VZ), pověřené orgány Úřadu pro zahraniční styky a informace (ÚZSI), pověřené celní orgány - Fenyk, J., Císařová, D., Gřivna T. a kol. op.cit. v pozn. 100, 501 s.

¹⁰⁷ Jedná se o trestné činy spáchané příslušníky Policie ČR, příslušníky Vězeňské služby ČR, celníky anebo zaměstnanci ČR zařazenými k výkonu práce v Policii ČR a o trestných činech spáchaných zaměstnanci ČR zařazenými k výkonu práce ve Vězeňské službě ČR anebo Celní správě ČR v souvislosti s plněním jejich pracovních úkolů. A dále koná GIBS vyšetřování i proti těm spoluobviněným, kteří nejsou shora uvedenými příslušníky či zaměstnanci.

¹⁰⁸ Jedná se o trestné činy spáchané příslušníky Generální inspekce bezpečnostních sborů, Úřadu pro zahraniční styky a informace, Vojenského zpravodajství a Vojenské policie a zaměstnanců ČR zařazených k výkonu práce v Generální inspekci bezpečnostních sborů a dále i proti těm spoluobviněným, kteří nejsou shora uvedenými příslušníky či zaměstnanci.

¹⁰⁹ Dle Výroční zprávy o činnosti státního zastupitelství za rok 2017 bylo trestně stíháno 117 osob, přičemž nejvíce z nich pro trestný čin zneužití pravomoci úřední osoby dle § 329 tr. zákoníku.

Avšak problematika prověřování a vyšetřování trestných činů spáchaných bezpečnostními složkami je obtížnější než u klasických pachatelů, kdy se jedná například o problematiku změny příslušnosti státního zastupitelství při vykonávání dozoru v případě, že vyšetřování koná GIBS, neboť v souladu s § 10 jednacního řádu státního zastupitelství je k výkonu dozoru příslušný státní zástupce krajského státního zastupitelství i v těch případech, u nichž by byl jinak příslušný státní zástupce nižšího státního zastupitelství v obvodu jeho působnosti, pokud není stanoveno jinak. V této souvislosti bych poukázala na článek Matochy¹¹⁰, v němž se zabývá problematikou působnosti orgánů činných v trestním řízení v případech trestné činnosti příslušníků bezpečnostních sborů, mezi něž řadí i Hasičský záchranný sbor ČR. V něm upozorňuje na skutečnost, že pokud jde o zaměstnance zařazeného k výkonu práce v Policii ČR, není u něj vyžadována podmínka spáchání trestného činu v souvislosti s plněním jeho pracovních úkolů, a působnost GIBS tak dopadá na veškerou trestnou činnost těchto zaměstnanců. Z tohoto tedy pak vyplývá, že pokud je páchána trestná činnost příslušníky Vězeňské služby či Celní správy bez souvislosti s plněním jejich pracovních úkolů zůstává jak ve fázi prověřování, tak vyšetřování dána příslušnost Policii ČR a rovněž v těchto případech nebude vykonáván dozor státním zástupcem krajského státního zastupitelství.

Ve svém článku Matocha¹¹¹ použil tabulku upravující příslušnost pověřených policejních orgánů a dozor nad nimi, jež pro větší přehlednost dané tematiky uvádím níže.

¹¹⁰ Působnost orgánů činných v trestním řízení v přípravném řízení u trestných činů spáchaných „bezpečnostními“ subjekty [cit. 29.12.2018]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/pusobnost-organu-cinnych-v-trestnim-rizeni-v-pripravnem-rizeni-u-trestnych-cinu-spachanych-bezpecnostnimi-subjekty>

¹¹¹ Působnost orgánů činných v trestním řízení v přípravném řízení u trestných činů spáchaných „bezpečnostními“ subjekty [cit. 29.12.2018]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/pusobnost-organu-cinnych-v-trestnim-rizeni-v-pripravnem-rizeni-u-trestnych-cinu-spachanych-bezpecnostnimi-subjekty>

TČ příslušníků	Policejní orgán (pověřené orgány)		Dozor
	Prověřování	Vyšetřování	Prověřování
HSZ	PČR	PČR	SZ
PČR VS CS (a jejich zaměstnanců; u VS a CS jen v souvislosti s prac. úkoly)	GIBS	GIBS	KSZ
VP	Inspekce VP	KSZ	KSZ
BIS	BIS		
ÚZSI	ÚZSI		
VZ	VZ		
GIBS (a jejich zaměstnanců)	GIBS		
ozbrojených sil	VP	VP	SZ

Tabulka č. 1 Příslušnost pověřených policejních orgánů a dozor nad nimi dle Matochy

3.4 Exkurs do přípravného řízení v rakouském a německém trestním právu

Pro zajímavost a s cílem zjistit, jaká je podoba přípravného trestní řízení a jaké postavení v něm státní zástupce zastává, jsem se seznámila s trestními řády Spolkové republiky Německo a Rakouské republiky. Jelikož se jedná o právní řády kontinentálního práva je předně nutno podotknout, že úprava trestního řízení a postavení státního zástupce v něm je českému právu v mnohém velmi podobná. Jak v Německu, tak v Rakousku platí, že pouze státní zástupce je oprávněn podat obžalobu¹¹² a že je to státní zástupce, kdo dává úkoly, pokyny policejnímu orgánu. Rovněž v obou právních řádech je prvním stádiem trestního řízení přípravné řízení, které se však oproti České republice dále nerozpadá na prověřování a vyšetřování, nýbrž probíhá pouze vyšetřování.

Za zajímavé v rakouském trestním řádu považuji to, že je zde stanovena soustava státního zastupitelství působící v trestním řízení, jež se skládá ze státních zastupitelství v sídlech zemských soudů, vrchních státních zastupitelství v sídlech vrchních soudů a z Centrálního státního zastupitelství pro stíhání hospodářských trestních věcí a korupce¹¹³, přičemž o obdobném speciálním státním zastupitelství bylo

¹¹² § 20 Strafprozessordnung 1975 Österreich, § 152 Strafprozessordnung Bundesrepublik Deutschland

¹¹³ § 19 odst. 1 Strafprozessordnung 1975 Österreich

uvažováno rovněž v České republice v nepřijatém návrhu nového zákona o státním zastupitelství. Oproti České republice existují v Rakousku tzv. soukromí žalobci působící v trestních jednáních, jejichž spáchání se stíhají pouze na žádost oběti, u nichž se hlavní líčení bez předchozího vyšetřování koná na základě obžaloby soukromého žalobce nebo jeho samostatného návrhu na vydání majetkoprávních nařízení, přičemž je trestním řádem stanoveno, že tito žalobci mají zásadně stejná práva jako státní zástupce¹¹⁴. Stejně tak je specifická úprava týkající se subsidiárních žalobců, kterými se rozumí soukromí účastníci, kteří pokračují v řízení za situace, že státní zastupitelství ustoupí od obžaloby s tím, že prohlásí, že oni budou v obžalobě pokračovat¹¹⁵, což představuje úpravu, jež nemá oporu v českém právním řádu. Stejně tak je i oproti českému trestnímu řádu zajímavostí, že pokud dojde ze strany státního zástupce k zastavení trestního stíhání, může být státním zástupcem rozhodnuto o pokračování v trestním stíhání, a to do doby, než bude promlčena trestnost činu a pokud obviněný buď nebyl pro daný trestný čin vyslechnut a nebylo proti němu použito žádné donucovací opatření, nebo pokud vzniknou nové skutečnosti nebo důkazní prostředky či se takové stanou známými, které samy o sobě nebo ve spojitosti s ostatními výsledky řízení se jeví způsobilými odůvodnit potrestání obviněného¹¹⁶. Velmi zajímavá je v rakouském trestním řádu úprava v § 212 Strafprozessordnung 1975 Österreich týkající se námitek proti obžalovacímu spisu, který podává státní zastupitelství a uvádí v něm návrhy na provedení hlavního řízení spolu s důkazy, jež mají být provedeny v rámci hlavního řízení. Proti tomuto obžalovacímu spisu má obžalovaný právo podat ve lhůtě 14 dnů shora uvedené námítky z důvodů v zákoně uvedených, například proto, že skutkový děj není objasněn v takovém rozsahu, aby odsouzení obžalovaného bylo nasnadě či ku příkladu proto, že obžalovací spis pro zažalovaný trestný čin je podán věcně nepřislušnému soudu. Jedná se tak oproti českému trestnímu řádu, který umožňuje přezkum postupu policejního orgánu v jakékoliv fázi trestního řízení a především možnost podat řádný opravný prostředek v podobě stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání, o první významnou možnost (mimo stížnosti proti usnesení o zastavení trestního stíhání) osoby, vůči níž se trestní řízení vede, podat opravný prostředek.

¹¹⁴ § 71 odst. 1, 5 Strafprozessordnung 1975 Österreich

¹¹⁵ §72 odst. 1 Strafprozessordnung 1975 Österreich

¹¹⁶ § 193 odst. 2 Strafprozessordnung 1975 Österreich

Co se týče úprav německého trestního řádu odlišných oproti českému, poukázala bych na dvě z nich, a to na skutečnost, že německý trestní řád obsahuje podrobnou úpravu upuštění od trestního stíhání, například i za současného uložení povinností a pokynů¹¹⁷, jimiž může být například zaplacení peněžitého obnosu ve prospěch obecně prospěšného zařízení nebo státní pokladny, plnění vyživovací povinnosti či účast na sociálním tréninkovém kursu. Zároveň státní zástupce stanoví lhůtu pro jejich splnění, které se dle jednotlivých typů povinností stanoví maximálně na 6 měsíců či na jeden rok. Dalším rozdílem je, že státní zástupce je oprávněn podat soudu na místo veřejné žaloby návrh na vydání trestního příkazu¹¹⁸, a to v případě, že nepovažuje na základě výsledků vyšetřování za nutné konat hlavní líčení s tím, že v daném návrhu uvede i konkrétní trest. Trestní řád Německé spolkové republiky umožňuje stejně tak jako český právní řád uložení pouze některých z vyjmenovaných druhů trestů jako například odnětí řídičského oprávnění, při němž blokáce netrvá po dobu delší než dva roky, peněžité trest, výstrahu s výhradou trestu či dokonce upustit od trestu, což v českém právním řádu, kde trestním příkazem rozhoduje na základě výsledků přípravného řízení a své úvahy soudce, není možné.

¹¹⁷§ 153a Strafprozessordnung Bundesrepublik Deutschland

¹¹⁸§ 407 Strafprozessordnung Bundesrepublik Deutschland

4. Státní zástupce v přípravném řízení

4.1 Zásadní role státního zástupce

Státní zástupce má v přípravném řízení dominantní postavení, je tzv. dominus litis přípravného řízení, neboť je to právě on, kdo odpovídá za ochranu lidských práv v souvislosti se zahájením trestního stíhání vůči konkrétní osobě a za ochranu takovýchto práv při provádění vyšetřovacích úkonů. Rovněž státní zástupce nese odpovědnost za výsledek přípravného řízení, které je v podstatě zcela v jeho dispozici, a rozhoduje, kdo na základě jím podané obžaloby stane před soudem, přičemž je rovněž odpovědný za to, aby v průběhu přípravného řízení nebyla bez důvodu omezována práva osob. Nicméně výše zmíněné neznámá, že by se činnost státního zástupce omezovala pouze na přípravné řízení, neboť je jednak činným i před zahájením úkonů v přípravném řízení, jednak je stranou v řízení před soudem.

Postavení státního zástupce jako toho, kdo je dominus litis v přípravném řízení, je potvrzeno rovněž judikaturou Ústavního soudu¹¹⁹, kterou je stanoveno, že je to on, kdo udává směr řízení a jeho taktiku a kdo je taktéž odpovědný za naplňování zájmů státu na vedení trestního řízení a jeho efektivitě a že je to v neposlední řadě státní zástupce, kdo hájí zájmy státu v řízení před soudem. Ve světle těchto skutečností nelze než souhlasit s názorem Bradáčové¹²⁰, která poukazuje na to, že není možné, aby existoval spor mezi policejními orgány a státním zastupitelstvím o tom, který z těchto orgánů je v rámci přípravného řízení dominantním. Neboť již ze samotného tr. řádu je zřejmé, že je to státní zástupce, kdo ukládá pokyny policejnímu orgánu, jimiž je policejní orgán vázán a proti nimž není nadán žádnými opravnými prostředky, nadto je to státní zástupce, kdo jako instanční orgán rozhoduje o stížnostech proti policejnímu orgánu. Přesto stále v praxi existují policejní orgány, které toto vymezení ne zcela respektují a kde je státní zástupce nucen svá oprávnění vůči nim v plné míře použít.

Jak již bylo zmíněno, státní zastupitelství je orgánem určeným k zastupování státu při ochraně veřejného zájmu, na základě čehož je státním zástupcům propůjčena celá řada oprávnění, z nichž některá jsou pro ně výlučná. Aby mohl státní zástupce

¹¹⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 3.11.2005, sp. zn. II. ÚS 573/05.

¹²⁰ Dozor a dohled ve státním zastupitelství nejsou totéž [cit. 20-09-2018]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/dozor-a-dohled-ve-statnim-zastupitelstvi-neni-totez>

odpovědně plnit veškeré jemu svěřené úkoly, musí splňovat personální, charakterové a morální předpoklady, tak jak jsou uvedeny v zákoně o státním zastupitelství a rovněž v Etickém kodexu státního zástupce. U osoby vykonávající funkci státního zástupce je například požadováno, aby vždy postupoval odborně, svědomitě, odpovědně, nestranně, spravedlivě a bez zbytečných průtahů, aby nikdy nedošlo k jeho ovlivnění vnějšími vlivy, zájmy politických stran, veřejným míněním a sdělovacími prostředky, aby svou funkci nezneužil k prosazování svých soukromých zájmů či musí odpovědně přistupovat ke správě svého vlastního majetku. Ve stručnosti je možné veškeré tyto požadavky shrnout tak, že se u státního zástupce požaduje, aby jako subjekt hájící zájmy státu šel vždy ostatním příkladem a aby u něj existovaly základy elementární slušnosti navenek i dovnitř. Aby bylo v co největší míře shora uvedené u státních zástupců skutečně dodrženo, je jedním z mnoha předpokladů pro výkon funkce státního zástupce psychologické vyšetření, které si klade za cíl vybrat ty správné osobnosti zaručující naplnění všech potřebných předpokladů.

4.2 Příslušnost státního zástupce v přípravném řízení

Stanovování příslušnosti státních zástupců v přípravném řízení představuje nezřídka komplikovanou otázku, která může skončit, a nezřídka tomu tak je, vyvoláním kompetenčního sporu, tedy sporu o to, jaké státní zastupitelství je příslušné k doзору nad zachováním zákonnosti v konkrétním případě. Tuto otázku řeší to státní zastupitelství, které je oběma státním zastupitelstvím řešícím svou příslušnost nejbližší nadřízeným.

Trestní řád právní úpravu příslušnosti státního zastupitelství neobsahuje, proto je nutno vycházet z ustanovení zákona o státním zastupitelství, v němž je v § 7 odst. 2 stanoveno, že státní zastupitelství je příslušné k zastupování státu u soudu, u něhož toto státní zastupitelství působí, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak¹²¹. Vyplývá tak z tohoto ustanovení, že v těch věcech, v nichž by byl činný okresní soud, bude dána věcná příslušnost okresního státního zastupitelství a ve věcech, ve kterých by měl být činný krajský soud, pak bude příslušné krajské státní zastupitelství. Podrobnou úpravu příslušnosti pak obsahuje jednací řád státního zastupitelství v § 12 až § 16, v nichž je

¹²¹ Jinak stanoví však i samotný zákon o státním zastupitelství v ustanoveních týkající se atrakce, tedy situace, kdy nejbližší vyšší státní zastupitelství odejme věc nejbližší nižšímu státnímu zastupitelství a vyřídí ji samo (viz § 12d zákona o státním zastupitelství).

stanoveno předně to, že k výkonu dozoru nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení je příslušný státní zástupce přidělený ke státnímu zastupitelství, které působí při soudu, jenž by byl příslušný konat ve věci po podání obžaloby řízení v prvním stupni (irelevantní v tomto ohledu je, zda k podání obžaloby skutečně dojde), pokud není jednacím řádem stanoveno něco jiného. Jednací řád rovněž obsahuje úpravu týkající se skutečnosti, že pro nedostatek skutkových zjištění nebude možné určit příslušnost státního zástupce v době sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení policejním orgánem, v tom případě bude tento opis doručen státnímu zástupci státního zastupitelství odpovídajícího stupně v sídle policejního orgánu nebo jeho organizační složky. Jelikož podle ustanovení jednacího řádu může nastat situace, že bude příslušných vícero státních zástupců, je dle § 16 jednacího řádu stanoveno, že v takovém případě bude vykonávat dozor nad zachováním zákonnosti státní zástupce konající vyšetřování proti pachateli trestného činu nebo ohledně nejzávažnějšího trestného činu, jinak ten státní zástupce, který začal dozor vykonávat nejdříve.

Co se týče příslušnosti státního zástupce, je velmi podstatné ustanovení § 15 jednacího řádu, které upravuje případy, v nichž je k výkonu dozoru nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení příslušný státní zástupce vrchního státního zastupitelství. Jedná se například o úmyslné trestné činy spáchané při činnosti banky, investiční společnosti nebo investičního fondu, byla-li jimi způsobena škoda nejméně 150 milionů Kč či které byly spáchané v souvislosti s insolvenčním řízením, byla-li jimi způsobena škoda nejméně 150 milionů Kč. Toto ustanovení je pro státní zástupce velmi důležité, neboť jakmile státní zástupce přezkoumává podání, musí kromě místní a věcné příslušnosti řešit právě i případnou příslušnost vrchního státního zastupitelství dle tohoto ustanovení. Neboť velmi často dochází k jeho novelám, je vhodné si zapamatovat, že pro něj v podstatě platí dva principy. Jednak, že se vrchní státní zastupitelství může některých případů „vzdát“ po předchozí dohodě s nejvyšším státním zástupcem, a to ve prospěch nižšího státního zastupitelství, a jednak, že si naopak některé případy, opět se souhlasem nejvyššího státního zástupce, může atrahovat. Problematikou příslušnosti vrchního státního zastupitelství se zabývá i Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2009, o trestním řízení, kde je mimo jiné v souvislosti s usnesením vrchního státního zastupitelství o příslušnosti k výkonu dozoru stanoveno, že proti takovému usnesení není přípustná stížnost.

Platí, že místní a věcná příslušnost státních zástupců je v zásadě společná pro dozor nad zachováním zákonnosti jak v průběhu prověřování, tak v průběhu vyšetřování. Pokud jde o zkrácené přípravné řízení, příslušnost státních zástupců se překrývá s příslušností státních zástupců působících u soudu příslušného konat řízení o podaném návrhu na potrestání, přičemž co se týče místní příslušnosti, platí, že výlučně budou příslušní okresní státní zástupci.

Na místní příslušnost státních zástupců konajících přípravné řízení proti mladistvému má vliv zákon o soudnictví ve věcech mládeže, který místní příslušnost stanovuje odlišně oproti tr. řádu, tedy, že primární není místo spáchání, nýbrž místo, v jehož obvodu mladistvý bydlí.

Příslušnost státních zástupců je upravována mimo již zmíněným POP o trestním řízení rovněž i judikaturou. V této souvislosti bych pro zajímavost zmínila usnesení Ústavního soudu ze dne 19.2.2013, sp. zn. II. ÚS 4717/12, dle něhož je místní příslušnost soudu v přípravném řízení odvozena od místní příslušnosti státního zástupce, tuto příslušnost kopíruje a ke změně místní příslušnosti soudu v daném stadiu trestního řízení dochází pouze na základě změny místní příslušnosti státního zastupitelství, a to z důvodu nezbytnosti rychlosti a operativnosti rozhodování soudu.

4.3 Dozor jako základní nástroj státního zástupce v přípravném řízení

Hlavní úlohou státního zástupce je v souladu s § 4 odst 1 písm. a) zákona o státním zastupitelství a dle § 2 odst. 8 tr. řádu především zastupovat veřejnou žalobu v trestním řízení a plnit další úkoly vyplývající z trestního řádu. Aby toto mohl státní zástupce dosáhnout, plní v přípravném řízení dvě základní navzájem propojené funkce:

1. funkci dozoru nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení,
2. funkci instančního orgánu, který rozhoduje o stížnostech proti usnesením policejních orgánů¹²².

Dozor státního zástupce je institut vymezen primárně v § 174 tr. řádu a rozumí se jím kontrolní činnost státního zástupce obsahující celý soubor výsostných práv a povinností státního zástupce, který má vyústit v kontrolu všech úkonů prováděných

¹²² Růžička, M.: op. cit. v pozn. 97, 475 s.

policejními orgány v průběhu trestního řízení¹²³. Literatura¹²⁴ pak dozorem rozumí systematickou a cílevědomou kontrolní činnost státního zástupce zaměřenou na zjištění stavu vyšetřování, prověřování postupu policejního orgánu z hlediska jeho zákonnosti, rychlosti a plynulosti a neprodlené odstraňování zjištěných nedostatků. Státním zástupcem vykonávaný dozor je soustavný a průběžný, aby jím vždy bylo zajištěno, že žádná osoba nebude trestně stíhána bezdůvodně či nebude na svých právech bez důvodu omezována. Dle Bradáčové¹²⁵, je ovšem v této souvislosti otázkou, zda je takto nastavený dozor nezbytný a efektivní i u bagatelních trestných činů či u trestných činů spáchaných neznámými pachateli. Součástí dozoru je rovněž funkce rozhodovací a návrhová spočívající v oprávnění státního zástupce vydávat v souladu s právními předpisy rozhodnutí v rámci přípravného řízení a předkládat soudu návrhy na rozhodnutí o závažných zásazích do základních lidských práv a svobod¹²⁶.

Dozor je státním zástupcem vykonáván od okamžiku, kdy jsou dle § 158 odst. 3 tr. řádu zahájeny úkony trestního řízení, tedy jakmile policejní orgán má k dispozici takové informace, které důvodně nasvědčují tomu, že došlo ke spáchání trestného činu.

Dozor státního zástupce, jak již bylo zmíněno, je ve své podstatě možno chápat jako kontrolu veškerého postupu policejního orgánu, neboť policejní orgán není nadán žádnými opravnými prostředky vůči rozhodnutí státního zástupce učiněných v rámci jeho dozorových oprávněních. Policejní orgán, jakkoliv by s rozhodnutím státního zástupce nesouhlasil, je povinen jej bez dalšího splnit s jedinou výjimkou v podobě rozhodnutí státního zástupce, jež by bylo v rozporu se zákonem. Možnost, jak se vůči postupu státního zástupce bránit, představuje pro policejní orgán v podání podnětu u nadřízeného státního zastupitelství k výkonu dohledu nad postupem daného státního zástupce při jím vykonávaného dozoru.

¹²³ Dozor a dohled ve státním zastupitelství nejsou totéž [cit. 20-09-2018]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/dozor-a-dohled-ve-statnim-zastupitelstvi-neni-totez>

¹²⁴ Růžička, M.: op. cit. v pozn. 97, 476 s.

¹²⁵ Dozor a dohled ve státním zastupitelství nejsou totéž [cit. 20-09-2018]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/dozor-a-dohled-ve-statnim-zastupitelstvi-neni-totez>

¹²⁶ Růžička, M.: op. cit. v pozn. 97, 479 s.

V souvislosti s pojmem dozor je zajímavá úvaha, na niž poukazuje Růžička, kdy Koukal ve své publikaci „K některým aspektům postavení a úlohy státního zástupce v přípravném řízení“ rozebírá myšlenku, že vhodnější než pojem „dozor“ by byl termín „dohled“, se zdůrazněním toho, že „dozor“ je formulačním pozůstatkem socialistické koncepce prokuratury, která byla označována jako univerzální strážce zákonnosti, a kdy pojem dozoru nad zákonností byl chápán nejen v rámci přípravného řízení trestního, ale prakticky jako dozor nad všemi oblastmi společenského života. Na základě toho by dle Koukala bylo vhodnější v souvislosti s novou koncepcí státního zastupitelství používání pojmu dohledu, který by představoval nejen dohled nad zákonností přípravného řízení, ale i dohled nad úplností výsledků přípravného řízení. V praxi však jeho návrh přijat nebyl a i nadále se užívá pro činnost státního zástupce v přípravném řízení pojem „dozor“, přičemž osobně toto považuji za zcela vhodné řešení, neboť se domnívám, že za situace, kdy by byl pro termín „dozor“ použit „dohled“, musel by být zaveden zcela nový termín pro dnes existující dohled v rámci soustavy státního zastupitelství, čímž by dle mého mohlo dojít k ještě problematictějšímu rozeznávání těchto dvou institutů.

4.4 Dozor státního zástupce versus dohled v rámci soustavy státního zastupitelství

V návaznosti na shora vymezený pojem dozoru a úvahou nad jeho změnou na termín dohledu bude v této podkapitole poukázáno na problematiku těchto dvou zcela odlišných institutů, které jsou však mnohdy zaměňovány, a dochází tak k jejich nesprávnému užívání.

Oba pojmy již byly v této práci definovány, tedy dozor jako soubor výlučných oprávnění a povinností státního zástupce v přípravném řízení¹²⁷ a dohled jako výkon oprávnění stanovených zákonem o státním zastupitelství k zajištění řídicích a kontrolních vztahů mezi různými stupni státních zastupitelství a uvnitř jednotlivých státních zastupitelství při výkonu působnosti státního zastupitelství. Z těchto definic je pak zřejmý nejvýraznější rozdíl, a to, že dozor jako cílevědomá a systematická aktivita státního zástupce směřuje k ovlivnění postupu subjektu, nad nímž je vykonáván, tedy

¹²⁷ Pro úplnost uvádím, že dozor je v souladu s § 4 odst. 1 zákona o státním zastupitelství vykonáván i v rámci netrestní působnosti státního zastupitelství nad dodržováním právních předpisů v místech, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranné léčení, zabezpečovací detence, ochranná nebo ústavní výchova, a v jiných místech, kde je podle zákonného oprávnění omezována osobní svoboda. Jedná se o civilistické oprávnění státního zástupce, který je v těchto případech garantem dodržování základních lidských práv a svobod.

postupu policejního orgánu, méně často postupu vyšetřujícího státního zástupce, přičemž za účelem výkonu dozoru státní zástupce disponuje řadou dozorujících oprávnění uvedených v § 157 odst. 2 tr. řádu a v § 174 tr. řádu. Dohled oproti tomu představuje systém oprávnění a povinností uvnitř soustavy státního zastupitelství samotného, jehož základní funkcí je dbát na to, aby činnost podřízených státních zástupců byla vždy zákonná, jejich praxe pokud možno co nejvíce jednotná a aby byly odstraněny případná pochybení, přičemž je tak činěno nejčastěji formou pokynů. Výkon dohledu, jak již bylo v kapitole druhé uvedeno, je rovněž i určitým druhem nástroje k odstranění vad, přičemž dle judikatury Ústavního soudu¹²⁸ je ten, kdo namítá, že bylo ze strany vyšetřujících orgánů porušeno jeho právo na účinné vyšetřování, povinen se nejprve v rámci dohledu obrátit na nadřízené státní zastupitelství, a teprve poté může podat ústavní stížnost, což znamená, že řádně provedený dohled pak slouží k zhojení vad, aniž by bylo nutno využívat další právní prostředky.

Rozdílem mezi dozorem a dohledem je i skutečnost, že dozorová oprávnění vykonává vůči policejnímu orgánu každý státní zástupce soustavně, oproti tomu dohled je vykonáván uvnitř soustavy a zásadně na základě podnětů, kdy nejčastěji se v praxi jedná o podání osob obviněných či poškozených, kteří se neztotožní s názorem dozorujícího státního zástupce, který například usnesením rozhodne o zamítnutí jejich stížnosti a vyžadují přezkum jeho rozhodnutí, který bude proveden právě výkonem dohledu nadřízeným státním zastupitelstvím, popřípadě vedoucím státním zástupcem za situace, že přijde stížnost například na nevhodné chování či určité kroky jemu podřízeného státního zástupce.

Jak uvádí ve svém článku Bradáčová¹²⁹, tak ve své knize Růžička¹³⁰, vztah mezi dozorem a dohledem je takový, že výkon dohledu má vůči dozorovým oprávněním státního zástupce subsidiární povahu, neboť jsou to dozorová oprávnění stanovující práva a povinnosti státního zástupce v přípravném řízení, která jsou zásadními.

¹²⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 02.03.2015, sp. zn. I. ÚS 1565/14

¹²⁹ Dozor a dohled ve státním zastupitelství nejsou totéž [cit. 20-09-2018]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/dozor-a-dohled-ve-statnim-zastupitelstvi-neni-totez>

¹³⁰ Růžička, M.: op. cit. v pozn. 97, 479 s.

5. Postavení státního zástupce v řízení při prověřování

5.1 Přijetí a posouzení podání jako trestního oznámení

V úvodu této podkapitoly je nutno poukázat na skutečnost, že ačkoliv dozor státního zástupce v přípravném řízení začíná až okamžikem zahájení úkonů v trestním řízení dle § 158 odst. 3 tr. řádu, vykonává státní zástupce úkony ještě před tímto okamžikem.

Prvotním úkonem v praxi státního zástupce je v souladu s § 158 odst. 2 tr. řádu¹³¹ přijímat trestní oznámení, tedy úkon spočívající buď přímo v sepsání¹³² trestního oznámení s oznamovatelem, nebo jeho pouhé posouzení v případě, že jej oznamovatel již sepsal a zaslal či jej donesl přímo na státní zastupitelství. Druhou, častější variantu, představuje postup, že je na státní zastupitelství postoupen záznam o zahájení úkonů trestního řízení policejním orgánem, jež obsahuje skutečnost, že bylo ve věci již podáno trestní oznámení.

Nejprve bude poukázáno na situace, kdy je trestní oznámení zasláno přímo na státní zastupitelství. Poté, co státní zástupce obdrží trestní oznámení, má povinnost přezkoumat, zda takovéto podání obsahuje skutečnosti, které je nutno prověřit, přičemž v tomto okamžiku má státní zástupce v podstatě 3 možnosti:

1. pověří dle § 158 odst. 1 tr. řádu policejní orgán, aby v souladu se zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, doplnil trestní oznámení například dovyslechnutím oznamovatele či provedl lustrace ve veřejných rejstřících, přičemž v podstatě nic jiného by se v tomto stádiu dít nemělo¹³³. Výsledkem činnosti policejního orgánu pak bude buď zahájení úkonů trestního řízení dle § 158 odst. 3 tr. řádu, nebo založení věc ad acta, tedy bez projednání věci, které však nemá oporu v tr. řádu a

¹³¹ Oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, je povinen vedle policejního orgánu přijímat státní zástupce.

¹³² V praxi se nezdá stávat, že státní zástupce má sepsat s oznamovatelem trestní oznámení, které je zcela zjevně nedůvodné, ovšem i tak má povinnost jej sepsat a teprve poté vyhodnotit.

¹³³ Avšak nezdá se, že policejní orgán zcela mylně již v tomto okamžiku, aniž by byly zahájeny úkony trestního řízení dle § 158 odst. 3 tr. řádu, sepisuje úřední záznamy o podání vysvětlení dle § 158 odst. 6 tr. řádu.

správně by mělo dojít k odložení věci dle § 159a odst. 1 tr. řádu, jak to předpokládá čl. 13 POP o trestním řízení¹³⁴,

2. dá policejnímu orgán pokyn k zahájení úkonů trestního řízení dle § 158 odst. 3 tr. řádu a pokud nasvědčují zjištěné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, je odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba, trestní stíhání není nepřipustné a nebude-li dočasně odloženo trestní stíhání, vydá pokyn k vydání usnesení o zahájení trestního stíhání¹³⁵,

3. sám provede potřebná šetření bez součinnosti policejního orgánu, přičemž výsledek bude shodně jako pod bodem 1. zahájení úkonů trestního řízení či založení věci ad acta.

Jakkoliv se může problematika vyřizování trestních oznámení zdát být v podstatě jednoduchou, v praxi činí často problémy, a to vzhledem k tomu, že v některých případech není zcela zřejmé, jaké podání se bezprostředně týká trestního řízení a má charakter podnětu k úkonu trestního řízení, a bude se tak postupovat dále dle § 59 a § 158 tr. řádu a jaká jako podání, u nichž bude potřeba postupovat dle § 16a zákona o státním zastupitelství. Trestní řád neobsahuje úpravu týkající se posuzování a vyřizování trestních oznámení, neboť obsahuje pouze obecnou úpravu podání v § 59 tr. Řádu. Nicméně jak z § 59 odst. 1 tr. řádu, tak z § 16a odst. 1 zákona o státním zastupitelství vyplývá, že každé podání je nutno posuzovat dle jeho obsahu, neboť ne každé podání označené jako trestní oznámení opravdu obsahuje skutečnosti k podezření z trestného činu a platí to i naopak. Pro státního zástupce bude vždy nutné zkoumat, čeho se oznamovatel domáhá. V této souvislosti však mezi státními zástupci panují dva názory. Jedni říkají, že i když je podání označeno jako trestní oznámení, v němž se podatel domáhá zahájení trestního řízení, ovšem toto neobsahuje podezření ze spáchání jakéhokoliv trestného činu, nejedná se o trestní oznámení a státní zástupce podání vyřídí postupem dle § 16a odst. 4 tr. řádu. Pokud však zjistí, že je k jeho vyřízení příslušný jiný státní orgán, podání oznamovateli vrátí s poučením, na jaký orgán se má obrátit a v případě, že podání neobsahuje žádné relevantní skutečnosti, k nimž by bylo příslušné jakékoliv státní zastupitelství či jiný orgán, podání založí, o čemž oznamovatele

¹³⁴ K odložení věci dle § 159a tr. řádu však v praxi dochází až poté, co byly nejprve zahájeny úkony trestního řízení.

¹³⁵ Čl. 14 odst. 1 POP o trestním řízení.

písemně vyrozumí, avšak nikoliv ve lhůtě jednoho měsíce, jak tomu bylo při postupu v rámci tr. řádu, ale ve lhůtě dvou měsíců od doručení podání a nadto jej poučí dle § 16a odst. 7 zákona o státním zastupitelství o možnosti se obrátit na nejbližší státní zastupitelství s žádostí o přezkum. Druhá část státních zástupců oproti tomu zastává názor, že pokud se oznamovatel v podání, ať již označeném jako trestní oznámení či nikoliv, domáhá zahájení trestního řízení, jedná se o trestní oznámení vyžadující postup dle tr. řádu. Osobně se přikláním k prvému názoru, a to i s ohledem na skutečnost, že tento postup předpokládá i POP o trestním řízení.

Jak bylo již v úvodu zmíněno, většina trestních oznámení je činěna přímo u policejního orgánu a státní zástupce se o tomto dozví v okamžiku, kdy mu přijde záznam o zahájení úkonů trestního řízení vydaným dle § 158 odst. 3 tr. řádu. Ihned po jeho doručení je státní zástupce povinen tento záznam přezkoumat, a to primárně z hlediska místní a věcné příslušnosti, aby nedošlo k situaci, že bude vykonávat dozor nad zákonností ve věci, v níž není příslušný, což znamená, že posoudí, zda se skutek stal v obvodu státního zastupitelství, k němuž je zařazen, a zda je trestní řízení vedeno pro trestný čin, u kterého dozor vykonává příslušný stupeň státního zastupitelství. Při tom se musí vždy řídit nejen ustanoveními tr. řádu, ale rovněž i jednacím řádem státního zastupitelství, zejména pak jeho § 15 určujícího věcnou příslušnost vrchního státního zastupitelství.

Pokud státní zástupce dospěje k závěru, že místně, nejčastěji, či věcně je příslušné jiné státní zastupitelství, danou věc mu postoupí. Může rovněž nastat situace upravená v § 16 jednacím řádu státního zastupitelství, a to, že bude dána příslušnost k výkonu dozoru již v rámci prověřování u několika státních zástupců. V tom případě bude vykonávat dozor ten z nich, který bude příslušný k výkonu dozoru nad vyšetřováním proti pachateli trestného činu nebo ohledně nejzávažnějšího trestného činu, jinak ten státní zástupce, který začal vykonávat dozor nejdříve¹³⁶.

¹³⁶ Pravidlo, že k výkonu dozoru je příslušný ten státní zástupce, který začal vykonávat dozor nejdříve, se uplatní především u pokračujících trestných činů a bude důležité pro vedení společného řízení to, u jakého státního zastupitelství byl vydán jako první záznam o zahájení úkonů trestního řízení, přičemž rovněž platí, že se státní zástupce nemůže zbavit vlastní příslušnosti v řízení o vyloučené věci jejím postoupením jinému státnímu zástupci, pokud nejde o případy dle § 23 odst. 2 části věty za středníkem tr. řádu (srov. rozhodnutí Nejvyššího státního zastupitelství ze dne 23.01.2017, sp. zn. 5 NZN 2609/2017).

Poté, co státní zástupce obdrží trestní oznámení, může nastat dále situace, že zjistí skutečnosti, na základě kterých se bude muset z věci vyloučit pro podjatost, neboť pro poměr k projednávané věci nebo k osobám, jichž se úkon přímo týká, k jejich obhájčům, zákonným zástupcům, opatrovníkům a zmocněncům či pro poměr k jinému orgánu činnému v trestním řízení nemůže nestranně rozhodovat, přičemž v tom případě bude postupovat dle § 30 a násl. tr. řádu a věc bude v rámci daného státního zastupitelství dozorovat jiný státní zástupce. Zákon o státním zastupitelství pak v § 12a odst. 2 upravuje i situaci, že bude z projednávání věci vyloučen vedoucí státní zástupce, kdy pak nejbližší vyšší státní zastupitelství rozhodne o tom, jaké jiné nižší státní zastupitelství bude dozor nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení u dané věci vykonávat.

V rovině zákona o státním zastupitelství je souvislosti s vyřizováním podání řešena dále otázka, jak má postupovat státní zástupce v případě, že vyřizuje podání, které může a nemusí být označeno jako trestní oznámení a které nespadá do působnosti státního zastupitelství, neboť zcela zjevně s jeho činností nesouvisí, a ani z podání nevyplývá příslušnost jiného orgánu veřejné moci. Na základě shora uvedeného by se zdálo, že je samozřejmý postup takového podání místně a věcně příslušnému státnímu zastupitelství, nicméně vodítko k postupu v takových situacích přineslo výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 1/2014, které říká, že shora uvedené podání, typicky nesmyslné či vyžadující výkon působnosti státního zastupitelství, ač zde taková působnost není dána, vyřídí to státní zastupitelství, kterému bylo doručeno. Je však důležité podotknout, že najít hranici mezi tím, zda se jedná o podání, k němuž není státní zastupitelství věcně a místně příslušné či nikoliv, je mnohdy velmi obtížné.

Pro úplnost uvádím, že některá podání jsou na základě svého obsahu vyhodnocena jako podněty k výkonu dohledu nad postupem nižšího státního zastupitelství, tedy například za situace, kdy státní zástupce okresního státního zastupitelství zruší ke stížnosti obviněného usnesení o zahájení trestního stíhání dle § 160 odst. 1 tr. řádu a poškozený s takovým postupem z určitých důvodů vyjádří nespokojenost, pak takovéto podání poškozeného bude vyhodnoceno jako podnět k výkonu dohledu, který bude proveden státním zástupcem krajského státního zastupitelství¹³⁷.

¹³⁷ Zajímavé je v tomto kontextu rozhodnutí Nejvyššího státního zastupitelství, které se zabývá situací, že právě poškozená prostřednictvím svého zmocněnce podala Vrchnímu státnímu zastupitelství v

5.2 Dozor státního zástupce

Pokud státní zástupce po zahájení úkonů trestního řízení zjistí, že je místně i věcně příslušný, nejsou dány žádné důvody, aby se vyloučil pro podjatost, začíná v dané věci vykonávat dozor nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení, k čemuž slouží jeho dozorová oprávnění dle § 157 odst. 2 tr. řádu. Ta se uplatní v průběhu celého trestního řízení, a je tak možno je pojímat jako univerzální nástroj dozoru státního zástupce. Po zahájení trestního stíhání pak k těmto přistupují další oprávnění uvedená v § 174 odst. 2 tr. řádu.

Podstatným nástrojem výkonu dozoru jsou pro státního zástupce pokyny, které je policejnímu orgánu oprávněn ukládat po celou dobu přípravného řízení, tedy od zahájení úkonů trestního řízení, přičemž společným jmenovatelem těchto pokynů je, že mohou směřovat jen a pouze k objasnění trestního případu a zjištění osoby pachatele a musí se zároveň jednat o pokyny k provedení úkonů, které je policejní orgán oprávněn provést. Bude se tak jednat nejčastěji o úkony trestního řízení v souladu s tr. řádem, ale mohou to být i úkony podle jiného právního předpisu, například zákona o Policii České republiky.

Co se týče formy pokynů, tak jsou státními zástupci vydávány formou opatření. Písemná forma je dle § 19 odst. 2 jednacího řádu státního zastupitelství stanovena pro taxativně uvedené pokyny¹³⁸ a dále pro ty pokyny, u nichž to bude státní zástupce považovat za potřebné. O každém pokynu je státní zástupce povinen učinit záznam do dozorového spisu, a pokud je dán pokyn k vydání usnesení, proti němuž je přípustná stížnost, zařadí se do prvopisu vyšetřovacího spisu. Pokud státní zástupce ukládá pokyn

Olomouci žádost o vykonání dohledu nad postupem Krajského státního zastupitelství v Brně, v níž vyjadřovala nespokojenost s postupem tamějšího státního zástupce. Státní zástupce Krajského státního zastupitelství v Brně adresoval zmocněnci přípis, kde sdělil, že dané podání adresoval Krajskému státnímu zastupitelství v Brně, neboť Vrchní státní zastupitelství v Olomouci k vyřízení věci není příslušné. Zmocněnec poškozené pak adresoval podání Nejvyššímu státnímu zastupitelství, které bylo vyhodnoceno jako podnět k výkonu dohledu dle § 12c a § 12d odst. 1 zákona o státním zastupitelství nad postupem Vrchního státního zastupitelství v Olomouci, nikoliv tak jako podnět k výkonu tzv. dohledu nad dohledem dle § 2 odst. 1, 2 věty čtvrté Jednacího řádu státního zastupitelství, neboť státní zástupce Vrchního státního v Olomouci nevyřídil podání postupem, který by byl rovněž dohledem. - Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství ke kritériím posuzování podání jako podnětu k výkonu dohledu

¹³⁸ Pokyn k zahájení trestního stíhání, ke kvalifikaci trestného činu, k rozsahu obvinění, ke způsobu vyřízení věci v přípravném řízení, k přibrání znalce, při vrácení věci k doplnění, po vrácení věci státnímu zástupci soudem k došetření, u odnětí a přikázání věci.

ústně, udělá o tom záznam do dozorového spisu a policejní orgán o něm sepíše úřední záznam, což následně státní zástupce zkontroluje. Nicméně vždy je lepší činit pokyny písemnou formou, neboť se tím může zabránit případným problémům, pokud se ústně dané pokyny opomenou zaznamenat. Pokyny mohou být jak zcela obecné, tak i konkrétní, které budou uplatňovány typicky u skutkově obtížnějších věcí, u nichž například hrozí ztráta důkazů. Nutno zdůraznit, že státní zástupce jako dominus litis odpovídá za zákonnost pokynů, což znamená, že může dávat pouze takové pokyny, které jsou v dané fázi trestního řízení možné.

Pokyny státního zástupce dle § 157 odst. 2 tr. řádu budou směřovat zejména k tomu, aby policejní orgán opatřil nezbytné podklady jako písemné odpovědi na dotazy policejního orgánu, listiny typu účetních dokladů či obchodních smluv, dále, aby opatřil nezbytná vysvětlení, o nichž bude dle § 158 odst. 6 tr. řádu sepsán úřední záznam, a zajišťoval mechoskopické, daktyloskopické či pachové stopy trestného činu. Státní zástupce může ve smyslu věty první § 157 odst. 2 tr. řádu vydat policejnímu orgánu rovněž pokyn k odložení věci dle § 159a tr. řádu¹³⁹.

Mimo shora uvedené obecné oprávnění státního zástupce spočívající v ukládání pokynů policejnímu orgánu za účelem objasnění věci či ke zjištění pachatele je dále dle § 157 odst. 2 tr. řádu státní zástupce výslovně oprávněn:

- vyžadovat od policejního orgánu spisy, včetně spisů, v nichž nebylo zahájeno trestní řízení, dokumenty, materiály a zprávy o postupu při pověřování oznámení (§ 157 odst. 2 písm. a) tr. řádu),
- odejmout kteroukoliv věc policejnímu orgánu a učinit opatření, aby byla věc přikázána jinému policejnímu orgánu (§ 157 odst. 2 písm. b) tr. řádu),
- dočasně odložit zahájení trestního stíhání (§ 157 odst. 2 písm. c) tr. řádu).

Oprávnění dle § 157 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, které je jakousi obdobou dozorového oprávnění upraveného v § 174 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, umožňuje státnímu zástupci dozor nad zachováním zákonnosti nejen po zahájení trestního řízení, nýbrž i za situace, kdy policejní orgán ani nevydal záznam o zahájení úkonů v trestním řízení a věc uložil ad acta. Jedná se pak v praxi o častou situaci, kdy po té, co policejní orgán takto rozhodne, poškozený svým podáním vyjádří s takovýmto postupem

¹³⁹ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád*. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1899 - 1924 s.

nesouhlas a v tomto případě státní zástupce provede přezkum postupu policejního orgánu dle tohoto ustanovení, jehož výsledkem může být buď potvrzení správnosti postupu, nebo uložení pokynu policejnímu orgánu, aby zahájil trestní stíhání, jelikož praxe zastává, že jiné pokyny by neměly být dány z toho důvodu, že státní zástupce ještě nevykonává dozor nad zachováním zákonnosti. Nezřídka dochází, a to i ze strany právně vzdělaných osob, k tomu, že po státním zástupci je ve shora uvedeném případě vyžadován přezkum postupu policejního orgánu dle § 157a tr. řádu, který se však využívá, až od okamžiku zahájení trestního řízení a oproti § 157 odst. 2 písm. a) tr. řádu, na základě něhož může o přezkum žádat kdokoliv, je zúžen okruh oprávněných osob, neboť žádat o odstranění průtahů v řízení či závad v postupu policejního orgánu je oprávněn pouze ten, proti němuž se řízení vede a poškozený, a to po celou dobu přípravného řízení a lze tak činit i ve zkráceném přípravném řízení. Státní zástupce je povinen, ačkoliv nejsou zákonem žádné lhůty stanoveny, žádost bezodkladně vyřídit a vyrozumět o způsobu vyřízení žadatele. V případě, že byla žádost shledána jako důvodná, uloží státní zástupce policejnímu orgánu pokyn či jiná opatření k nápravě, například postupem dle § 157 odst. 2 tr. řádu či dle § 174 odst. 2 písm. c) - f) tr. řádu. Pro úplnost k § 157a tr. řádu uvádím, že odst. 2 daného ustanovení¹⁴⁰ se vztahuje na případy, kdy státní zástupce sám koná vyšetřování a vystupuje tak v postavení policejního orgánu na základě přiměřené aplikace ustanovení vztahujících se k postupu policejního orgánu, a to pouze v případě konání obligatorního vyšetřování prováděného státním zástupcem dle § 161 odst. 4, 5 písm. b) tr. řádu, nikoliv ve věcech, v nichž státní zástupce koná vyšetřování dle § 174 odst. 2 písm. c) tr. řádu, neboť dozor nad dozorem vykonávat nelze¹⁴¹. Nicméně toto neplatí za předpokladu, kdy státní zástupce vykonává celé vyšetřování dle § 174 odst. 2 písm. c) tr. řádu, neboť v takovém případě nefiguruje státní zástupce v obdobném postavení jako policejní orgán a dále se toto ustanovení nepoužije ani na klasický dozor státního zástupce v přípravném řízení, jelikož ani v takovémto případě dozor nad dozorem vykonávat nelze, k tomu v soustavě státních zastupitelství slouží již v této práci zmiňovaný dohled.

Odejmutí věci policejnímu orgánu a její přikázání jinému policejnímu orgánu, jež je svou podstatou delegací, státní zástupce činí formou usnesení, proti němuž není

¹⁴⁰ § 157a odst. 2 tr. řádu - Žádost o odstranění průtahů v řízení nebo závad v postupu státního zástupce vyřizuje státní zástupce bezprostředně vyššího státního zastupitelství.

¹⁴¹ Šámal, P. a kol.: op cit v pozn. 139, 2247 - 2256 s.

přípustná stížnost¹⁴² a tento postup je možný jak v průběhu prověřování, tak i vyšetřování, přičemž je nezbytné jej odlišovat od postupu dle § 174 odst. 2 písm. f) tr. řádu, na základě něhož může státní zástupce přikázat, aby úkony ve věci činila jiná osoba služebně činná u daného policejního orgánu, avšak nelze, aby státní zástupce tuto jinou osobu jmenovitě vybral.

Co se týče oprávnění státního zástupce dočasně odložit zahájení trestního stíhání, o tomto bude podrobněji hovořeno dále.

Ustanovení § 157 odst. 3 tr. řádu umožňuje státnímu zástupci, ale i policejnímu orgánu, v závažných a skutkově složitých věcech přibrat konzultanta, za jehož pomoci se bude státní zástupce či policejní orgán snadněji orientovat ve skutkovém ději a v souvisejících odborných otázkách¹⁴³. Státní zástupce přibírá konzultanta úředním záznamem, v němž se uvede důvod pro jeho přibrání, jméno, pracovní zařazení a obor speciálních znalostí, přičemž za činnost konzultanta se neposkytuje žádná odměna¹⁴⁴. Důležité je, že osoba, která působila jako konzultant, nemůže být v dané věci přibrána jako znalec či podávat odborná vyjádření, a to z důvodu případného možného důvodu jeho podjatosti k projednávané věci.

5.3 Skončení prověřování

Aby nedocházelo k neodůvodněným průtahům při prověřování jsou v § 159 tr. řádu stanoveny lhůty ke skončení prověřování, a to zjednodušeně řečeno dva měsíce, vede-li se řízení pro přečin, tři měsíce, vede-li se řízení pro zločin a šest měsíců, jde-li o věc, která patří v prvním stupni do příslušnosti krajského soudu. Je zřejmé, že toto časové odstupňování je podmíněno obtížností věci, kdy u přečinu se dá předpokládat rychlejší objasnění a vyřízení věci v rámci prověřování, než u trestných činů, u nichž je dána příslušnost krajského státního zastupitelství, kde jsou řešeny skutkově náročnější případy. Jelikož však nelze předpokládat a ani to po policejním orgánu požadovat, aby v těchto lhůtách bylo prověřování bez dalšího skončeno, je státnímu zástupci umožněno dle § 159 odst. 2, 3 tr. řádu shora uvedené lhůty prodlužovat, a to i opakovaně. Nutno v této souvislosti dodat, že tento úkon patří v činnosti státního zástupce k jednomu z

¹⁴² Šámal, P. a kol.: op cit v pozn. 139, 1899 - 1924 s.

¹⁴³ Šámal, P. a kol.: op cit v pozn. 139, 1899 - 1924 s.

¹⁴⁴ Čl. 11 POP o trestním řízení

nejčastějších. Nicméně nelze takto postupovat bez dalšího. Nejen, že policejní orgán má povinnost svou žádost o prodloužení lhůty odůvodnit tím, že uvede, jaké úkony již byly dosud provedeny a jaké ještě zbývají provést a kdy lze očekávat rozhodnutí ve věci, ale státní zástupce je povinen v rámci výkonu dozoru za účelem prodloužení lhůty provádět nejméně jedenkrát za dva měsíce¹⁴⁵ prověrku spisového materiálu, z něhož si může udělat ucelený přehled o činnosti policejního orgánu a pokud shledá nedůvodné průtahy či jiné nedostatky, uloží mu pokynem, co je nezbytné ve věci provést. V této činnosti spatřuji osobně jeden z výrazných projevů toho, že státní zástupce je dominus litis přípravného řízení, neboť svými pokyny určuje směr, jakým má být prověřování vedeno¹⁴⁶. Pokyny by měly být písemné či za situace jejich udělení osobně či telefonicky by o nich měl být sepsán úřední záznam, který je nezbytné založit do dozorujícího, nikoliv do vyšetřovacího spisu¹⁴⁷

Pokud prověřování neskončí zahájením trestního stíhání, dochází buď k odložení nebo jinému vyřízení věci dle § 159a tr. řádu či k dočasnému odložení trestního stíhání dle § 159b tr. řádu.

Státní zástupce odkládá věc jak obligatorně, pokud jde o případy dle § 159a odst. 1, 2 a 5 tr. řádu, tak fakultativně dle § 159a odst. 3, 4 tr. řádu, přičemž postup dle § 159a odst. 4 tr. řádu je jako diskreční pravomoc umožněn pouze jemu a nikoliv policejnímu orgánu tak jako ve zbylých případech stanovených tímto ustanovením.

Dle **§ 159a odst. 1 tr. řádu** se obligatorně odkládá věc, u které nejde o podezření ze spáchání trestného činu, pokud není na místě věc vyřídit jinak, tedy odevzdáním věci příslušnému orgánu k projednání přestupku nebo jiného správního deliktu, či odevzdáním věci jinému orgánu ke kázeňskému nebo kárnému projednání. Takovéto odevzdání věci je obligatorní, pokud nedojde k situaci, že u případného přestupku, správního deliktu, kázeňského nebo kárného provinění nastalo promlčení, neboť

¹⁴⁵ Čl. 10 odst. 1 POP o trestním řízení

¹⁴⁶ Za účelem vedení prověřování správným směrem jsou pak vhodné i osobní konzultace s policejním orgánem, na základě kterých je pak prověřování efektivnější, než pouhá korespondence mezi policejním orgánem a dozorovým státním zástupcem.

¹⁴⁷ Za situace, kdy dozorující státní zástupce udělí pokyny pouze ústně a nastane situace, kdy jeho spis bude muset převzít jiný státní zástupce, je pak za této situace velice obtížné a zbytečně komplikované zjišťovat, jaké pokyny tedy vlastně byly policejnímu orgánu uloženy.

v takovém případě by muselo dojít nikoliv k odevzdání, nýbrž k odložení věci dle § 159a odst. 1 věty první tr. řádu¹⁴⁸.

Dle § 159a odst. 2 tr. řádu se obligatorně odkládá věc, pokud v průběhu prověřování zjistí, že sice došlo ke spáchání trestného činu, avšak v zahájení trestního stíhání brání některá z okolností uvedených v § 11 odst. 1 tr. řádu upravujícím nepřipustnost trestního stíhání, kdy na základě komentáře¹⁴⁹ se toto ustanovení per analogiam užije, brání-li zahájení trestního stíhání některá z okolností uvedená v § 11a tr. řádu. Tímto způsobem je však možno postupovat výlučně před zahájením trestního stíhání, poté v rámci přípravného řízení pouze tak, že dojde k zastavení trestního stíhání dle § 172 odst. 1 písm. d) tr. řádu.

Dle § 159a odst. 3 tr. řádu se fakultativně odkládá věc v případě, že postupem dle § 158 odst. 3 tr. řádu bylo zjištěno, že určitá osoba spáchala trestný čin, avšak její trestní stíhání by bylo vzhledem k okolnostem případu neúčelné, neboť je dán některý z důvodů uvedených v § 172 odst. 2 písm. a), b) tr. řádu¹⁵⁰, přičemž tímto způsobem lze rovněž postupovat pouze ve fázi prověřování, neboť po zahájení trestního stíhání se postupuje již dle zmíněného § 172 odst. 2 písm. a), b) tr. řádu.

Dle § 159a odst. 4 tr. řádu se fakultativně odkládá věc, jestliže vzhledem k významu a míře porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, který byl činem dotčen, okolnostem spáchání a chování podezřelého bylo účelu trestního řízení dosaženo. Opět je možné dle tohoto ustanovení postupovat pouze v rámci prověřování, po zahájení trestního stíhání pak výlučně dle § 172 odst. 2 písm. c) tr. řádu. Jedná se o úpravu, v níž je obsažena diskreční pravomoc státního zástupce a spolu s § 159a odst. 3 tr. řádu představuje jeden z případů úpravy zásady oportunitity v trestním řízení.

¹⁴⁸ Šámal, P. a kol.: op. cit v pozn. 139, 2035 – 2049 s.

¹⁴⁹ Šámal, P. a kol.: op. cit v pozn. 139, 2035 – 2049 s.

¹⁵⁰ § 172 odst. 2: Státní zástupce může zastavit trestní stíhání: a) je-li trest, k němuž může trestní stíhání vést, zcela bez významu vedle trestu, který pro jiný čin byl obviněnému již uložen nebo který ho podle očekávání postihne, b) bylo-li o skutku obviněného již rozhodnuto jiným orgánem, kázeňsky, kárně anebo cizozemským soudem nebo úřadem anebo mezinárodním trestním soudem, mezinárodním trestním tribunálem, popřípadě obdobným mezinárodním soudním orgánem s působností v trestních věcech, i když nesplňuje některou z podmínek uvedených v § 145 odst. 1 písm. a) zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, a toto rozhodnutí lze považovat za dostačující.

Dle § 159a odst. 5 tr. řádu se obligatorně odloží věc, u níž se prověřováním nepodařilo zjistit skutečnosti opravňující zahájení trestního stíhání, pokud však pominou důvody odložení, trestní stíhání se zahájí, nutno však zmínit, že postup dle tohoto ustanovení není možný v případě, že existuje a je známa osoba, která má být obviněna, avšak nepodařilo se jí doručit usnesení o zahájení trestního stíhání, například proto, že je na útěku, skrývá se nebo je neznámého pobytu v zahraničí¹⁵¹.

Všechna tato rozhodnutí, mimo odevzdání věci dle § 159a odst. 1 písm. a), b) tr. řádu¹⁵², mají formu usnesení, která jsou v souladu s § 159a odst. 5 tr. řádu zasílána poškozenému, je-li znám, který má vůči nim právo stížnosti s odkladným účinkem a případně se o daných rozhodnutích vyrozumí oznamovatel, pokud o to požádal. Pokud usnesením rozhodl policejní orgán, je povinen jej do 48 hodin doručit státnímu zástupci.

Ačkoliv je státní zástupce oprávněn učinit veškerá tato rozhodnutí, v případě § 159a odst. 4 tr. řádu je nadán dokonce výlučnou pravomocí, vydává shora uvedená usnesení zpravidla policejní orgán a dozorující státní zástupce je o nich vyrozumíván ve lhůtě 48 hodin¹⁵³. Jeho povinností je taková usnesení přezkoumat, a to na základě předloženého či vyžádaného spisového materiálu a případně taková rozhodnutí v souladu s § 174 odst. 2 písm. e) tr. řádu ve lhůtě 30ti dnů zrušit, případně nahradit vlastním rozhodnutím (pokud tak učinil nikterak ke stížnosti oprávněného, je pak proti jeho usnesení stížnost přípustná ve stejném rozsahu jako proti usnesení policejního orgánu).

Pokud je proti usnesení podána stížnost ze strany poškozeného, rozhoduje o ni dozorující státní zástupce a v případě, že dojde k zamítnutí stížnosti a oprávněná osoba se nadále domáhá přezkoumání¹⁵⁴ rozhodnutí státního zástupce, rozhoduje o tomto již nejbližší vyšší státní zastupitelství v rámci výkonu dohledu, které může v případě zjištění porušení zákona vydat pokyn, aby bylo v prověřování pokračováno. Ovšem toto není jediný případ, kdy bude v souvislosti s rozhodnutím o odložení věci rozhodovat

¹⁵¹ Šámal, P. a kol.: op cit v pozn. 139, 2035 – 2049 s.

¹⁵² Toto je činěno formou opatření, proti němuž není stížnost přípustná, avšak státní zástupce je oprávněn toto opatření zrušit, přičemž zde není vázán 30ti denní lhůtou dle § 174 odst. 2 písm. e) tr. řádu.

¹⁵³ Dle Šámalova komentáře k § 159a tr. řádu se jedná o lhůtu pořádkovou počítanou a momento ad momentum.

¹⁵⁴ Takovéto podání je vyhodnocováno jako podnět k výkonu dohledu nad postupem státního zástupce.

nejblíže vyšší státní zastupitelství. Tato situace nastane rovněž v případech, kdy jednak dozorující státní zástupce dá pokyn policejnímu orgánu k odložení věci či s takovým postupem vyjádří jednoznačný souhlas, jednak usnesení předvídaná v § 159a tr. řádu učiní přímo dozorující státní zástupce. Problematikou postupu dle § 146 odst. 2 písm. a) tr. řádu, kdy o stížnosti rozhoduje nadřízený státní zástupce z důvodu před tím daného souhlasu či pokynu dozorujícího státního zástupce, se zabývá výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 1/2016, v němž je stanoveno, že nadřízený státní zástupce dočasně vstupuje na základě devolutivního účinku na místo dozorujícího státního zástupce, přičemž jeho pravomoc je dána pouze pro řízení v rámci rozhodnutí o stížnosti a nelze, aby udělenými pokyny nahrazoval působnost dozorového státního zástupce, který po skončení stížnostního řízení opět „vstoupí“ do výkonu svého dozoru nad zachováním zákonnosti.

Ze své zkušenosti mohu uvést, že nejčastěji jsou vydávána usnesení dle § 159a odst. 5 tr. řádu, tedy za situace, že byly zahájeny úkony vůči neznámému pachateli, kterého se však nepodařilo identifikovat, kdy v daném případě státní zástupce, pokud usnesení není zcela zřejmě nezákonné, spis založí. Nicméně není výjimkou, že se později podaří pachatele odhalit, například se dopouští trestné činnosti opakovaně a dozná se i k této, a v trestním řízení se pokračuje. V Šámalové komentáři¹⁵⁵ je k tomuto ustanovení uveden dle mého názoru zajímavý poznatek z praxe, kdy dochází k tomu, že byl spáchán trestný čin, dokonce je dán závěr, že jej spáchala určitá osoba, které se však nedaří doručit usnesení o zahájení trestního stíhání, ať již proto, že se skrývá či je na útěku a v tomto okamžiku dle některých názorů je na místě věc odložit postupem dle § 159a odst. 5 tr. řádu. V tomto ohledu se ztotožňuji s tím, co je uvedeno i v komentáři, že takový postup nelze považovat za vhodný, neboť by se v daném případě mělo postupovat ze strany dozorujícího státního zástupce a policejního orgánu tak, aby za pomoci všech dostupných prostředků (vyhlášení osoby do Schengenského integrovaného systému, vydání Evropského zatýkacího rozkazu apod.) byla osoba vypátrána a mohlo jí být sděleno obvinění. Pokud by tedy policejní orgán přesto takové usnesení vydal, bylo by ze strany státního zástupce nutné postupovat dle § 174 odst. 2 písm. e) tr. řádu a usnesení zrušit a vydat pokyn k dalšímu prověřování či oprávněnému policejnímu orgánu k vydání usnesení o zahájení trestního stíhání¹⁵⁶. Nelze v těchto

¹⁵⁵ Šámal, P. a kol.: op cit v pozn. 139, 2035 - 2049 s.

¹⁵⁶ Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 1/1995

případech rovněž opominout možnost vést dle § 302 a násl. tr. řádu řízení proti uprchlému.

Druhým nejčastějším usnesením o odložení trestní věci je dle § 159a odst. 1 tr. řádu, typicky za situace, kdy byly zahájeny úkony trestního řízení na základě podání konkrétního oznamovatele, nejčastěji poškozeného, vůči přesně označenému pachateli, avšak provedeným prověřováním dospěl policejní orgán k závěru, že jednáním označeného „pachatele“ nedošlo k naplnění znaků skutkové podstaty žádného z trestných činů. V těchto situacích pak právě nejčastěji dochází k podání stížnosti do daných usnesení ze strany poškozeného, který nepovažuje takovéto vyřízení věci pro něj za akceptovatelné a mnohdy nejsou poškození spokojeni ani s rozhodnutím státního zástupce rozhodujícího o stížnosti, čímž se pak daná věc dostává až k nadřízenému státnímu zastupitelství v rámci výkonu dohledu. Nicméně ač jsem se v praxi nejvíce setkala se shora uvedenými případy, neznamená to, že by nebylo prověřování ukončeno odložením i dle zbývajících shora uvedených ustanovení.

Posledním způsobem, jak je možno ze strany státního zástupce, případně s jeho souhlasem ze strany policejního orgánu rozhodnout v rámci prověřování je postup dle § 159b tr. řádu, tedy **dočasné odložení trestního stíhání**, které představuje výjimku ze zásady legality i oficiality a spočívá v tom, že pro postup dle § 160 odst. 1 tr. řádu jsou dány veškeré zákonné důvody, avšak samotné zahájené trestního stíhání se zpravidla z taktických důvodů posune na pozdější dobu, neboť prověřování může ještě další dobu probíhat utajeným způsobem, o němž pachatel nebude vědět, a nedojde tak například k situaci, že pachatel zničí důkazy, nebo se tímto způsobem odhalí spolupachatelé apod.¹⁵⁷. Tento postup je možné uplatnit pouze za předpokladu, že byly zahájeny úkony trestního řízení dle § 158 odst. 3 tr. řádu, neboť dočasné odložení trestního stíhání nelze považovat za neodkladný nebo neopakovatelný úkon. Samotný trestní řád neobsahuje předepsanou formu pro dočasné odložení trestního stíhání, proto bude mít povahu opatření, o němž sepíše policejní orgán záznam, jehož opis musí do 48 hodin doručit státnímu zástupci. Trestní stíhání je možné odložit o dva měsíce s možností opakovaného prodloužení, o němž rozhoduje státní zástupce, který je nadto povinen zjišťovat u policejního orgánu důvody, zda z jeho strany došlo ke splnění povinnosti zahájit neprodleně trestní stíhání po odpadnutí důvodů pro jeho dočasné odložení a

¹⁵⁷ Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kolektiv: op. cit. v pozn. 78, 514 s.

nelze tedy, aby policejní orgán vyčkával na uplynutí doby, na kterou bylo trestní stíhání odloženo¹⁵⁸.

Poměrně novou úpravu¹⁵⁹ specifického dočasného odložení trestního stíhání obsahuje § 159c tr. řádu, který umožňuje, tentokrát policejnímu orgánu, aby za podmínek v tomto ustanovení uvedených, rozhodl o dočasném odložení trestního stíhání podezřelého, přičemž oproti úpravě v § 159b tr. řádu, kde není zákonem předpokládáno, že by v budoucnu nedošlo k zahájení trestního stíhání, v tomto případě je dle § 159d tr. řádu umožněno státnímu zástupci za předpokladu splnění všech zákonných podmínek usnesením rozhodnout, že vůbec nedojde k trestnímu stíhání, v opačném případě rozhodne o zahájení trestního stíhání, kdy proti jeho rozhodnutím je přípustná stížnost s odkladným účinkem. Pokud státní zástupce rozhodne o nestíhání podezřelého, musí rozhodnutí bez prodlení doručit po právní moci Nejvyššímu státnímu zastupitelství. Ačkoliv dle mých prozatímních zkušeností není tento institut v praxi často využíván, osobně jej považuji za jeden z druhů odklonů, i když mezi ty oficiálně uznávané řazen není.

¹⁵⁸ Šámal, P. a kol.: op cit v pozn. č. 139, 2050 - 2053 s.

¹⁵⁹ Do tr. řádu byla ustanovení vložena zákonem č. 163/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

6. Postavení státního zástupce při vyšetřování

Usnesení o zahájení trestního stíhání dle § 160 odst. 1 tr. řádu bylo do trestního řádu zavedeno novelou provedenou zákonem č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, čímž došlo k nahrazení doposud neformálního úkonu spočívajícím ve sdělení obvinění. Jedná se o významnou změnu v přípravném řízení, kterou bylo umožněno na základě řádného opravného prostředku, stížnosti, přezkoumat rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení o zahájení trestního stíhání, o němž je oprávněný orgán, státní zástupce, povinen předepsaným způsobem rozhodnout¹⁶⁰. Usnesení o zahájení trestního stíhání vytváří nejen procesně právní důsledky (mezník mezi prověřováním a vyšetřováním, po sdělení obvinění se z podezřelého stává obviněný, je předpokladem pro vzetí obviněného do vazby, je jím vymezen předmět řízení apod.), ale i důsledky hmotně právní, neboť se jím přerušuje promlčení trestného činu a okamžik jeho vydání může mít vliv i na časovou působnost zákona. Nicméně, aby mohlo usnesení o zahájení trestního stíhání přerušit promlčení, musí splňovat zákonné předpoklady dle § 160 odst. 1 tr. řádu. V této souvislosti však platí, že pokud státní zástupce následně zruší toto usnesení v důsledku formálních vad (chybějící subjektivní stránka apod.), dojde k přerušení promlčení, nicméně, pokud je usnesení dle § 160 odst. 1 tr. řádu vydáno předčasně, tedy že vůbec nebyly splněny podmínky pro zahájení trestního stíhání a vykazuje znaky libovůle (například není vůbec zřejmé, za jaké jednání má být osoba trestně stíhána), přerušení promlčení v takovém případě nenastává.

Dá se říci, že kvalita usnesení o zahájení trestního stíhání¹⁶¹, určuje osud celé trestní věci, a proto je nezbytné, aby mu byla ze strany státního zástupce věnována náležitá pozornost. Jakmile policejní orgán¹⁶² vydá usnesení o zahájení trestního stíhání, je povinen jej doručit obviněnému (nejpozději při prvním výslechu), obhájci,

¹⁶⁰ Šámal, P. a kol.: op cit v pozn. 139, 2054 - 2091 s.

¹⁶¹ Nicméně nelze po orgánech činných v trestním řízení požadovat v okamžiku vydání tohoto usnesení, aby popis skutku byl neprosto pregnantní a odůvodnění vyčerpávající, neboť v této fázi trestního řízení postačuje k zahájení trestního stíhání vyšší stupeň pravděpodobnosti nasvědčující tomu, že obviněný spáchal skutek tomu odpovídajícím způsobem popsáním ve výroku usnesení - usnesení Ústavního soudu ze dne 4. 10. 2005, sp. zn. II. ÚS 369/05

¹⁶² Ačkoliv je státní zástupce oprávněn rozhodnout o zahájení trestního stíhání, v praxi jsem se setkala pouze s usneseními dle § 160 odst. 1 tr. řádu policejního orgánu, jemuž je tento institut primárně svěřen.

poškozenému¹⁶³ a do 48 hodin státnímu zástupci, který má povinnost jej z úřední povinnosti přezkoumat, k čemuž je, zejména u skutkově složitějších věcí nutné vyžádat spisový materiál. Při přezkumu se státní zástupce řídí především čl. 24 odst. 1 POP o trestním řízení, kterým je stanoven jeho rozsah, a to na povinnost státního zástupce přezkoumat, zda:

- usnesení je zákonné a bylo vydáno příslušným policejním orgánem, je-li dána příslušnost vyšetřujícího státního zástupce, postoupí neprodleně věc tomuto státnímu zástupci,
- trestní stíhání obviněného je přípustné,
- policejní orgán pořídil překlad usnesení o zahájení trestního stíhání nebo jeho části a obviněnému jej doručil, je-li to nutné,
- usnesení bylo doručeno státnímu zástupci ve lhůtě 48 hodin,
- usnesení bylo doručeno poškozenému, jsou-li jeho pobyt nebo sídlo známé a výslovně o to požádal.

Pokud státní zástupce zjistí, že usnesení o zahájení trestního stíhání je nezákonné, je jeho povinností jej zrušit a popřípadě nahradit vlastním, a to aniž by vyčkával případného doručení stížnosti obviněného, jeho obhájce či zákonného zmocněnce v případě mladistvých a osob zbavených či omezených ve své svéprávnosti. Obviněnému, kterého se rozhodnutí o zrušení usnesení o zahájení trestního stíhání dotýká, rozhodnutí o zrušení státní zástupce doručí. Za situace, že by byla stížnost po zrušení usnesení dle § 160 odst. 1 tr. řádu přeci jen podána, tak by státní zástupce danou osobu pouze vyrozuměl, že již bylo usnesení zrušeno s tím, že stížnost již nemá vůči čemu směřovat.

Pokud by státní zástupce zjistil, že usnesení o zahájení trestního stíhání bylo vydáno věcně nepřísušným policejním orgánem, postupoval by dle § 157 odst. 2 písm. b) tr. řádu a věc policejnímu orgánu odejmul a přikázal jinému policejnímu orgánu.

¹⁶³ Dle § 160 odst. 2 tr. řádu je nutno opis usnesení o zahájení trestního stíhání doručit v případě, že obviněným je advokát, i ministru spravedlnosti a předsedovi České advokátní komory, v případě, že je obviněným příslušník Policie ČR, Vězeňské služby ČR, celník nebo zaměstnanec ČR, zařazený k výkonu práce v Policii ČR, Vězeňské služby ČR, Celní správě ČR, doručí opis usnesení o zahájení trestního stíhání Generální inspekci bezpečnostních sborů rovněž řediteli příslušného bezpečnostního sboru.

Jak již bylo shora uvedeno, je dle § 160 odst. 7 tr. řádu vůči usnesení o zahájení trestního stíhání umožněno podat stížnost, která však nemá odkladný účinek. Vzhledem ke skutečnosti, že většinu takovýchto usnesení vydává policejní orgán, bude o stížnosti povinen rozhodnout státní zástupce, který si za tímto účelem vyžádá od policejního orgánu spisový materiál, kde přezkoumá, komu a kdy přesně bylo usnesení o zahájení trestního stíhání doručeno, aby mohl rozhodnout, zda byla stížnost podána v zákonné třídní lhůtě. Poté, co zjistí, zda stížnost podala rovněž i osoba oprávněná, se bude zabývat její důvodností, na základě které buď dle § 148 odst. 1 písm. c) tr. řádu stížnost jako nedůvodnou zamítne, nebo ke stížnosti zruší usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání a dle § 149 odst. 1 písm. a) tr. řádu rozhodne sám anebo dle § 149 odst. 1 písm. b) tr. řádu uloží policejnímu orgánu, aby ve věci znovu jednal a rozhodl, přičemž druhý případ se děje v praxi častěji s tím, že v usnesení uvede, jaké konkrétní úkony mají být ve věci ještě pro nové rozhodnutí provedeny s tím, že v rámci procesní taktiky státní zástupce zváží, zda některé informace je vhodné v usnesení zmiňovat, a pokud nikoliv, sdělí je policejnímu orgánu v přípisu. Není výjimkou ani situace, že k postupu státního zástupce spočívajícím ve zrušení usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání dojde v jedné věci dokonce opakovaně. Pokud by nastala situace, že dozorující státní zástupce by dal k vydání usnesení dle § 160 odst. 1 tr. řádu pokyn, pak bude vyloučen z rozhodování o stížnosti a postoupí ji nejbližší vyššímu státnímu zastupitelství k rozhodnutí.

V souvislosti s rozhodováním o stížnostech směřujících do usnesení o zahájení trestního stíhání bych chtěla poukázat na již judikatorně řešený případ vycházející z ustanovení § 160 odst. 2 tr. řádu, kterým je stanoveno, že se opis usnesení o zahájení trestního stíhání zašle obhájci, jemuž počíná běžet lhůta pro doručení od jeho ustanovení nebo zvolení. Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2016, sp. zn. 7 Tz 56/2016, pak bylo stanoveno, že daná lhůta 48 hodin pro doručení opisu počíná běžet až od okamžiku, kdy plnou moc předloží policejnímu orgánu či státnímu zástupci, nikoliv tím, že podepíše s klientem plnou moc. Rovněž tento judikát řeší otázku, jak postupovat v případě, že obviněný, u něhož je dán důvod nutné obhajoby a byl mu ustanoven obhájce, si později zvolí obhájce nového na plnou moc, který po doručení opisu usnesení dle § 160 odst. 1 tr. řádu proti němu podá stížnost, a to až po uplynutí zákonné třídní lhůty. V takovém případě však dle zmíněného judikátu platí, že takto zvolenému obhájci neběží nová třídní lhůta k podání stížnosti, přičemž tento postup je

dle mého zcela na místě. Jinak by státní zástupce v podstatě nemohl o stížnosti rozhodnout nikdy a jen by čekal, zda si obviněný nezvolí dalšího obhájce, který by opět měl svou třídní lhůtu pro podání stížnosti.

V návaznosti na problematiku podávání stížností do usnesení dle § 160 tr. řádu v případě zvoleného a ustanoveného obhájce mě zaujal článek Petráka¹⁶⁴ poukazující na disproporci, k níž v praxi dochází. Na jedné straně poukazuje na situace, že obviněný nepodá ve třídní lhůtě stížnost a poté se zvolí obhájce, který ji ve lhůtě podá (v podstatě se jedná o jakousi obdobu shora uvedeného judikatorně řešeného případu), avšak taková stížnost bude ve většině dle § 148 odst. 1 písm. b) tr. řádu zamítnuta. Oproti tomu za situace, že je u obviněného dán důvod nutné obhajoby, sám si ve stanovené lhůtě tří dnů obhájce nezvolí, a tak mu bude soudem například v průběhu týdne ustanoven a teprve poté tento obhájce podá v zákonné lhůtě stížnost, tak ta v praxi pro opožděnost zamítnuta zpravidla nebude. Sám autor článku nenabízí možnosti, jak tuto situaci aktuálně řešit pro nemožnost jednoznačného výkladu a uvádí, že jednotná pravidla pro rozhodování takových případů by měla přinést novela trestního řádu. Osobně se domnívám, že oba výše zmíněné postupy je možné akceptovat, neboť u prvního nebyl dán důvod mít obhájce a právo podat stížnost náleželo pouze samotnému obviněnému, který jej nevyužil. Oproti tomu v druhém případě obviněný tím, že si sám obhájce nezvolil a byl mu až v horizontu několika dnů ustanoven, ničeho neporušil a následnou stížnost ustanoveného obhájce ve lhůtě tří dnů nespátřuji jako opožděnou.

V souvislosti se zahájením trestního stíhání bylo v práci doposud uváděno, že orgánem k tomu oprávněným je ve většině případů policejní orgán, avšak touto pravomocí je v určitých případech nadán i státní zástupce. Jedná se o případy, kde je:

- vedeno řízení o trestných činech spáchaných příslušníky Generální inspekce bezpečnostních sborů, příslušníky Bezpečnostní informační služby, příslušníky Úřadu pro zahraniční styky a informace, příslušníky Vojenského zpravodajství nebo Vojenské policie a o trestných činech zaměstnanců České republiky zařazených k výkonu práce v Generální inspekci bezpečnostních sborů, neboť v těchto případech koná vyšetřování obligatorně státní zástupce, na základě čehož i vůči daným osobám zahajuje trestní stíhání,

¹⁶⁴Petrák, M.: *Ke stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání*. Trestní právo číslo 6/2012, 26 s.

- státním zástupcem postupováno v rámci jeho dozorových oprávnění dle § 174 odst. 2 písm. c) tr. řádu, kdy nahrazuje činnost policejního orgánu (dochází tak k atrace věci), a může tak i vydat usnesení o zahájení trestního stíhání.

V těchto dvou případech pak bude o stížnosti proti usnesení dle § 160 odst. 1 tr. řádu rozhodovat nejbližší vyšší státní zastupitelství stejně jako v případě daného pokynu k zahájení trestního stíhání ze strany státního zástupce, jak již bylo zmíněno.

6.1 Dozor státního zástupce ve vyšetřování a oprávnění nejvyššího státního zástupce

Dozorová oprávnění státního zástupce, jež mu umožňují naplnit jeho autoritativní postavení v průběhu vyšetřování a zajistit, aby nikdo nebyl bezdůvodně trestně stíhán, nezákonně omezován na osobní svobodě a jiných základních lidských právech a svobodách, jsou ve fázi po zahájení trestního stíhání upravena v § 174 tr. řádu a dá se říci, že „přistupují“ k dozorovým oprávněním uvedených v § 157 odst. 2 tr. řádu, která jsou státnímu zástupci k dispozici po celé přípravné řízení, jsou obecná a slouží zejména k prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. Oproti tomu dozorová oprávnění dle § 174 odst. 2 tr. řádu se vztahují pouze na vyšetřování, ačkoliv dle názoru Růžičky¹⁶⁵ je možno tato oprávnění využít i na postup bezprostředně předcházející zahájení trestního stíhání, kdy by tak tedy bylo možno dle nich dávat pokyn k zahájení trestního stíhání. Nicméně sám autor s poukazem na aplikační praxi poukazuje na skutečnost, že pokyn k zahájení trestního stíhání se zpravidla vydává dle § 157 odst. 2 věty první tr. řádu a k dalšímu usměrňování vyšetřování se použijí pokyny dle § 174 odst. 2 písm. a) tr. řádu.

Dozorová oprávnění taxativně vymezená v § 174 odst. 2 tr. řádu umožňují státnímu zástupci:

- a) dávat závazné pokyny k vyšetřování trestných činů,
- b) vyžadovat od policejního orgánu spisy, dokumenty, materiály a zprávy o spáchaných trestných činech za účelem prověrky, zda policejní orgán včas zahajuje trestní stíhání a řádně v něm pokračuje,
- c) zúčastnit se provádění úkonů policejního orgánu, osobně provést jednotlivý úkon nebo i celé vyšetřování a vydat rozhodnutí v kterékoliv věci; přitom postupuje

¹⁶⁵ Růžička, M.: op. cit. v pozn. 97, 505 s.

podle ustanovení tohoto zákona pro policejní orgán a proti jeho rozhodnutí je přípustná stížnost ve stejném rozsahu jako proti rozhodnutí policejního orgánu,

d) vracet věc policejnímu orgánu se svými pokyny k doplnění,

e) rušit nezákonná nebo neodůvodněná rozhodnutí a opatření policejního orgánu, která může nahrazovat vlastními a u usnesení o odložení věci může tak učinit do 30 dnů od doručení. Pokud rozhodnutí policejního orgánu nahradil vlastním rozhodnutím jinak než na podkladě stížnosti oprávněné osoby proti usnesení policejního orgánu, je proti jeho rozhodnutí přípustná stížnost ve stejném rozsahu jako proti rozhodnutí policejního orgánu,

f) přikázat, aby úkony ve věci prováděla jiná osoba služebně činná v policejním orgánu.

Pokyny dle § 174 odst. 2 písm. a) tr. řádu vydává státní zástupce formou opatření¹⁶⁶, přičemž v § 19 odst. 2 jednacího řádu státního zastupitelství je stanoveno, kdy jsou ze strany státního zástupce písemné pokyny obligatorní¹⁶⁷. Nicméně stejně jako u pokynů dle § 157 odst. 2 tr. řádu platí, že pokud by byl dán pokyn ústně, je více než vhodné jej formou úředního záznamu, který bude poté vložen do dozorového spisu, potvrdit rovněž písemně. Pokud je dán státním zástupcem pokyn, aby policejní orgán vydal usnesení, proti němuž je přípustná stížnost, musí být takový pokyn zařazen do vyšetřovacího spisu. Policejní orgán je povinen se vydanými pokyny řídit s výjimkou těch, které by byly zcela zjevně v rozporu se zákonem, přičemž je otázkou, jak by tato situace byla ze strany policejního orgánu řešena¹⁶⁸. Ovšem pokud by policejní orgán neprovedl řádně daný pokyn, státní zástupce na toto nejprve upozorní příslušného nadřízeného a pokud by to nevedlo k nápravě, věc by policejnímu orgánu usnesením odejmul¹⁶⁹, a to postupem dle § 174 odst. 2 písm. f) tr. řádu, nikoliv dle § 157 odst. 2

¹⁶⁶ § 19 odst. 1 jednacího řádu státního zastupitelství

¹⁶⁷ Pokyn k zahájení trestního stíhání, ke kvalifikaci trestného činu, k rozsahu obvinění, ke způsobu vyřízení věci v přípravném řízení, k přibrání znalce, při vrácení věci k doplnění, po vrácení věci státnímu zástupci soudem k došetření, u odnětí a přikázání věci a tam, kde to státní zástupce považuje za potřebné.

¹⁶⁸ Dle Šámalova komentáře k § 174 odst. 2 písm. a) tr. řádu přichází v úvahu, aby policista, kterému byl pokyn dán, toto oznámil svému nadřízenému, který by věc projednal s daným státním zástupcem či přímo s vedoucím státním zástupcem.

¹⁶⁹ Ačkoliv dle § 19 odst. 4 jednacího řádu státního zastupitelství jsou dány oba způsoby vylučovací metodou, tedy buď je věc oznámena nadřízenému, nebo odňata, mám za to, že pokud jde o první nesplnění, je vhodnější nejprve věc řešit s příslušným nadřízeným a teprve poté věc odejmout.

písm. b) tr. řádu, neboť pokyn by neplnil konkrétní policista nikoliv celý policejní orgán.

Oprávnění státního zástupce dle § 174 odst. 2 písm. b) tr. řádu spočívají zejména v provádění prověrek spisových materiálů policejního orgánu za účelem zjištění, stejně tak, jako tomu bylo u prověrek v rámci prověřování, zda nedochází k průtahům ze strany policejního orgánu a aby bylo vyšetřování vedeno správným směrem a účelně. I v tomto případě platí, že by prověrky měl státní zástupce dle čl. 10 odst. 1 POP o trestním řízení provádět nejméně jedenkrát za dva měsíce, dle § 167 odst. 3 tr. řádu ve vyšetřování dokonce jedenkrát za měsíc, nicméně vzhledem k množství dozorovaných spisů je dle tohoto ustanovení za prověrku považováno i přezkoumání spisového materiálu v ETR¹⁷⁰. Záznam o provedené prověrce obsahující zjištěné údaje o stavu vyšetřování, včetně zjištěných nedostatků a uložených opatření k nápravě, státní zástupce založí do dozorového spisu a opis zašle policejnímu orgánu. Dále jsou oprávnění dle tohoto ustanovení státním zástupce prováděna formou konzultací s policejním orgánem, činěním dotazů na stav řízení (opět je vhodná jejich a písemná forma a u ústních vytvořit úřední záznam), nahlížením do plánu prověřování či vyšetřování či vyhrazením předkládání opisů protokolů o procesních úkonech, jichž se například státní zástupce neúčastnil, ale byly důležité pro trestní řízení.

Oprávnění státního zástupce dle § 174 odst. 2 písm. c) tr. řádu umožňují jeho účast na prováděných procesních úkonech jak při vyšetřování, tak i při prověřování¹⁷¹. Vždy je vhodné, aby se státní zástupce účastnil prováděných výslechů, domovních prohlídek apod., neboť mu to dle mého názoru dává možnost získat informace o dané věci přímo, a vytvořit si tak lepší povědomí o celém případě. Nutností však je zajistit, aby policejní orgán státního zástupce vždy s dostatečným časovým předstihem o provedení úkonu informoval. Na základě tohoto ustanovení si může státní zástupce dokonce vyhradit, že určitý procesní výkon, například výslech svědka, provede sám, což je samozřejmě pouze na úvaze každého dozorového státního zástupce. Měl by však dle mého v takovém případě zvážit své zkušenosti s vedením výslechu a co bude přínosem, pokud tak namísto policejního orgánu učiní, s uvědoměním si, že často to bude policejní

¹⁷⁰ Informační systém Policie ČR pro vedené elektronického trestního řízení.

¹⁷¹ Růžička, M.: op. cit. v pozn. 97, 511 s.

orgán, který bude mít s prováděním výsledků více zkušeností¹⁷². Domnívám se, že v praxi bude státní zástupce do prováděných úkonů zasahovat pouze výjimečně, což samozřejmě neplatí absolutně, jelikož bude vždy záležet na konkrétním státním zástupci a konkrétním případě.

Jak již bylo dříve v práci zmiňováno, na základě § 174 odst. 2 písm. c) tr. řádu může fakultativně státní zástupce provést celé vyšetřování místo policejního orgánu. Ovšem v této souvislosti vyvstává otázka, kdo vykonává dozor nad takto vyšetřujícím státním zástupcem? Dle názoru Růžičky není nad tímto státním zástupcem vykonáván dozor, nýbrž pouze dohled¹⁷³, a to s poukazem na § 175 odst. 2 tr. řádu, kterým je stanoveno, že „*ve věcech, v nichž vyšetřování koná státní zástupce, vykonává dozor nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení státní zástupce nejblíže vyššího státního zastupitelství*” a které se vztahuje pouze na vyšetřování konaná státním zástupce obligatorně, přičemž tento názor je rovněž zastáván v Šámalově komentáři k § 157 odst. 2 tr. řádu. Oproti tomuto stojí názor Vantucha, který ve svém článku¹⁷⁴ věnovaném této problematice uvedl, že zákonodárce ve zmíněném § 175 odst. 2 tr. řádu nevymezil dopad tohoto ustanovení pouze na státního zástupce konajícího obligatorně vyšetřování, nýbrž i na případy, kdy státní zástupce vykonávající dozor v přípravném řízení koná vyšetřování v rámci výkonu dozoru podle § 174 odst. 2 písm. c) tr. řádu, a to s odůvodněním, že pokud by tomu tak nebylo, musel by to zákon výslovně upravovat, přičemž k tomuto názoru bych se přikláněla rovněž i já. Vzhledem k nejasnému výkladu daného ustanovení by z mého pohledu bylo vhodné danou problematiku jednoznačně stanovit zákonem.

Oprávnění státního zástupce dle § 174 odst. 2 písm. d) tr. řádu umožňuje státnímu zástupci vrátit věc policejnímu orgánu se svými pokyny, přičemž v souladu s již zmíněným § 19 odst. 1, 2 jednacího řádu státního zastupitelství je tak činěno písemně formou opatření. Specifikem tohoto dozorového oprávnění je, že je možno takto postupovat pouze ve vyšetřování, jelikož pokud by v prověřování policejní orgán

¹⁷² Samozřejmě mohou nastat situace, že státní zástupce je bývalý policista s letitou zkušeností s výsledky.

¹⁷³ Růžička, M.: op. cit. v pozn. 97, 603 s.

¹⁷⁴ Je státní zástupce oprávněn konat současně vyšetřování i dozor nad ním? [cit. 28.11.2018]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/je-statni-zastupce-opravnen-konat-soucasne-vysetrovani-i-dozor-nad-nim?browser=mobi>

vydal usnesení o odložení věci nebo opatření o odevzdání věci a pokud by státní zástupce tato rozhodnutí zrušil, následoval by pokyn dle § 157 odst. 2 věty první tr. řádu¹⁷⁵. Vrácení věci policejnímu orgánu by nastalo například po té, co by byl státnímu zástupci předložen návrh na podání obžaloby, přičemž tomuto nebude možné vyhovět ze závažných procesních vad (nebylo řádně zahájeno trestní stíhání, obviněný neměl obhájce v případě nutné obhajoby apod.).

Státní zástupce je dle § 174 odst. 2 písm. e) tr. řádu oprávněn ve vyšetřování, ale i v prověřování¹⁷⁶ rušit jakákoliv rozhodnutí či opatření policejního orgánu, pokud jsou nezákonná nebo neodůvodněná, přičemž stačí pokud je splněna pouze jedna z těchto podmínek. Co se týče formy, opatření policejního orgánu jsou státním zástupcem rušena opatřeními a usnesení pak usneseními. V tomto ustanovení uvedená 30ti denní lhůta se vztahuje v zájmu právní jistoty pouze na usnesení o odložení věci, o kterých již bylo pojednáváno, u ostatních rozhodnutí a opatření žádná lhůta stanovena není. Dle Šámalova komentáře¹⁷⁷ se toto ustanovení neuzije na postup státního zástupce nejbližší vyššího státního zastupitelství, kterým by bylo zrušeno nezákonné či neodůvodněné rozhodnutí/opatření státního zástupce mimo situace, kdyby takové rozhodnutí/opatření učinil státní zástupce konající vyšetřování.

Státní zástupce může dle § 174 odst. 2 písm. f) tr. řádu usnesením, proti němuž není stížnost přípustná, přikázat, aby úkony ve věci prováděla jiná osoba služebně činná v policejním orgánu, a to z důvodu závažnějších nedostatků v činnosti dané osoby či v důsledku nerespektování pokynů státního zástupce. Nelze však, aby státní zástupce svým usnesením přesně určil konkrétní jinou osobu, to je záležitostí policejního orgánu. Nutno toto ustanovení odlišovat od § 157 odst. 2 písm. b) tr. řádu, které se vztahuje na odnětí a přikázání věci celému policejnímu orgánu.

Specifické oprávnění tr. řád přiznává nejvyššímu státnímu zástupci v § 174a tr. řádu. Jedná se o mimořádná kasační oprávnění, která mu umožňují výlučně ve lhůtě tří měsíců rušit nezákonná pravomocná usnesení nižších státních zástupců o nestíhání podezřelého dle § 159d odst. 1 tr. řádu, o postoupení věci dle § 171 tr. řádu a o zastavení věci dle § 172 tr. řádu, a to z důvodu zajištění náležitého přezkumu všech

¹⁷⁵ Růžička, M.: op. cit. v pozn. 97, 514 s.

¹⁷⁶ Růžička, M.: op. cit. v pozn. 97, 516 s.

¹⁷⁷ Šámal, P. a kol.: op cit v pozn. 139, 2218 - 2236 s.

těchto usnesení a rovněž proto, aby byla dodržena zásada obžalovací dle § 2 odst. 8 tr. řádu, na základě které je trestní stíhání možné pouze na základě obžaloby, návrhu na potrestání a návrhu na schválení dohody o vině a trestu podanými státním zástupcem¹⁷⁸. Tato oprávnění jsou mimořádná v tom smyslu, že se uplatňují vůči pravomocným usnesením státních zástupců, kterými se přípravné řízení, a tedy trestní stíhání obviněného, končí. Dle Šámalova komentáře jsou tato oprávnění rovněž označena za fakultativní, neboť i za situace, že nejvyšší státní zástupce shledá usnesení nezákonnými, není povinen je automaticky zrušit, neboť bude vždy záležet i na závažnosti dané nezákonnosti¹⁷⁹.

Co se týče vztahu oprávnění státního zástupce rušit předmětná nezákonná rozhodnutí a dohledu, je stanoveno, že postup nejvyššího státního zástupce má před výkonem dohledu přednost. Pokud tedy bude podán podnět proti daným usnesením, bude vyhodnocen k postupu dle § 174a tr. řádu, nikoliv však po uplynutí tříměsíční lhůty od právní moci usnesení, jelikož pak by již bylo takové podání posuzováno jako podnět ke stížnosti po porušení zákona. Dojde-li ze strany nejvyššího státního zástupce ke zrušení usnesení o postoupení věci a o zastavení trestního stíhání, pokračuje státní zástupce rozhodující ve věci v prvním stupni v řízení s tím, že jsou on, ale i policejní orgán nadále vázání právním názorem vysloveným nejvyšším státním zástupcem a jsou povinni provést stanovené procesní úkony. Pokud dojde ke zrušení usnesení nestíhání podezřelého, tak policejní orgán, nevyřídí-li věc jinak, zahájí trestní stíhání. Postup pro státní zástupce je upraven rovněž v čl. 86 POP o trestním řízení, kde je stanovena povinnost, aby byla předmětná usnesení opatřená doložkou právní moci doručena Nejvyššímu státnímu zastupitelství, a to do týdne od právní moci¹⁸⁰ a současně, aby byl stejnopis daného rozhodnutí zaslán na vědomí nejbližší vyššímu státnímu zastupitelství, které jej, pokud je zároveň dohledem, přezkoumá a zjistí-li nezákonnost rozhodnutí,

¹⁷⁸ Šámal, P. a kol.: op cit v pozn. 139, 2237 - 2246 s.

¹⁷⁹ Nezákonností se rozumí dle tr. řádu pouze nezákonnost usnesení, nikoliv nezákonný postup státního zástupce, který vydání usnesení předcházel, nicméně, jak vyplývá ze Šámalova komentáře k tomuto ustanovení, pokud by nezákonný postup způsobil i nezákonné rozhodnutí, došlo by za využití tohoto kasačního oprávnění k jeho zrušení.

¹⁸⁰ Dle čl. 86 odst. 3 POP o trestním řízení pokud bylo jedním usnesením rozhodnuto současně o více osobách a nenabylo-li jednotně právní moci u všech obviněných, státní zástupce zašle usnesení poté, co nabylo právní moci u prvního z obviněných, nebude vyčkávat na právní moc všech, tu pak pouze u jednotlivých obviněných neprodleně sdělí.

zašle neprodleně Nejvyššímu státnímu zastupitelství spolu se spisem stanovisko, v němž uvede, v čem je nezákonnost spatřována.

6.2 Skončení vyšetřování

Shodně jako v případě prověřování, tak i ve vyšetřování jsou tr. řádem v § 167 a § 170 stanoveny lhůty, v nichž má být vyšetřování ukončeno, a to opět do dvou měsíců, jde-li o přečin, do třech měsíců u zločinu a šest měsíců u trestných činů, o nichž koná řízení v prvním stupni krajský soud. Státní zástupce je rovněž oprávněn prodlužovat za stejných podmínek jako u prověřování lhůty ke skončení prověřování s tím, že je nutné provádět pravidelné, ideálně dle § 167 odst. 3 tr. řádu každoměsíční, prověrky v postupu policejního orgánu tak, aby mohlo být trestní stíhání konkrétního obviněného co nejrychleji a nejefektivněji ukončeno jedním z níže uvedených způsobů, přičemž ještě před tím, než bude policejním orgánem podán jakýkoliv návrh na rozhodnutí ve věci, je nezbytné, aby byl dodržen postup dle § 166 tr. řádu. Obviněný, obhájce a poškození, kteří se svým nárokem připojili k trestnímu řízení, musí být vyrozuměni v přiměřené době o možnosti prostudovat spisový materiál a učinit návrhy na doplnění vyšetřování, které pokud policejní orgán nepovažuje za nutné, tak jej sám odmítne, přičemž záleží pouze na uvedených osobách, zda se prostudování zúčastní či nikoliv. Následně policejní orgán dle § 166 odst. 3 tr. řádu předloží kompletní spisový materiál státnímu zástupci s návrhem na podání obžaloby či učiní návrh na rozhodnutí dle § 171 až § 173 tr. řádu, dle § 307 či § 309 tr. řádu.

V tomto okamžiku se opět podstatným způsobem projeví dominantní a výlučné postavení státního zástupce, jelikož to bude pouze on, kdo rozhodne, jakým způsobem bude přípravné řízení ukončeno.

Státní zástupce je oprávněn:

- podat obžalobu,
- meritorně rozhodnout o postoupení věci dle § 171 tr. řádu či o zastavení trestního stíhání dle § 172 tr. řádu,
- mezitímně rozhodnout o přerušení trestního stíhání dle § 173 tr. řádu,
- rozhodnout za pomoci využití tzv. odklonů - podat návrh na schválení dohody o vině trestu dle § 175a tr. řádu, podmíněně zastavit trestní stíhání dle § 307 tr. řádu,

schválit narovnání dle § 309 tr. řádu, odstoupit od trestního stíhání dle § 70 zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

Pokud státní zástupce na základě přezkoumání předloženého spisového materiálu shledá postavení obviněného před soud důvodným, podá na něj **dle § 176 odst. 1 tr. řádu obžalobu**, a to vždy pouze pro skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, v níž mimo zákonem stanovené náležitosti¹⁸¹ uvede, jaké důkazy mají být před soudem provedeny, včetně toho, jaké osoby chce slyšet jako svědky a u jakých bude postačující čtení úředních záznamů o podaných vysvětlení, přičemž je nezbytné, aby z odůvodnění bylo zřejmé, z jakých důkazů bylo při podání obžaloby vycházeno a jaké jsou vlastní právní úvahy státního zástupce. O podání obžaloby státní zástupce vyrozumí obviněného, obhájce, poškozeného a pokud je obviněným advokát, tak rovněž předsedu České advokátní komory a ministra spravedlnosti, a je-li obviněný ve výkonu trestu odnětí svobody či ve výkonu vazby, je vyrozumívána i příslušná věznice. Mimo to je povinností státního zástupce vyhotovit pro interní potřeby přípravu k hlavnímu líčení, v níž uvede podstatné okolnosti případu a především návrhu trestu, a to pro účely intervence u soudu, aby státní zástupce, jež se bude hlavního líčení účastnit, věděl, jaký trest má být navrhován s tím, že je tímto návrhem dozorového státního zástupce vázán s výjimkou situace, že by v průběhu hlavního líčení vyšly najevo zásadní změny.

Jak již bylo uvedeno, státní zástupce může ve věci meritorně rozhodnout, a to **postoupením věci dle § 171 tr. řádu**, tedy za situace, že na základě zjištěných skutečností v přípravném řízení je zřejmé, že skutek není trestným činem, ale mohl by být posouzen jiným příslušným orgánem (obecními úřady, celními úřady, finančními úřady apod.) jako přestupek, jiný správní delikt nebo kárné provinění. Takové rozhodnutí představuje překážku rei iudicatae. Státní zástupce rozhoduje formou usnesení, které se oznámí obviněnému, poškozenému a v řízení proti mladistvému orgánu sociálně právní ochrany dětí, přičemž je proti němu s odkladným účinkem umožněno obviněnému a poškozenému podat stížnost, kterou, pokud ji sám státní zástupce nevyhoví, postoupí k rozhodnutí nejbližší vyššímu státnímu zastupitelství. Po právní moci usnesení je státní zástupce povinen postoupit spisový materiál, avšak bez

¹⁸¹ Dle § 177 tr. řádu musí obžaloba obsahovat: a) označení státního zástupce a den sepsání, b) jméno a příjmení obviněného, den a místo narození, jeho zaměstnání a bydliště, popřípadě jiné údaje potřebné k tomu, aby nemohl být zaměněn s jinou osobou a příslušníka ozbrojených sil nebo ozbrojeného sboru, se uvede hodnota a útvar, c) žalobní návrh, d) odůvodnění.

opisu z evidence Rejstříku trestů, orgánu, kterému byla věc postoupena¹⁸², a dále musí, jak již bylo zmíněno, doručit pravomocné usnesení nejvyššímu státnímu zástupci k posouzení zákonnosti a stejnopis zaslat rovněž nejbližší vyššímu státnímu zastupitelství.

Druhý způsob, kterým rozhoduje státní zástupce meritorně, představuje **zastavení trestního stíhání dle § 172 tr. řádu**. Toto ustanovení obsahuje v odstavci 1 obligatorní taxativně vypočtené důvody¹⁸³, kdy je státní zástupce povinen trestní stíhání zastavit, odstavec 2 představuje fakultativní možnosti¹⁸⁴ pro zastavení trestního stíhání. Státní zástupce rozhoduje usnesením, které ve svém výroku obsahuje popis skutku a důvod, pro který se trestní stíhání zastavuje. Usnesení se doručí obviněnému, který se může domáhat pouze příznivějšího rozhodnutí¹⁸⁵ a poškozenému, kteří mají proti němu právo stížnosti s odkladným účinkem. O stížnosti, nebude-li jí vyhověno ze strany dozorcího státního zástupce, opět rozhodne nejbližší vyšší státní zastupitelství. Rovněž i usnesení o zastavení trestního stíhání musí být po právní moci doručeno nejvyššímu státnímu zástupci. Státní zástupce je v souladu s § 172 odst. 4 tr. řádu povinen obviněného poučit, že i přes jeho rozhodnutí, jež učinil o zastavení trestního stíhání dle § 172 odst. 2 tr. řádu¹⁸⁶, je možno v trestním stíhání pokračovat, pokud do tří

¹⁸² Přičemž takto učiní až po uplynutí tříměsíční lhůty, kterou má na rozhodnutí nejvyšší státní zástupce.

¹⁸³ a) je-li nepochybné, že se nestal skutek, pro který se trestní stíhání vede, b) není-li tento skutek trestným činem a není důvod k postoupení věci, c) není-li prokázáno, že skutek spáchal obviněný, d) he-li trestní stíhání dle § 11 tr. řádu nepřijatelné, e) nebyl-li obviněný v době činu pro nepřítomnost trestně odpovědný, f) zanikla-li trestnost činu

¹⁸⁴ a) je-li trest, k němuž může trestní stíhání vést, zcela bez významu vedle trestu, který pro jiný čin byl obviněnému již uložen nebo který ho podle očekávání postihne, b) bylo-li o skutku již rozhodnuto jiným orgánem, kázeňsky, kárně anebo cizozemským soudem nebo úřadem anebo mezinárodním trestním soudem, mezinárodním trestním tribunálem či obdobným orgánem a toto rozhodnutí lze považovat za postačující, c) jestliže vzhledem k významu a míře porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, který byl dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku, nebo okolnostem, za nichž byl spáchán, a vzhledem k chování obviněného po spáchání činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu, je zřejmé, že bylo účelu trestního stíhání dosaženo

¹⁸⁵ Proto za situace, že by obviněný podal stížnost proti usnesení o zastavení trestního stíhání dle § 172 odst. 1 písm. a) tr. řádu je nezbytné, aby stížnost byla státním zástupcem zamítnuta z důvodu, že byla podána osobou neoprávněnou, neboť v daném případě se obviněný nemůže domoci lepšího výsledku (srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 11 Tz 1/88).

¹⁸⁶ V souvislosti se zastavením trestního stíhání dle § 172 odst. 2 tr. řádu je ve vztahu k písm. a) daného ustanovení, tedy zastavení trestního stíhání v případě, že trest, k němuž může trestní stíhání vést, je zcela bez významu vedle trestu, který pro jiný čin byl obviněnému již uložen nebo který jej podle očekávání postihne, zajímavé usnesení Nejvyššího soudu ze dne 01.11.2017, sp. zn. 7 Tdo 1241/2017, kterým bylo judikováno, že takovýto postup se trestem, který byl obviněnému pro jiný

dnů, kdy mu bylo usnesen oznámeno, prohlásí, že trvá na projednání věci¹⁸⁷, a pokud to nastane, musí státní zástupce učinit opatření, aby mohlo být v trestním stíhání pokračováno s tím, že usnesení o zastavení trestního stíhání se tímto neruší. Pokud v praxi dochází k zastavení trestního stíhání, děje se tak hlavně z obligatorních důvodů¹⁸⁸, přičemž státní zástupce zastavení trestního stíhání právě s ohledem na jeho povinnost své rozhodnutí doručit nejvyššímu státnímu zástupci velmi pečlivě zvažuje.

Státní zástupce může v přípravném řízení dle § 173 tr. řádu učinit mezitímní¹⁸⁹ rozhodnutí spočívajícím v **přerušení trestního stíhání**, neboť není možné v trestním stíhání pro důvody¹⁹⁰ na straně obviněného v danou chvíli dále postupovat, nicméně po odpadnutí těchto překážek státní zástupce rozhodne o jeho pokračování. O svém rozhodnutí, proti kterému zákon stížnost nepřipouští, musí vyrozumět poškozeného. Státnímu zástupci nově přibyl důvod pro přerušení trestního stíhání a to za podmínky, že dřívější řízení pro týž skutek proti téže osobě skončilo pravomocným rozhodnutím o přestupku a dosud neuplynula lhůta pro zahájení přezkumného řízení podle jiného právního předpisu, v němž může být rozhodnutí o přestupku zrušeno.

čin uložen, rozumí pouze dosud nevykonaný trest, v opačném případě by rozhodnutí o zastavení trestního stíhání by mohlo navodit nemístnou představu, že vykonaný trest může „pokrýt“ budoucí trestnou činnost spáchanou až po výkonu trestu.

¹⁸⁷ Tato situace může nastat například, pokud obviněný chce pokračováním trestního řízení dosáhnout očištění svého jména zprošťujícím rozsudkem.

¹⁸⁸ V praxi dochází nejčastěji k zastavení trestního stíhání z důvodu dle § 172 odst. 1 písm. d) tr. řádu pro nepřijatelnost trestního stíhání, a to zejména proto, že obviněný zemřel, či z důvodu dle § 172 odst. 1 písm. f) tr. řádu, neboť trestnost činu zanikla, k čemuž typicky dochází u trestného činu zanedbání povinné výživy dle § 196 tr. zákoníku či trestného činu neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby dle § 241 tr. zákoníku.

¹⁸⁹ Ačkoliv není vyloučeno, že pokud překážka, pro niž bylo trestní stíhání přerušeno, nepomine, může přerušení trestního stíhání fakticky znamenat zastavení trestního stíhání.

¹⁹⁰ a) nelze-li pro nepřítomnost obviněného věc náležitě objasnit, b) nelze-li obviněného pro těžkou chorobu postavit před soud, c) není-li obviněný pro duševní chorobu, která nastala až po spáchání činu, schopen chápat smysl trestního stíhání, d) je-li obviněný dočasně vyňat z pravomoci orgánů činných v trestním řízení (§ 10) nebo je-li jeho trestní stíhání pro nedostatek souhlasu oprávněného orgánu dočasně nepřijatelné, e) jestliže dřívější řízení pro týž skutek proti téže osobě skončilo pravomocným rozhodnutím o přestupku a dosud neuplynula lhůta pro zahájení přezkumného řízení podle jiného právního předpisu, ve kterém může být rozhodnutí o přestupku zrušeno, f) byl-li obviněný vydán do ciziny nebo vyhoštěn.

Státní zástupce je nadán rovněž pravomocí, aby v přípravném řízení rozhodl za využití institutů tzv. **odklonů**, které představují jakousi alternativu, která umožňuje plnohodnotné vyřízení věci, aniž by se ve většině případů uplatnilo stadium řízení před soudem. Jak ve svém článku uvádí Tibitanzlová¹⁹¹, první definice pojmu odklon se začínají objevovat již v 90. letech 20. století s tím, že v současné době existuje mnoho různých vymezení tohoto pojmu, mezi nimiž bych například zmínila ve článku uvedenou definici, tedy, že „*odklon v trestním řízení (angl. i franc. „diversion“)* umožňuje odchýlení od běžného průběhu řízení, a to buď k určitému zkrácenému či sumárnímú řízení („*summary proceedings*“), nejčastěji za využití trestního příkazu či schválení dohody o vině a trestu, anebo k vyřízení státním zástupcem či soudem, jenž nedospěje k vyslovení viny, a tím k uložení klasické trestní sankce (např. různé formy podmíněného zastavení trestního stíhání, odstoupení od trestního stíhání a narovnání), anebo dokonce k mimosoudnímu vyřízení věci v rámci jiného typu řízení (např. ve správním řízení)“.

Odklony jsou vhodným způsobem řešení v těch případech, kdy z výsledků přípravného řízení vyplývá, že obviněný bude odsouzen, bude mu uložen podmíněný trest (či jakýkoliv alternativní trest, neboť například v současné době je hojně využíváno u trestných činů v dopravě podmíněné zastavení trestního stíhání a v souladu s § 307 odst. 2 tr. řádu uložení závazku zdržet se během zkušební doby řízení motorových vozidel a složení peněžité částky určené na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti tam, kde lze očekávat uložení peněžitého trestu a zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel) a je zřejmé, že vzhledem k jeho osobě a dosavadnímu způsobu života se s největší pravděpodobností ve zkušební době osvědčí.

V současné době se klade velký význam na jejich aplikaci v praxi, neboť zejména na okresní úrovni je možno odklony použít ve velkém množství trestních věcí. Protože však použití některých z nich vyžaduje ze strany státního zástupce, dá se říci, větší aktivitu, mnohdy navíc v předloženém spisovém materiálu chybí od policejního orgánu potřebné podklady pro možnost využití odklonů, což pak pro státního zástupce znamená časovou náročnost řešení celé věci, neboť by musel postupovat například v součinnosti

¹⁹¹ Pojem „odklon v trestním řízení“ aneb skutečně je možné za formu odklonu v trestním řízení považovat i trestní příkaz a dohodu o vině a trestu? cit. 28.12.2018]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/pojem-odklon-v-trestnim-rizeni-aneb-skutecne-je-mozne-za-formu-odklonu-v-trestnim-rizeni-povazovat-i-trestni-prikaz-a-dohodu-o-vine-a-trestu>

s Probační a mediační službou, může se stát, že dojde ve věci raději k podání obžaloby (či návrhu na potrestání) než k použití odklonu.

Jak vyplývá ze Zprávy o činnosti státního zastupitelství za rok 2017, používání odklonů má stále tendenci ke stagnaci. V roce 2017 bylo například schváleno narovnání v 51 případech, což je o 92 případů méně než v roce 2011, stejně tak se snížil počet usnesení o podmíněném zastavení, kterých v roce 2017 bylo 2 964, tedy oproti roku 2011 o 728 méně. Oproti tomu nárůst nastal u návrhů na schválení dohody o vině a trestu, a to z počtu 29 v roce 2012 na 11 případů v roce 2017, což však stále nepředstavuje velké množství tímto způsobem řešených případů.

Mezi nejčastěji používaný odklon se v současné době řadí **podmíněné zastavení trestního stíhání dle § 307 tr. řádu**. Pokud jsou splněny zákonem stanovené podmínky (jedná se o řízení o přečinu, obviněný dal s postupem dle § 307 tr. řádu souhlas, k činu se doznal a nahradil škodu, pokud byla činem způsobena nebo s poškozeným o její náhradě uzavřel dohodu nebo učinil jiná opatření k náhradě, vydal bezdůvodné obohacení získané činem, nebo s poškozeným o jeho vydání uzavřel dohodu, anebo učinil jiná vhodná opatření k jeho vydání, a vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující), tak státní zástupce usnesením zatímní povahy rozhodne o podmíněném zastavení trestního stíhání obviněného s tím, že mu stanoví zkušební dobu v rozmezí šesti měsíců až dvou let, respektive pěti let v případě, že mu bude navíc uložena povinnost uvedená v § 307 odst. 2 tr. řádu, tedy, že se buď zaváže zdržet se po zkušební dobu určité činnosti¹⁹², v souvislosti s níž se dopustil přečinu (klasicky zdržení se řízení motorových vozidel v případě trestných činů v dopravě), nebo složí na účet státního zastupitelství peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti. V tomto usnesení musí státní zástupce rovněž obviněného, který uzavřel s poškozeným dohodu o úhradě náhrady škody, poučit, aby tak učinil v průběhu zkušební doby a pokud mu byla uložena povinnost zdržet se po

¹⁹² Pokud se obviněný má během zkušební doby zdržet určité činnosti, platí, že tento závazek nemůže být delší než stanovená zkušební doba, jež je stanovena v rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání. A dále platí, že pokud se obviněný zaváže, že se během zkušební doby zdrží určité činnosti, pak se do stanovené doby trvání tohoto závazku nezapočítává doba, po kterou před právní mocí rozhodnutí o podmíněném zastavení nemohl takovou činnost vykonávat, protože mu bylo příslušným orgánem odňato oprávnění k jejímu výkonu (srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.04.2015, sp. zn. 4 Tdo 6/2015).

zkušební dobu řízení motorových vozidel, aby odevzdal řidičský průkaz. Nadto je možno obviněnému uložit, aby dodržoval po zkušební dobu omezení a povinnosti směřující k vedení řádného života. Proti usnesení státního zástupce mají obviněný a poškozený právo podat stížnost s odkladným účinkem, o níž rozhoduje nejbližší vyšší státní zastupitelství.

Státní zástupce má pak povinnost po uplynutí zkušební doby, ale není vyloučeno, že tak nemůže učinit i v jejím průběhu, zjistit, zda obviněný dostal všem závazkům (vedl řádný život, dodržel stanovená omezení a povinnosti, nahradil škodu) a za tím účelem si vyžádá potřebné údaje z Rejstříku trestů, z evidence přestupků, údaje z registru řidičů, zprávy o pověsti či vyjádření poškozeného. Na základě zjištěných skutečností pak státní zástupce vysloví po uplynutí zkušební doby, že se obviněný osvědčil, v opačném případě rozhodne o pokračování v trestním stíhání, čímž však nedochází ke zrušení původního usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání. Výjimečně může státní zástupce rozhodnout, že se obviněnému prodlouží zkušební doba a teprve pokud ani v této prodloužené době nedostojí svým závazkům, se bude případně v trestním stíhání pokračovat, což se děje nejčastěji za situace, že obviněný ve zkušební době neuhradil sjednaným způsobem způsobenou škodu. Pravomocným usnesením o osvědčení se obviněného ve zkušební době pak dochází k zastavení trestního stíhání, přičemž stejné účinky má i uplynutí lhůty jednoho roku od skončení zkušební doby, když nebylo v tomto období o osvědčení rozhodnuto.

K častým případům, v nichž se podmíněně zastavuje trestní stíhání, se řadí trestné činy v dopravě. Klasicky půjde o případ, kdy obviněný způsobí dopravní nehodou zranění poškozenému (sražení osoby apod.), čímž spáchá přečin (např. ublížení na zdraví dle § 146 tr. zákoníku), ke svému jednání se plně dozná, v protokolu o výsledku obviněného uvede, že souhlasí s postupem dle § 307 tr. řádu a z opisu z evidence Rejstříku trestů státní zástupce zjistí, že doposud nebyl na území České republiky soudně trestán a došlo ze strany obviněného k úhradě nákladů s léčením a navíc se s poškozenou osobou domluvili na náhradě škody. Jedná se o modelový případ, kdy státnímu zástupci nic nebrání, aby vydal usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání s tím, že dle závažnosti dopravní nehody a vždy s ohledem ke konkrétní okolnosti daného případu rozhodne o dalších opatřeních (uložení zákazu řízení apod.)

dle § 307 odst. 2 tr. řádu¹⁹³. Komplikace však nastávají zejména v okamžiku, kdy poškozený nesouhlasí s výší škody, kterou mu obviněný nabízí, a tím pádem ani s postupem dle § 307 tr. řádu, přičemž je zřejmé, že cílem takového poškozeného často bude jen touha „finančně vytěžit“ z obviněného co největší částku. V takovém případě má státní zástupce možnost podat na obviněného obžalobu s tím, že soud nemusí poškozenému přiznat třeba žádnou náhradu škody, avšak pro obviněného to již bude znamenat záznam v opisu z evidence Rejstříku trestů, nebo se může pokusit za pomoci Probační a mediační služby, jež vyzve k součinnosti, aby se pokusila vzájemným setkáním dosáhnout mezi poškozeným a obviněným shody. Pokud ke vzájemné dohodě nedojde, státnímu zástupci však ani tak nebrání, aby usnesení o podmíněném zastavení s řádným odůvodněním včetně uvedení činnosti Probační a mediační služby vydal, neboť souhlasu poškozeného s tímto postupem, oproti níže uvedenému narovnání dle § 309 tr. řádu, není vyžadováno¹⁹⁴. Nicméně pokud za takových podmínek státní zástupce trestní stíhání podmíněně zastaví, je více než pravděpodobné, že si poškozený podá stížnost a bude na nejbližší vyšším státním zastupitelství, jak o ní rozhodne.

Pro úplnost uvádím, že za zcela shodných podmínek může státní zástupce rozhodnout i ve zkráceném přípravném řízení na základě podmíněného odložení podání návrhu na potrestání dle § 179g tr. řádu.

Dalším možným způsobem odklonu je již o poznání méně užívané **narovnání dle § 309 tr. řádu**, u něhož je kladen větší důraz na uspokojení nároku poškozeného a především je k takovému postupu nutný jeho souhlas. K podmínkám nutným k vydání usnesení státního zástupce o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání je tak zapotřebí, mimo těch uvedených u postupu dle § 307 tr. řádu, především souhlas poškozeného, který musí být spolu s obviněným státním zástupcem vyslechnut ke způsobu a okolnostem uzavření dohody o narovnání, zda tato byla učiněna dobrovolně a zda s ní souhlasí, přičemž obviněný musí během tohoto výslechu prohlásit, že skutek, pro nějž je stíhán, spáchal a navíc obligatorně složit na účet státního zastupitelství peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti. Zásadním

¹⁹³ Klasicky o uložení zákazu řízení motorových vozidel během zkušební doby, nicméně pokud by se mělo jednat o obviněného, který je povoláním řidič, nadto by se nejednalo o hrubé porušení povinností při dopravní nehodě, je na úvaze každého státního zástupce, zda by uložení takového zákazu se zřetelem ke všem okolnostem nebylo pro obviněného likvidační.

¹⁹⁴ Srov. usnesení Krajského soudu v Plzni sp. zn. 9 To 429/97.

rozdílem je pak v poukazu na rozsudek Nejvyššího soudu¹⁹⁵ to, že schválit narovnání je možné pouze tehdy, byla-li přečinem způsobena poškozenému škoda, což u podmíněného zastavení trestního stíhání vyžadováno není. Pokud pak byla dohoda o náhradě škody mezi obviněným a poškozeným uzavřena za součinnosti Probační a mediační služby, zasílá státní zástupce pravomocné usnesení rovněž jí. Jako v předešlých případech je obviněný a poškozený oprávněn podat proti usnesení státního zástupce stížnost s odkladným účinkem, o které, pokud jí není ze strany státního zástupce vyhověno, rozhoduje nejbližší vyšší státní zastupitelství.

Důvody, proč není tento postup v praxi často aplikován, jsou dle Hackla¹⁹⁶ především ty, že je s tímto postupem spojeno pro státního zástupce více práce, navíc při narovnání absentuje sankční charakter a nadto bude vždy obtížnější nalézt shodu mezi požadavkem poškozených a možnostmi a ochotou obviněných nejen uhradit škodu, ale rovněž přispět peněžní částkou na oběti trestných činů, přičemž tuto neshodu nelze nijak „obejít“ jako tomu bylo u postupu dle § 307 tr. řádu.

I tento postup je možno aplikovat ve zkráceném přípravném řízení tak, že státního zástupce dle § 179c odst. 2 písm. f) tr. řádu věc odloží a schválí narovnání za obdobného užití § 309 a násl. tr. řádu.

Mezi odklony je poměrně krátce¹⁹⁷ a mnohdy i sporně¹⁹⁸ řazena **dohoda o vině a trestu dle § 175a tr. řádu**, která z mého pohledu má sloužit především ke zrychlení řízení před soudem, ke kterému oproti shora uvedeným odklonům i v případě dohody dojde. V praxi tento odklon prozatím příliš uplatňován není, a to jednak možná v

¹⁹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Tz 156/2003

¹⁹⁶ Hackl, V.: *Odklony - několik postřehů vzešlých z pražské praxe*. Státní zastupitelství č. 3/2018, 12 – 16 s.

¹⁹⁷ Institut dohody o vině a trestu byl zařazen do tr. řádu jeho novelou provedenou zákonem č. 293/2012 Sb.

¹⁹⁸ Dle Tibitanzlové není možné řadit pod jednu homogenní kategorii spolu s typickými odklony v trestním řízení též instituty, které ústí ve vyslovení viny a uložení trestu pouze pro podobné procesní aspekty v podobě odchylky od standardně pojímaného trestního řízení, tedy typicky tak nelze pod pojem odklon podřadit dohodu o vině a trestu či trestní příkaz, jež dle autorky představují zvláštní způsoby trestního řízení - Pojem „odklon v trestním řízení“ aneb skutečně je možné za formu odklonu v trestním řízení považovat i trestní příkaz a dohodu o vině a trestu? [cit. dne 28.12.2018]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/pojem-odklon-v-trestnim-rizeni-aneb-skutecne-je-mozne-za-formu-odklonu-v-trestnim-rizeni-povazovat-i-trestni-prikaz-a-dohodu-o-vine-a-trestu>

důsledku relativně krátké doby, co je součástí tr. řádu, jednak v důsledku zaneprázdněnosti státních zástupců, v důsledku čehož je pro ně obtížnější z četného množství trestních věcí vybrat ty, jež by byly vhodné ke sjednání dohody o vině a trestu.

Státní zástupce může za předpokladu, že vyšetřováním zjištěné skutečnosti¹⁹⁹ dostatečně nasvědčují tomu, že se stal skutek²⁰⁰ a že jej spáchal obviněný, přistoupit k jednání o dohodě o vině a trestu buď z vlastní iniciativy, kdy písemně vyzve obviněného a ostatní oprávněné osoby, aby se vyjádřily²⁰¹ (pokud obviněný tuto výzvu odmítne, státní zástupce o tom vyhotoví záznam s uvedením důvodů obviněného), nebo na základě návrhu obviněného. Pokud státní zástupce návrh obviněného neshledá důvodným, písemně ho o tomto vyrozumí a má-li obviněný obhájce, učiní tak i vůči němu a stejnopis tohoto vyrozumění založí do vyšetřovacího spisu.

Pokud tedy budou splněny všechny předpoklady a bude se konat jednání o dohodě o vině a trestu, předvolá k němu státní zástupce obviněného a vyrozumí jeho obhájce, kterého při sjednávání této dohody musí mít, a poškozeného (pokud se výslovně nevzdal jako poškozený svých procesních práv), kterého musí upozornit, že svůj nárok na náhradu škody může uplatnit nejpozději při prvním jednání. Ke sjednání dohody o vině a trestu je nezbytné prohlášení, o němž nebudou pochybnosti o jeho pravosti, obviněného, že skutek spáchal. Výsledkem jednání je buď sjednání dohody, na základě čehož je poté státním zástupcem podán soudu návrh na schválení dohody o vině a trestu a pokud nedošlo k dohodě o náhradě škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení, je soud na tuto skutečnost upozorněn, nebo k dohodě nedojde, o čemž státní zástupce učiní záznam do protokolu, a nadále postupuje podle tr. řádu.

¹⁹⁹ Dle čl. 48a odst. 3 POP o trestním řízení státní zástupce zvažuje zejména a) povahu a závažnost spáchaného činu, b) chování obviněného po činu, zejména jeho projevenou lítost a snahu nahradit škodu, nemajetkovou újmu nebo vydat bezdůvodné obohacení nebo snahu odstranit jiné škodlivé následky po činu, c) zájmy poškozeného, d) dosavadní způsob života, e) pravděpodobný druh a výměra trestu, jestliže by byl obviněný uznán vinným v řízení před soudem na podkladě obžaloby, f) veřejný zájem, na jehož podkladě by se věc měla projednat v řízení před soudem na podkladě obžaloby, g) zájem na rychlém a přiměřeném skončení věci, h) pravděpodobný vliv řízení před soudem na svědky, i) náklady řízení.

²⁰⁰ Dle § 175a odst. 8 tr. řádu nesmí být ve skutku spatřován zvlášť závažný zločin a nesmí se jednat o řízení proti uprchlému.

²⁰¹ Čl. 48a odst. 5 POP o trestním řízení

Jak bylo již uvedeno, tento institut není v praxi prozatím výrazně používán, jak vyplývá i ze shora uvedených případů, kdy byla dohoda o vině a trestu v minulých letech použita. Dle mého názoru tato skutečnost může být způsobena i tím, že v dohodě o vině a trestu, a to i pokud pomínu časovou náročnost jejího sjednávání, není spatřován nějaký hlubší význam a přínos, jelikož může být vnímána i jen jako institut, který má usnadnit a urychlit práci soudu při jeho rozhodování.

Odklon může být státním zástupcem užit i v trestních věcech spáchaných mládeží, a to v podobě **odstoupení od trestního stíhání dle § 70 zákona o soudnictví ve věcech mládeže**, tehdy, pokud se vede trestní řízení pro provinění, na něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři roky, na potrestání mladistvého není veřejný zájem, neboť trestní stíhání je neúčelné a potrestání není k odvrácení mladistvého od páčání dalších provinění nutné, což bude zejména tehdy, když mladistvý již úspěšně vykonal probační program či pokud již alespoň částečně uhradil způsobenou škodu nebo vydal bezdůvodné obohacení či již byl napomenut s výstrahou a toto lze považovat za dostačující. Jelikož poškozenému není umožněno podat v daném případě stížnost, jediné, jak může ovlivnit dané rozhodnutí, je, že bude souhlasit s rozsahem a způsobem odškodnění tak, že se v tomto smyslu vyjádří ještě před usnesením o odstoupení od trestního stíhání²⁰².

²⁰² Odklony v trestním řízení [cit. dne 27.11.2018]. Dostupné z:
<http://www.nsz.cz/index.php/cs/prubeh-rizeni-v-trestnich-a-netrestnich-vecech/55>

7. Postavení státního zástupce ve zkráceném přípravném řízení

7.1 Pokyny státního zástupce ve zkráceném přípravném řízení

Zkrácené přípravní řízení v posledních letech postupně ztrácí svůj charakter převažující formy přípravného řízení, a to zejména od vydání stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25.09.2014, sp. zn. Tpjn 303/2014, jež zpřísnilo interpretaci podmínek pro jeho užití, a v praxi tak v současné době dochází k důslednějšimu zvažování splnění všech zákonných náležitostí této formy přípravného řízení, a to i s ohledem na dobu, která uplynula od spáchání trestného činu či od zahájení trestního řízení. Rozhodující vliv na tento trend mělo rovněž snížení evidované kriminality zejména u drobné majetkové trestné činnosti a dále pokles přečinů zanedbání povinné výživy²⁰³.

Podstata zkráceného přípravného řízení již byla v práci uvedena, proto se nyní budu zabývat pouze postavením státního zástupce v rámci této formy přípravného řízení. Státní zástupce zde vůči policejnímu orgánu vykonává rovněž dozor nad zachováním zákonnosti²⁰⁴ s tím, že se zde vzhledem k délce tohoto přípravného řízení vyskytují jisté odlišnosti, a to například, že

- státní zástupce může vydat policejnímu orgánu pokyn ke konání či nekonání zkráceného přípravného řízení,
- vydá-li státní zástupce závazný pokyn k postupu ve zkráceném přípravném řízení, určí policejnímu orgánu lhůtu pro provedení příslušných úkonů tak, aby mu byla předložena zpráva o výsledku zkráceného přípravného řízení nejméně 3 dny před uplynutím lhůty pro jeho skončení.

Oproti „klasickému“ přípravnému řízení je rozdíl také v tom, že tato forma přípravného řízení nekončí (samozřejmě pokud nedošlo k jinému rozhodnutí ve věci) podáním obžaloby, nýbrž podáním návrhu na potrestání, přičemž zásadní rozdíl je v tom, že toto rozhodnutí neobsahuje odůvodnění jako je tomu u obžaloby, a to zejména proto, že se jedná o skutkově jednoduché a prokázané věci. Z mého pohledu je to rovněž dáno nejen omezeným časem, který státní zástupce pro podání návrhu na

²⁰³ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2017

²⁰⁴ Státní zástupce má opět k dispozici svá dozorová oprávnění uvedená v § 157 odst. 2 tr. řádu a v § 174 tr. řádu.

potrestání má, zejména v případě zadrženého podezřelého, ale i proto, že oproti situaci, kdy se ve věci podává obžaloba a vyšetřovací spis policejního orgánu je poslán soudu, ve zkráceném přípravném řízení zůstává jeden vyšetřovací spis přímo v dozorovém spisu státního zástupce, a intervenující státní zástupce tak veškeré potřebné informace o případu získá přímo z něj.

7.2 Státní zástupce ve zkráceném přípravném řízení

Při zkráceném přípravném řízení se státní zástupce nejčastěji setkává se dvěma modely:

1. zkrácené řízení, u něhož je nutné podat návrh na potrestání soudu ve lhůtě dvou týdnů od sdělení podezřelému, z jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován (§ 179b odst. 2, 3 tr. řádu), a

2. zkrácené přípravné řízení s osobou zadrženou, kterou je nutno, pokud ji státní zástupce nepropustí na svobodu, předat nejpozději do 48 hodin od zadržení soudu spolu s návrhem na potrestání (§ 179e tr. řádu).

V prvním případě tak tedy jde o zkrácené přípravné řízení, kde je sděleno osobě podezřelé nejpozději na počátku výslechu podezření ze spáchání trestného činu, přičemž o tomto sepíše policejní orgán záznam, jehož opis zašle státnímu zástupci do 48 hodin, který jej musí přezkoumat, zda je zákonné a důvodné, jinak jej zruší a policejnímu orgánu s pokyny k dalšímu postupu vrátí²⁰⁵. Ode dne sdělení pak běží jak policejnímu orgánu, tak především státnímu zástupci lhůta dvou týdnů, kdy maximálně posledním dnem této lhůty je nezbytné podat soudu návrh na potrestání. Pokud je zřejmé, že v této lhůtě nebude možno zkrácené přípravné řízení skončit, prodlouží státní zástupce buď sám či na základě žádosti policejního orgánu lhůtu k jeho skončení, a to nejvýše o deset dnů. Prodloužení lhůty v souladu s čl. 67 POP o trestním řízení provádí státní zástupce opatřením, přičemž musí dbát na to, aby toto bylo založeno nejen do dozorového spisu, nýbrž i do vyšetřovacího spisu o zkráceném přípravném řízení, aby soudu bylo zřejmé, proč nebyla dodržena základní lhůta pro skončení zkráceného přípravného řízení. Ačkoliv je umožněno dle tr. řádu prodloužit o libovolnou dobu v rozmezí 1-10 dnů, je nutné, aby státní zástupce vždy důkladně takový postup zvážil, neboť je možné lhůtu prodloužit pouze jednou a musí navíc dbát, aby mu policejní orgán předložil spis se zprávou o výsledku zkráceného přípravného řízení nejpozději 3 dny před jejím

²⁰⁵ Čl. 64 POP o trestním řízení

skončením, pokud nestanoví sám jinak. Trestní stíhání podezřelého je pak zahájeno doručením návrhu na potrestání soudu.

Druhý typ zkráceného přípravného řízení spočívá v tom, že je státnímu zástupci policejním orgánem předána zadržená, nejčastěji ihned při činu nebo bezprostředně poté, podezřelá osoba a zároveň je mu předložena zpráva o výsledku zkráceného přípravného řízení, přičemž státní zástupce přezkoumá důvodnost zadržení a rovněž i důvody vazby. Pokud nerozhodne o propuštění zadrženého podezřelého na svobodu, dbá, aby dodržel 48 hodinou lhůtu pro předání zadržené osoby spolu s návrhem na potrestání nebo s návrhem na schválení dohody o vině a trestu soudu. Jinak musí vydat usnesení o zahájení trestního stíhání, které doručí obviněnému a jeho obhájci tak, aby ve lhůtě 48 hodin od zadržení mohl podat návrh na vzetí do vazby²⁰⁶. V praxi k tomuto typu zkrácenému řízení dochází typicky v případě přečinů krádeží či v případě přečinů maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, kterých se dopustili cizinci, a hrozí tak v případě jejich propuštění, že by uprchli nebo se skrývali a vyhýbali se tak trestnímu stíhání. Policejní orgán po zadržení telefonicky kontaktuje zpravidla státního zástupce vykonávajícího dosahovou službu a s ním probere okolnosti zadržení, a zda bude osoba propuštěna na svobodu či nikoliv. Následně se do úředního záznamu napíše, že osoba je zadržena se souhlasem daného státního zástupce. Poté již policejní orgán zpravidla v řádech několika hodin předloží státnímu zástupci zprávu o výsledku zkráceného přípravného řízení spolu se spisovým materiálem, na jehož podkladě pak státní zástupce podává návrh na potrestání.

Pro úplnost je nutno uvést, že v rámci zkráceného přípravného řízení je možné rovněž sjednat dohodu o vině a trestu (§ 179b odst. 5 tr. řádu), přičemž v tomto případě se trestní stíhání osoby podezřelé zahajuje doručením návrhu na schválení dohody o vině a trestu a i v tomto případě je možno prodloužit lhůtu, v níž musí být zkrácené přípravné řízení skončeno, a to dokonce o nejvýše 30 dnů.

Mimo shora uvedené možnosti ukončení zkráceného přípravného řízení může státní zástupce rozhodnout dle § 179c odst. 2 tr. řádu²⁰⁷.

²⁰⁶ Čl. 66 POP o trestním řízení

²⁰⁷ O odložení věci, nejde-li ve věci o podezření z trestného činu, odevzdání věci příslušnému orgánu k projednání přestupku, ke kázeňskému nebo kárnému projednání, odložení věci, pokud je trestní stíhání dle § 11 tr. řádu nepřipustné, odložení věci, rozhodne-li o schválení narovnání, podmíněném odložení podání návrhu na potrestání dle § 179g tr. řádu, odložení věci, jestliže je trestní stíhání

O odložení a odevzdání věci státní zástupce poškozeného pouze vyrozumí, ovšem v usnesení o odložení věci za současného schválení narovnání a v usnesení o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání musí státní zástupce poškozeného poučit o jeho právu podat proti těmto usnesením stížnost.

7.3 Případy, kdy nelze konat zkrácené přípravné řízení

Pokud státní zástupce nerozhodne žádným z výše uvedených způsobů, předá věc policejnímu orgánu k zahájení trestního stíhání s poukazem, že skutek, pro nějž bylo vedeno zkrácené přípravné řízení, má být správně posouzen dle jiného ustanovení zákona, které však vylučuje konání zkráceného přípravného řízení. Státní zástupce rovněž nařídí policejnímu orgánu, aby zahájil trestní stíhání, pokud u podezřelého bylo rozhodnuto o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání, který však ve zkušební době nevedl řádný život a nevyhověl uloženým omezením²⁰⁸.

Státní zástupce musí rovněž rozhodnout o zahájení trestního stíhání v případě, že uplynula značná doba od spáchání skutku do sdělení podezření. Tato problematika se začala řešit poté, co zákonem č. 274/2008 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o Policii České republiky, kterým bylo do té doby znějící ustanovení § 179b odst. 4 tr. řádu „*Zkrácené přípravné řízení musí být skončeno nejpozději do dvou týdnů ode dne, kdy policejní orgán obdržel trestní oznámení nebo jiný podnět k trestnímu stíhání*” nahrazeno tak, že nově se lhůta dvou týdnů začala počítat ode dne, kdy policejní orgán sdělil podezřelému, z jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován. Na základě toho začaly vznikat situace, že policejní orgán obdržel trestní oznámení, v rámci prověřování obstaral veškeré potřebné informace, podklady a důkazy a teprve poté sdělil podezření, následně byla osoba vyslechnuta jako podezřelá, čímž nebránilo nic tomu, aby se ve věci konalo zkrácené přípravné řízení a státní zástupce do dvou týdnů podal soudu návrh na potrestání. Již v roce 2011 na tuto problematiku poukazyval ve svém článku²⁰⁹ Tuzar, který uvedl, že u soudu, kde působil, bylo v roce 2010 podáno 773 návrhu na potrestání, kterým předcházelo zkrácené přípravné řízení a pouze 250 obžalob. Jelikož považoval tuto

neúčelné vzhledem k okolnostem uvedeným v § 172 odst. 2 tr. řádu, nebo vrácení věci policejnímu orgánu, je-li zapotřebí v rámci zkráceného přípravného řízení provést další úkon.

²⁰⁸ Čl. 70 odst. 2 POP o trestním řízení

²⁰⁹ Tuzar, V.: *Jak krátké je zkrácené přípravné řízení?*, Trestní právo, č. 4/2011, 13-14 s.

praxi za ne zcela vhodnou, navrhol, aby se buď vrátilo původní ustanovení § 179b odst. 4 tr. řádu, nebo se změnilo zkrácené přípravné řízení na „řízení usnadňující práci policii“. Samozřejmě začal být tento problém řešen i soudy, které dospěly k závěru, že délka prověřování před sdělením podezření konkrétní osobě, by zpravidla neměla přesáhnout dobu dvou týdnů, nicméně že lze výjimečně připustit, že i pokud od prověřování uplyne delší doba, nebude to bránit konání zkráceného přípravného řízení, pokud toto nebude zapříčiněno samotnou povahou věci nebo nekonceptním postupem policejního orgánu či státního zástupce, nýbrž objektivními překážkami v postupu policejního orgánu nebo překážkami na straně osoby, proti níž se řízení vede, jako např. zdravotní stav, hospitalizace či pobyt v zahraničí²¹⁰, přičemž toto stanovisko bylo v následujících letech následováno dalšími soudy²¹¹.

Zkrácené přípravné řízení nelze dle § 179f odst. 1 tr. řádu dále konat či v něm pokračovat ani v případě, že je dán důvod vazby a nejsou splněny podmínky pro předání zadrženého podezřelého spolu s návrhem na potrestání, či jsou dány důvody pro konání společného řízení o dvou či více trestných činech, kdy alespoň o jednom z nich je nutné konat vyšetřování.

Zákonná úprava zkráceného přípravného řízení s sebou přináší i občasné aplikační problémy, přičemž bych poukázala na problematiku, kdy ještě nemůže státní zástupce kromě zákonných důvodů vést zkrácené řízení, a to s ohledem na judikatorní rozhodnutí Nejvyššího soudu R 23/2015 a rovněž právní názor analytického a legislativního odboru Nejvyššího státního zastupitelství 1 SL 727/2016. Jedná se o případy, kdy se v „naší“ trestní věci podezřelý nachází ve výkonu trestu odnětí svobody nebo je ve výkonu ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody (zabezpečovací detence, ústavní ochranné léčení) a nemá obhájce. V takových případech jsou dány materiální podmínky nutné obhajoby, která však v rámci přípravného řízení nepřichází v úvahu, neboť se vztahuje pouze na osoby, vůči kterým již bylo zahájeno trestní stíhání, přičemž u zkráceného přípravného řízení se tak děje až doručením návrhu na potrestání soudu, a proto nelze v takových případech, kdy je podezřelý reálně zbaven osobní svobody, konat zkrácené přípravné řízení. A to ani v případě, kdy je podezřelý v jiné trestní věci ve vazbě a má svého ustanoveného obhájce, neboť toho nelze bez dalšího ustanovit jako

²¹⁰ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 25.9.2014, sp. zn. Tpjn 303/2014

²¹¹ Srov. usnesení Městského soudu v Praze ze dne 14.7.2016, sp. zn. 67To 233/2016

obhájce ve věci, ve které by se mělo konat zkrácené přípravné řízení. Analytický a legislativní odbor Nejvyššího státního zastupitelství dospěl pak v návaznosti na shora uvedené k závěru, že zkrácené přípravné řízení není možno konat ani za situace, že byly vůči osobě zahájeny úkony v trestním řízení a poté, co byla tato osoba vypátrána a dle § 76 odst. 1 tr. řádu zadržena, jí bylo sděleno podezření a byla vyslechnuta, přičemž následně došlo k jejímu, avšak pouze formálnímu, propuštění na svobodu, neboť byla předána k realizaci vydaného příkazu k dodání do výkonu trestu odnětí svobody a odvezena do věznice.

8. Další oprávnění státního zástupce v přípravném řízení

Jednotlivá oprávnění státního zástupce jsou, nikoliv však taxativně, vypočtena v § 175 tr. řádu. O některých z nich (například o zastavení, podmíněném zastavení trestního stíhání či o dohodě o vině a trestu) již bylo v práci pojednáváno. Tato kapitola se bude věnovat dalším významným oprávněním státního zástupce, a to i těm v § 175 výslovně neuvedeným, které má v průběhu celého přípravného řízení s poukazem na skutečnost, že ačkoliv velkou část z nich je státní zástupce oprávněn použít jak ve fázi prověřování, tak vyšetřování, nicméně existují i instituty, typicky vazba, které se uplatní až po zahájení trestního stíhání.

8.1 Postavení státního zástupce při užití operativně pátracích prostředků

Předně je nutno uvést, že při využívání operativně pátracích prostředků se orgány činné v trestním řízení vždy musí řídit zásadou, že práva a svobody osob je možné omezit pouze v nezbytně nutné míře.

Dle tr. řádu²¹² jsou mezi operativně pátrací prostředky, kterých je možno používat v řízení o úmyslných trestných činech, řazeny:

- předstíraný převod,
- sledování osob a věcí,
- použití agenta.

Svou povahou by mezi ně systematicky měly být začleněny rovněž odposlechy a záznamy telekomunikačního provozu, které jsou nyní zařazeny do hlavy čtvrté tr. řádu²¹³, oddílu sedmého.

Oprávnění státního zástupce jsou u jednotlivých operativně pátracích prostředků odlišná. U předstíraného převodu je to právě státní zástupce, který takovéto jednání²¹⁴ písemně povoluje a pokud bylo zapotřebí uskutečnit předstíraný převod okamžitě, tedy

²¹² Úprava operativně pátracích prostředků a podmínek jejich užití je v § 158b až § 158f tr. řádu.

²¹³ Předběžná opatření a zajištění osob a věcí důležitých pro trestní řízení.

²¹⁴ § 158c tr. řádu - Předstíraným převodem se rozumí předstírání koupě, prodeje nebo jiného způsobu převodu předmětu plnění včetně převodu věci, a) k jejímuž držení je třeba zvláštního povolení, b) jejíž držení je nepřípustné, c) která pochází z trestného činu, nebo d) která je určena ke spáchání trestného činu.

bez jeho povolení, musí být státní zástupce policejním orgánem bez odkladu dodatečně o povolení požádán. V případě, že by povolení z jeho strany nebylo dodatečně dáno, musí policejní orgán okamžitě předstíraný převod ukončit a informace jím získané nesmí použít. Policejní orgán, kterým je pouze Služba kriminální policie a vyšetřování a celorepublikové policejní složky²¹⁵, je povinen o provedeném předstíraném převodu vyhotovit záznam, který musí být do 48 hodin zaslán státnímu zástupci.

U sledování osob a věcí je postavení státního zástupce již odlišné. Zatím, co v případě uvedeném v § 158d odst. 2 tr. řádu je vyžadováno ke sledování, při němž mají být pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy, písemné povolení státního zástupce na základě písemného návrhu Policie ČR, v § 158d odst. 3 tr. řádu je zapotřebí ke sledování, kterým má být zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo kterým má být zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků, předchozího povolení soudce, přičemž státní zástupce zde podává soudu řádně odůvodněný písemný návrh. Rozdíl mezi těmito dvěma odstavci spočívá pak i v tom, že v druhém odstavci může stejně jako u předstíraného převodu policejní orgán za předpokladu, že věc nesnese odkladu, provést sledování bez písemného povolení státního zástupce, kterého však musí bezodkladně požádat o dodatečný souhlas, který pokud nebude dán, opět platí pro policejní orgán povinnost sledování ukončit a získané záznamy zničit.

U odstavce třetího je vždy bez dalšího vyžadováno předchozí povolení soudce, jinak není možné sledování provádět. Státní zástupce, pokud písemně povoluje sledování, rozhoduje o prodloužení doby sledování, která je dle zákona maximálně šestiměsíční, přičemž je při tom povinen vždy vyhodnotit výsledky dosavadního sledování, zda již nebylo požadovaného účelu dosaženo, stejně postupuje i v případě podání žádosti o prodloužení doby sledování soudu. Jako důkaz bude u sledování osob a věcí pro soud dostačující protokol o průběhu sledování bez nutnosti výslechu osob provádějících sledování²¹⁶. Rovněž je v souvislosti s institutem dle § 158d tr. řádu s poukazem na skutečnost, že stále více trestných činů souvisí s prostředím internetu či

²¹⁵ Nikoliv místní oddělení Policie ČR, neboť ty nejsou pověřeny policejním prezidentem.

²¹⁶ Srov. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 789/2017

e-mailu, vhodné uvést, že postupem dle § 158d odst. 3 tr. řádu je možno zjistit rovněž aktuální obsah e-mailové schránky²¹⁷.

Použití agenta²¹⁸ je z pohledu státního zástupce specifické zejména ve věcné příslušnosti státního zastupitelství, neboť pokud státní zástupce vykonávající dozor dojde za splnění podmínek uvedených v § 158e odst. 1 tr. řádu k závěru, že je na místě agenta použít, je povinen věc předat policejnímu orgánu s tím, aby ten neprodleně věc projednal s vrchním státním zastupitelstvím²¹⁹, jelikož je to právě pouze vrchní státní zastupitelství, které je oprávněno podat návrh na použití agenta, o jehož povolení rozhoduje soud, opět pouze vrchní, v jehož obvodu je státní zástupce podávající návrh činný. Povolení obsahuje rovněž dobu, po níž je agenta možno použít, kterou lze na základě nového návrhu státního zástupce opakovaně prodloužit. Státní zástupce v rámci tohoto operativně pátracího prostředku má na základě § 158e odst. 7 tr. řádu uloženou povinnost nejméně jednou za tři měsíce posuzovat, zda nadále trvají důvody pro použití agenta včetně posouzení samotné činnosti agenta, tedy zda volí prostředky způsobilé ke splnění jeho úkolu. Pokud by státní zástupce dospěl k závěru, že důvody pro užití agenta pominuly, dá policejnímu orgánu pokyn k bezodkladnému ukončení této činnosti. V souladu s POP o trestním řízení státní zástupce vrchního státního zastupitelství informuje o výsledku použití agenta dozorového státního zástupce, s nímž dohodne další postup, přičemž záznam o použití agenta se založí do trestního spisu pouze tehdy, vedla-li jeho činnost ke zjištění skutečností důležitých pro trestní řízení a záznam má sloužit jako důkaz²²⁰.

Pro činnost státního zástupce je pro použití operativně pátracích prostředků důležité, že povolení či žádosti adresované soudu je nutno provádět v utajovaném režimu, minimálně ve stupni utajení vyhrazené²²¹, což v praxi znamená, že dokument se

²¹⁷ Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 1/2015

²¹⁸ Dle § 158e tr. řádu je možno agenta použít pouze v trestním řízení pro zločin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let, pro taxativně vyjmenované trestné činy v odst. 1 nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána.

²¹⁹ Čl. 19 odst. 1 POP o trestním řízení

²²⁰ Čl. 19 odst. 2 POP o trestním řízení

²²¹ Zákon č. 412/2005 Sb., o utajovaných informacích a bezpečnostní způsobilosti upravuje v § 4 stupně utajení na vyhrazené, důvěrné, tajné a přísně tajné

musí psát v místnosti k tomu určené na speciálním počítači tak, aby k němu nemohl mít nikdo jiný než dozorový státní zástupce přístup.

8.2 Postavení státního zástupce při nařizování odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu

Jak již bylo výše uvedeno, mezi operativně pátrací prostředky by svou povahou měl být zařazen i odposlech a záznam telekomunikačního provozu, jež je v současné době zařazen do oddílu sedmého hlavy čtvrté tr. řádu upravující předběžná opatření a zajištění osob a věcí důležitých pro trestní řízení. Nicméně z úpravy v tr. řádu je zjevná podobnost těchto prostředků s operativně pátracími prostředky, zejména pak s použitím agenta, neboť jak u odposlechu, tak u záznamu telekomunikačního provozu jsou uvedeny takřka podobné podmínky pro jejich užití²²², mohou být použity jen zákonem stanovenou dobu a za splnění zákonných předpokladů.

Odposlech je důkazním prostředkem, který je možno použít po celou dobu trestního řízení od záznamu o zahájení úkonů v trestním řízení či provedení neodkladných či neopakovatelných úkonů až po řízení vykonávací. Velmi často jsou odposlechy využívány v případě páchání drogové trestné činnosti, neboť odposlouchávání například u dealerů umožní orgánům činným v trestním řízení zjistit osoby podílející se na této trestné činnosti, zjistit, kde a v jakém čase se budou pohybovat, na základě čehož je pak snadnější je zadržet. Státní zástupce je v případě odposlechů oprávněn podat soudu návrh na vydání příkazu k odposlechu, jež musí mimo zákonem²²³ a POP o trestním řízení²²⁴ požadované údaje dle Výkladového stanoviska Nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 1/2018 obsahovat především:

- uvedení a odůvodnění doby, po kterou bude odposlech a záznam telekomunikačního provozu prováděn, která nesmí být delší než čtyři měsíce,

²²² Nařídít odposlech či zajistit údaje o telekomunikačním provozu je dle § 88 odst. 1 tr. řádu a dle § 88a odst. 1 tr. řádu možno pouze, vede-li se trestní řízení pro zločin, na který stanoví zákon trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let (v případě záznamu o telekomunikačním provozu vede-li se trestní řízení pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně tři roky), dále vede-li se řízení pro taxativně vyjmenované trestné činy nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva.

²²³ § 88 a § 88a tr. řádu

²²⁴ Čl. 41 odst. 2 POP o trestním řízení

- účel odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, jakož i odůvodnění, proč nelze sledovaného účelu dosáhnout jinak, nebo proč by bylo jinak jeho dosažení podstatně ztíženo,

- ve fázi před zahájením trestního stíhání rovněž odůvodnění neodkladnosti a/nebo neopakovatelnosti úkonu ve smyslu § 160 odst. 4 trestního řádu.

V takovém návrhu adresovaném soudu je tedy ze strany státního zástupce nezbytné, aby byl dodržen princip subsidiarity, tedy zdůvodnění, že informaci důležitou pro trestní řízení není možné získat jinak nebo je ji možno získat pouze za podstatně ztížených podmínek, a dále princip proporcionality, tedy zda je zájem na získání informací prostřednictvím odposlechu vyšší než zachování práva osoby na soukromí a práva na listovní tajemství, které je odposloucháváním porušeno.

V souvislosti se skutečností, že je to soud, kdo vydává příkaz k odposlechu, poukazuje Vávra ve svém článku²²⁵ mimo jiné na problematiku, že proti tomuto příkazu nepřislouží státnímu zástupci či policejnímu orgánu opravný prostředek, kterým by se mohli domáhat například nápravy nedbale napsaného příkazu a pokud odvolací soud rozhodne, že bylo chybné odposlechnout, nemůže státní zástupce ani policejní orgán nikterak ovlivnit, že od počátku konaly na základě nepoužitelného důkazu neboť je státní zástupce dle tr. řádu pouze oprávněn podat návrh na vydání příkazu k odposlechu soudu, na němž pak již rozhodnutí závisí.

Odposlechnout je možno nařídit či jej provést ale také i bez příkazu soudu, ale pouze u taxativně vyjmenovaných trestných činů uvedených v § 88 odst. 5 tr. řádu (např. trestný čin vydírání dle § 175 tr. zákoníku či trestný čin nebezpečného vyhrožování dle § 353 tr. zákoníku) a pouze pokud s tím uživatel odposlouchávané stanice souhlasí.

Úlohou státního zástupce je po získání záznamů z odposlechu tyto v ideálním případě všechny poslechnout²²⁶ a určit, které budou před soudem jako zájmové

²²⁵ Povolování odposlechnout a jejich použitelnost v trestním řízení [cit. 25.11.2018]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/povolovani-odposlechu-a-jejich-pouzitelnost-v-trestnim-rizeni>

²²⁶ Dle Výkladového stanoviska Nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 1/2018 odposlechnout vyhodnocuje policejní orgán a státní zástupce se s nimi má v rámci výkonu dozoru v pravidelných intervalech seznamovat, protože je to on, kdo při předložení spisového materiálu soudu, jehož součástí je i záznam odposlechu telekomunikačního provozu, odpovídá za jeho náležité vyhodnocení.

provedeny před soudem jako důkaz (v tom případě musí státní zástupce rovněž dbát, aby byl dle § 88 odst. 6 tr. řádu k získanému záznamu připojen protokol s uvedením údajů o místě, času, způsobu a obsahu provedeného záznamu a rovněž údaje o orgánu, který záznam provedl) a které nikoliv a primárně musí státní zástupce zajistit, aby nedošlo po zahájení trestního stíhání k odposlouchávání rozhovorů obviněného s jeho obhájcem.

Pokud nejsou odposlechem získány relevantní skutečnosti pro dané trestní řízení, musí být neprodleně zničeny po třech letech od pravomocně skončené věci, k čemuž dle § 88 odst. 7 tr. řádu dává v přípravném řízení státní zástupce souhlas.

Státní zástupce je rovněž dle § 43 odst. 2 POP o trestním řízení oprávněn vydat pokyn k ukončení odposlechu a o tomto vyrozumět soudce, který příkaz nařídil, pokud jím nemohou být zjištěny skutečnosti závažné pro trestní stíhání nebo pokud účastník telekomunikační služby či uživatel telefonní nebo jiné stanice zjistil, že došlo k provádění odposlechu.

Pokud trestní řízení skončilo pravomocným rozhodnutím státního zástupce, je povinen až na výjimky uvedené v § 88 odst. 9 tr. řádu vyrozumět odposlouchávanou osobu o provedeném odposlechu, která má dle § 88 odst. 8 tr. řádu právo žádat ve lhůtě šesti měsíců u Nejvyššího soudu o přezkum zákonnosti příkazu k odposlechu a pokud tak učiní je státní zástupce povinen stejnopis takové žádosti předložit Nejvyššímu státnímu zastupitelství.

Vše shora uvedené platí s drobnými výjimkami i pro § 88a tr. řádu, jímž se zjišťují údaje o telekomunikačním provozu, při němž i v tomto případě je státní zástupce oprávněn podáním návrhu na vydání příkazu k záznamu telekomunikačního provozu, který je v praxi velmi často využíván například u trestného činu porušení autorského práva, práv souvisejících a právem autorským a práv k databázi dle § 270 tr. zákoníku, kdy postup dle § 88a tr. řádu umožňuje státnímu zástupci a samozřejmě i policejnímu orgánu zjistit, kdo se v daný čas přihlašoval ze zjištěné IP adresy a zjistit tak osobu pachatele neoprávněně nahrávající soubory.

Oproti návrhu na vydání příkazu k záznamu telekomunikačního provozu, který se píše zcela standardně, návrh na vydání příkazu k odposlechu probíhá ve vyhrazené podobě.

8.3 Postavení státního zástupce při domovní a osobní prohlídce, prohlídce jiných prostor a pozemků a při zadržení a otevření zásilek, jejich záměně a sledování

Domovní prohlídka, osobní prohlídka a prohlídka jiných prostor a pozemků představují další instituty, kterými je zasahováno do základních práv člověka, tedy do nedotknutelnosti obydlí a osobní svobody, proto pro jejich uskutečnění musí být opět splněny relativně četné předpoklady, přičemž základním zákonným důvodem pro provedení těchto prohlídek je, že se na daném místě nachází osoba či věc důležitá pro trestní řízení (u domovních prohlídek a prohlídek jiných prostor a pozemků) nebo že určitá osoba má u sebe věc důležitou pro trestní řízení (osobní prohlídka).

U domovní prohlídky a prohlídky jiných prostor a pozemků upravených v § 82 tr. řádu až § 83a tr. řádu je státní zástupce oprávněn podávat soudu návrhy na vydání příkazu k domovní prohlídce a prohlídce jiných prostor a pozemků, u níž je oproti domovní prohlídce zákonem umožněno v případě uvedeném v § 83a odst. 2 tr. řádu, tedy že věc nesnese odkladu a příkazu nelze dosáhnout, provést ji bez příkazu, přičemž v přípravném řízení je to státní zástupce, jehož prostřednictvím bude u soudu dodatečně vyžadován souhlas s daným postupem. Příkazu není dále třeba u prohlídky jiných prostor a pozemků, pokud dle § 83a odst. 3 tr. řádu uživatel dotčených prostor nebo pozemků prohlásí, že s prohlídkou souhlasí, o čemž však musí být státní zástupce policejními orgány vyrozuměn bez odkladu.

Jak již bylo shora zmíněno, danými prohlídkami dochází k zásahu do lidských práv, proto musí být návrh na vydání příkazu k prohlídkám ze strany státního zástupce velmi kvalitní a odůvodněný, což v praxi znamená, že musí být naprosto jednoznačně vydefinován objekt, kde k prohlídce dojde, aby nemohlo v žádném případě dojít k záměně, k čemuž státnímu zástupci slouží zejména údaje z Katastru nemovitostí. Dále je nezbytné v návrhu na vydání příkazu uvést, proč se jedná o neodkladný a neopakovatelný úkon, přičemž tato podmínka musí být automaticky splněna i v okamžiku samotné realizace²²⁷. Zatím co u policejního orgánu, který bude realizovat domovní prohlídku, se nevyžaduje, aby v návrhu bylo uvedeno jeho jméno a příjmení, u nezúčastněné osoby je to naopak požadováno, a to včetně údajů o zaměstnavateli, neboť

²²⁷ Nebude splněna podmínka neodkladnosti u domovní prohlídky například za situace, že policejní orgán pouze „napytluje“ a odveze věci a za hodinu doručí již obviněnému usnesení o zahájení trestního stíhání dle § 160 odst. 1 tr. řádu tvořené 50ti stranami a využívající poznatky z provedené domovní prohlídky.

musí být zřejmé, že se nejedná pouze o dalšího policistu z útvaru vykonávajícího prohlídku. Co se týče požadavku, aby návrh státního zástupce adresovaný soudu obsahoval rovněž termín, kdy bude prováděna realizace, tak zde v praxi nepanují jednotné názory. Ačkoliv ve výkladovém stanovisku Nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 2/2017, které upravuje některé otázky postupu státních zástupců při provádění domovních prohlídek a prohlídek jiných prostor a pozemků, je stanoveno, že termín realizace nemusí být v návrhu uveden, v praxi k tomu často dochází. Dle mého názoru je vždy nutné vycházet z daného konkrétního případu, neboť je více než pravděpodobné, že soud nevydá příkaz, kde bude termín realizace až ku příkladu za dva roky.

Nařídít osobní prohlídku upravenou v § 83b tr. řádu je oproti shora uvedenému umožněno přímo státnímu zástupci či s jeho souhlasem i policejnímu orgánu, který bez takového souhlasu může osobní prohlídku rovněž učinit, pokud dle § 83b odst. 4 tr. řádu věc nesnese odkladu a příkazu či souhlas nelze předem dosáhnout či jde o osobu přistiženou při činu, o osobu, na níž byl vydán příkaz k zatčení či dle § 82 odst. 4 tr. řádu o osobu zadržanou, osobu zatčenou či takovou, která se bere do vazby a je u ní podezření, že má u sebe zbraň nebo jinou věc, která by mohla ohrozit život nebo zdraví jejich či dalších osob.

Státní zástupce je oprávněn rozhodovat i v případech týkajících se zásilek²²⁸, tedy při jejich zadržení, otevíření, záměně a sledování, při kterých dochází k dopadu do listovního tajemství. Zadržet zásilku je dle § 86 odst. 1 tr. řádu umožněno v přípravném řízení policejním orgánu na základě nařízení ze strany státního zástupce, který musí být do 24 hodin vyrozuměn v případě, že byla zásilka zadržena bez jeho nařízení z důvodu bezodkladnosti, přičemž mu zákon stanovuje lhůtu tří dnů, aby bylo zadržení nařízeno. Otevřít zásilku dle § 87 odst. 1 tr. řádu je umožněno státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu pouze se souhlasem soudce a stejně tomu tak je u záměny zásilky dle § 87a tr. řádu, kde k jejímu nařízení je pro státního zástupce vyžadován předchozí souhlas soudce. Sledovat zásilku dle § 87b tr. řádu je umožněno pouze v přípravném řízení²²⁹ a nařizuje ji sám státní zástupce, který vydává rovněž příkaz policejnímu orgánu k jejímu

²²⁸ Legální definice zásilky je uvedena v § 87c tr. řádu a rozumí se jí předmět dopravovaný jakýmkoliv způsobem, ať již s využitím pošty nebo jiné osoby, včetně dopravy skrytým způsobem.

²²⁹ Výjimečně lze sledovat zásilku po zahájení trestního stíhání, přičemž její nařízení státním zástupcem se nedoručuje ani obviněnému, ani jeho obhájci.

ukončení. Opět je tr. řádem umožněno sledovat zásilku v případě bezodkladnosti i bez příkazu a o tomto neprodleně státního zástupce informovat. Záměna zásilky pak probíhá utajovaným způsobem, neboť je uvedena v příloze č. 7 k nařízení vlády č. 522/2005 Sb., kterým se stanoví seznam utajovaných informací.

Uvedené instituty se v praxi běžně prolínají a doplňují, například u drogových trestných činů nejprve státní zástupce podá návrh na vydání příkazu k odposlechu, jejichž záznamy mimo osoby pachatelů zjistí, kde k prodeji či vaření drog dochází, a proto požádá soud o vydání příkazu k domovní prohlídce a rovněž bude přicházet v úvahu například zadržení či záměna zásilky.

8.4 Postavení státního zástupce v rámci předběžných opatření, zajištění osob a věcí důležitých pro trestní řízení

Postavení státního zástupce ve vazebních věcech. Vazba je institut trestního řízení, na jehož základě je obviněný dočasně zbaven osobní svobody, aby mu bylo zabráněno vyhýbat se trestnímu stíhání nebo trestu, mařit objasňování skutečností důležitých pro trestní stíhání, nebo opakovat trestnou činnost²³⁰. Jedná se o zajišťovací institut představující výjimky z ústavně zaručeného lidského práva na svobodu, a to v souladu s čl. 8 odst. 5 Listiny základních práv a svobod, rovněž tak se čl. 5 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv, na základě čehož je možno jej použít jen za striktního dodržení všech zákonných omezení jako prostředek ultima ratio, pro nějž platí zásada zdrženlivosti, přiměřenosti a proporcionality. Dle § 67 tr. řádu je možno vzít do vazby toliko obviněného, pokud z jeho jednání nebo z dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava naplnění důvodů vazby útěkové, koluzní či předstižné a zároveň doposud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro nějž bylo zahájeno trestní stíhání byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný, a s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jinak, zejména uložením některého z předběžných opatření.

Ačkoliv rozhodování o vazbě náleží v přípravném řízení především soudu, novelou trestního řádu č. 265/2001 Sb. byl počet rozhodnutí o vazbě prováděných

²³⁰ Fenyk, J., Císařová, D., Gřivna T. a kol., op. cit. v pozn. 100, 278 s.

státním zástupcem zvýšen, avšak v žádném případě mu nenáleží rozhodovat o vzetí obviněného do vazby tak, jak tomu bylo v období před rokem 1991²³¹.

Platí, že soud v přípravném řízení rozhoduje o vazbě obviněného pouze na základě návrhu státního zástupce, který jej podává nejčastěji na návrh policejního orgánu, pokud by tak učinil sám, pak policejnímu orgánu tuto skutečnost sdělí. Před tím, než státní zástupce podá soudu návrh na vzetí do vazby, musí přezkoumat usnesení o zahájení trestního stíhání dle § 160 odst. 1 tr. řádu, jako základní předpoklad vzetí obviněného do vazby, které musí být řádně doručeno včetně podpisu osoby obviněné při převzetí. Musí zkoumat, zda jsou dány veškeré shora uvedené důvody vazby včetně toho, zda kromě výjimek uvedených v § 68 odst. 3 tr. řádu, je vedeno trestní stíhání pro úmyslný trestný čin, na nějž zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje dvě léta, nebo pro nedbalostní trestný čin, na nějž zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje tři léta a zda lze důvodně předpokládat, že případné odsouzení povede k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Pokud nabídl obviněný či jiná osoba záruku, peněžitou záruku, dohled probačního úředníka či slib, státní zástupce se v podávaném návrhu k těmto vyjádří, stejně jako k případnému uložení zákazu vycestování do zahraničí a předběžnému opatření. Pokud byla osoba před podáním návrhu na vzetí do vazby zadržena, počítá se od tohoto okamžiku či od prvotního omezení osoby na svobodě lhůta 48 hodin, během nichž musí státní zástupce doručit návrh na vzetí do vazby soudu. Při podání návrhu na vzetí obviněného do vazby se státní zástupce musí věnovat i otázce, zda by trestní stíhání mohlo vést k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, či takové rozhodnutí nebude pravděpodobné. Pokud by totiž již v okamžiku podání návrhu na vzetí do vazby měl státní zástupce spíše za to, že obviněnému uložení nepodmíněného trestu s velkou určitostí nehrozí, neměl by být u takového obviněného návrh podán²³².

Pokud je dán důvod nutné obhajoby, musí státní zástupce, pokud si obviněný sám obhájce nezvolí a ani tak neučiní policejní orgán, podat návrh na ustanovení obhájce ještě před podáním návrhu na vzetí do vazby.

²³¹ Růžička, M., Zedulová, J.: *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, 439 a 442 s.

²³² Srov. usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 3 To 190/2002.

O podaném návrhu na vzetí do vazby rozhoduje soud ve vazebním zasedání, které je neveřejné a jehož se musí vždy účastnit obviněný. Ačkoliv je v § 73f odst. 2 tr. řádu uvedeno, že účast obhájce a státního zástupce není nutná, státní zástupce se vazebního zasedání zpravidla účastní, neboť to pro něj může mimo jiné přinést podstatné procesně využitelné poznatky, a to v případě, že se v průběhu vazebního zasedání obviněný k trestné činnosti dozná. Toto doznání je totiž srovnatelné s doznáním v protokolu o výslechu obviněného a je možné jej použít u hlavního líčení.

Pokud soud rozhodne o vzetí obviněného do vazby, znamená tato skutečnost pro státního zástupce, že po dobu přípravného řízení to bude především on, kdo má povinnost dle § 71 tr. řádu průběžně přezkoumávat, zda stále trvají důvody vazby či jestli nedošlo k jejich změnám, zda není možné nahradit vazbu zárukou, peněžitou zárukou, dohledem, předběžným opatřením nebo slibem. V souladu s § 72 tr. řádu musí být nejpozději každé tři měsíce²³³, které počínají běžet od právní moci usnesení soudu o vzetí do vazby či od jiného rozhodnutí o vazbě, opětovně rozhodnuto o vazbě, přičemž v přípravném řízení tak činí soud na návrh státního zástupce, který musí návrh na vydání rozhodnutí o dalším trvání vazby doručit dle § 72 odst. 2 tr. řádu soudu nejpozději 15 dnů před uplynutím tříměsíční lhůty. V praxi²³⁴ je řešena v souvislosti s touto patnáctidenní lhůtou otázka, o jakou lhůtu se vlastně jedná. Někteří tvrdí, že pokud tak zákon výslovně nestanoví, nemůže se jednat o lhůtu propadnou, jiní zastávají opačný názor, že to lhůta prekluzivní je a pokud státní zástupce nepodá návrh soudu v této lhůtě, je nutné postupovat dle § 73b odst. 6 tr. řádu a propustit obviněného na svobodu, s čímž je však řešena další otázka, kdo má toto propuštění učinit - soudce či státní zástupce? Já se v souladu s uvedeným usnesením Vrchního soudu v Praze přikláním k tomu, že takový příkaz by za situace marného uplynutí patnácti denní lhůty měl učinit státní zástupce. Při této úvaze vycházím per analogiam rovněž z úpravy § 47 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, kde jsou následky nedodržení lhůty jasně popsány.

²³³ Problematikou běhu tříměsíční lhůty se zabýval ve svém nálezu Ústavní soud, sp. zn. IV. ÚS 3028/14 ze dne 17.12.2014, který řekl, že za počátek běhu této lhůty je třeba považovat moment, díky rozhodnutí o vazbě nabyde relativní právní moci ve vztahu k obviněnému a nebude se čekat na okamžik, až dané rozhodnutí nabyde absolutní právní moci doručením všem osobám.

²³⁴ Ač je judikaturou (srov. usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 4 To 67/2015) již stanoveno, že tato lhůta je prekluzivní a její nedodržení znamená, že další trvání vazby u obviněného nepřichází v úvahu a je třeba vydat příkaz na propuštění obviněného z vazby dle § 73b odst. 6 tr. řádu per analogiam.

Samotný návrh na ponechání obviněného ve vazbě musí dle čl. 38 odst. 1 POP o trestním řízení obsahovat mimo náležitosti, jež jsou víceméně shodné s návrhem na vzetí obviněného do vazby, stručné zhodnocení provedených důkazů, ze kterých vyplývá důvodnost trestního stíhání, uvedení úkonů, které doposud nebylo možné ve věci provést a proč, jde-li o opětovné rozhodnutí o dalším trvání vazby, poukaz na obtížnost věci nebo jiné závažné důvody, pro něž nebylo možno věc skončit a zdůvodnění, proč propuštěním obviněného na svobodu hrozí, že bude zmařen či podstatně ztížen účel trestního stíhání.

Pokud v souladu s § 71a tr. řádu podá obviněný žádost o propuštění z vazby, tak ji státní zástupce přezkoumá a pokud jí nevyhoví, předloží ji do pěti pracovních dnů od doručení soudu k rozhodnutí s tím, že k žádosti obviněného přiloží své stanovisko a trestní spis a obžalovaného o předložení jeho žádosti soudu vyrozumí. V přípravném řízení je v souladu s § 73b odst. 2 tr. řádu státní zástupce oprávněn vyhovět žádosti o propuštění z vazby a nařídit propuštění obviněného na svobodu, o čemž musí dle § 70a odst. 1 písm. d) tr. řádu bez odkladu vyrozumět příslušnou věznicí.

V přípravném řízení je státní zástupce oprávněn samostatně dle § 73b odst. 4 tr. řádu rozhodovat usnesením o tzv. zúžení vazby, tedy za situace, kdy zjistí, že určitý z důvodů vazby pominul, avšak některý z důvodů vazby trvá i nadále. Proti tomuto usnesení, jež státní zástupce doručí nejen obviněnému a jeho obhájci, ale rovněž i vazební věznicí, je přípustná stížnost, která nemá odkladný účinek a o které rozhoduje soud. Je nutné v této souvislosti zdůraznit, že rozhodnutí o zúžení vazby není rozhodnutím o vazbě a nedochází tedy vydáním usnesení k počátku běhu nové tříměsíční doby pro další rozhodnutí o vazbě. Oproti tomu pokud státní zástupce zjistí, že nově vznikl další důvod vazby a je tedy nezbytné její rozšíření, navrhne soudu, aby o této změně rozhodl.

Zvláštní oprávnění má státní zástupce v případě tzv. koluzní vazby, která je jako důvod navrhována tehdy, pokud je reálná obava, že obviněný bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo bude jinak mařit objasňování skutečností důležitých pro trestní stíhání. U tohoto důvodu vazby je důležitá skutečnost, že v souladu s § 72a odst. 3 tr. řádu může koluzní vazba trvat pouze tři měsíce, a tedy pokud obviněný není ve vazbě i z jiného zákonného důvodu, je nezbytné, aby státní zástupce dbal, aby byl obviněný propuštěn z vazby na svobodu nejpozději v poslední den zákonné lhůty. Avšak pokud se zjistí, že obviněný již koluzně jednal, rozhodne v

přípravném řízení na návrh státního zástupce soud o ponechání obviněného ve vazbě i nad zákonem stanovenou tříměsíční lhůtu. Nadto státnímu zástupci v případě koluzní vazby náleží pravomoc spočívající v povolování návštěv u obviněných. V případě, že státní zástupce navrhuje soudu, aby byl obviněný vzat do vazby z důvodu, že bude působit na svědky nebo spoluobviněné, měly by být v tomto návrhu již označeny konkrétní osoby, kterých by se působení obviněného týkalo, což je ovšem někdy v praxi složité, neboť například jsou takovéto osoby zjištěny na základě odposlechnů a státní zástupce nechce jejich jména z důvodu probíhajícího trestního stíhání a procesní taktiky sdělit.

Pokud se obviněný propouští z vazby na svobodu a nejde o případ, že pominuly důvody vazby, nevydává se usnesení o propuštění obviněného z vazby na svobodu, je však nutno, aby státní zástupce bezodkladně doručil příslušné věznicí, kde je vazba vykonávána, příkaz k propuštění obviněného a aby následně ověřil, zda byl doručen²³⁵.

Vazbu, jak již bylo zmíněno, je možno nahradit zárukou, dohledem, předběžným opatřením, slibem či peněžitou zárukou, přičemž ani jedno z těchto nahrazujících opatření nelze použít u vazby koluzní, pouze u důvodů vazby dle § 67 písm. a), c) tr. řádu. Pokud obviněný nebo jiná osoba nabídne některou z možností, jak nahradit vazbu, státní zástupce se v návrhu na vzetí do vazby k této nabídce vyjádří, stejně jako k případnému uložení zákazu vycestování do zahraničí a předběžného opatření. V přípravném řízení je dle § 73 odst. 2 tr. řádu státní zástupce povinen seznámit toho, kdo nabízí převzetí záruky za další chování obviněného a který splňuje podmínky pro její přijetí, s podstatou obvinění a se skutečnostmi, v nichž je spatřován důvod vazby. Státní zástupce je rovněž v přípravném řízení dle § 73 odst. 8 tr. řádu povinen podat návrh soudu, aby bylo rozhodnuto o vazbě obviněného v případě, když obviněný neplní povinnosti, které mu byly uloženy v souvislosti s nahrazením vazby. Co se týče peněžitě záruky, tak státní zástupce o jejím přijetí rozhoduje usnesením, které musí obsahovat poučení toho, kdo peněžitou záruku složí, o době trvání peněžitě záruky, o důvodech, pro něž může peněžitá záruka propadnout státu nebo kdy může být použita na zaplacení peněžitěho trestu nebo nákladů trestního řízení. V opačném případě, kdy nevyhoví návrhu na přijetí peněžitě záruky, je státní zástupce povinen do pěti pracovních dnů

²³⁵ Čl. 33 odst. 4 POP o trestním řízení

návrh předložit soudu. O stížnosti proti rozhodnutí státního zástupce o přípustnosti přijetí peněžitě záruky či o změně daného rozhodnutí pak rozhoduje soud²³⁶.

Závěrem je nutno uvést, že vazba je nejcitelnějším zásahem do osobní svobody, a nemělo by tedy docházet při rozhodování o ní k pochybení či k porušení práva ze strany orgánů činných v trestním řízení. Vazba je pro státního zástupce spojena vždy s tím, že musí postupovat s maximální opatrností, kdy musí dbát na to, aby řádně podával ve výše uvedených lhůtách návrhy a aby rovněž nedošlo k překročení zákonem maximálně přípustné doby vazby připadající na přípravné řízení, která se však nepočítá od právní moci rozhodnutí soudu o vzetí do vazby, nýbrž již od zadržení. Pokud státní zástupce ve vazebních věcech pochybí, přehlédne nejvyšší přípustnou dobu trvání vazby a obviněného po jejím uplynutí z vazby nepropustí, dopustí se kárného provinění²³⁷.

Státní zástupce má zákonem daná oprávnění dále při zadržení a zatčení.

K zajištění osob slouží rovněž institut zadržení, přičemž v souladu s tr. řádem je možno zadržet osobu obviněného policejním orgánem či osobu podezřelou. Zadržet obviněného dle § 75 tr. řádu policejní orgán²³⁸ může, pokud je dán některý z důvodů vazby, přičemž státní zástupce musí dbát, aby mu bylo takovéto zadržení bezodkladně ohlášeno s tím, že stanoví také lhůtu, kdy mu má být předán protokol o zadržení spolu s dalším materiálem, který potřebuje k tomu, aby mohl ve lhůtě 48 hodin od zadržení obviněného předat spolu s návrhem na vzetí do vazby soudu a o těchto opatřeních učiní státní zástupce záznam do dozorového spisu. Neplatí však samozřejmě, že státní zástupce bez dalšího podá návrh na vzetí zadrženého obviněného do vazby, neboť je jeho povinností vždy přezkoumat, zda-li je v konkrétním případě u obviněného dán důvod vazby a zda není již v této fázi trestního stíhání zřejmé, že nepovede k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, přičemž při negativních zjištěních státní zástupce vydá příkaz k propuštění obviněného na svobodu.

Druhým, a dle mého názoru častějším, typem je zadržení osoby podezřelé, upravené v § 76 tr. řádu, které spočívá v zadržení osoby, vůči níž ještě nebylo zahájeno trestní stíhání. K tomuto způsobu zadržení je zapotřebí předchozího souhlasu státního

²³⁶ Čl. 35 POP o trestním řízení

²³⁷ Srov. rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jako soudu kárného ze dne 15. 11. 2013, sp. zn. 12 Ksz 4/2013, či rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 2 Ds 1/2008.

²³⁸ V tomto případě oproti § 76 odst. 1 tr. řádu není vyžadován předchozí souhlas státního zástupce.

zástupce, jemuž předchází písemná žádost policejního orgánu, přičemž státní zástupce po přezkoumání spisového materiálu souhlas udělí či ne. Od písemné žádosti lze upustit jen v případě, že vznikne naléhavá potřeba vydání souhlasu se zadržením a státní zástupce potřebné informace k vydání souhlasu obstará prostřednictvím telekomunikačních prostředků. Dle POP o trestním řízení je možné souhlas udělit rovněž telefonem, faxem či emailem, o čemž státní zástupce učiní záznam do dozorového spisu s odůvodněním naléhavosti. Jakmile státní zástupce udělí souhlas se zadržením, současně stanoví lhůtu pro předání zejména protokolu o výslechu zadržené osoby, usnesení o zahájení trestního stíhání tak, aby opět mohl ve lhůtě 48 hodin od zadržení předat zadrženého podezřelého spolu s návrhem na vzetí do vazby soudu. V případě, že shledá omezení osobní svobody podezřelého za nedůvodné či zjistí překážku trestního stíhání nebo absenci důvodů vazby, zadrženého propustí na svobodu. Předchozí souhlas státního zástupce se zadržením není však nutný v případě, že věc nesnese odkladu a předchozího souhlasu nebylo možno dosáhnout, k čemuž dojde klasicky v případě, že podezřelý bude chycen při činu nebo při útěku.

Trestním řádem je v § 76a upraven ještě institut příkazu k zadržení, který vydává soudce na návrh státního zástupce za situace, že orgány činné v trestním řízení mají osobu podezřelou, u níž je dán některý z důvodů vazby a které se nedaří doručit usnesení o zahájení trestního stíhání. V tomto případě opět je na policejním orgánu, aby osobu zadrženou na základě tohoto příkazu předal státnímu zástupci tak, aby ten mohl ve lhůtě 48 hodin od zadržení podat případně návrh na vzetí zadržené osoby do vazby.

Specifika, na která musí státní zástupce dbát, jsou dána u osob cizinců omezených na osobní svobodě, kteří musí být vždy poučeni o jejich právu na spojení se zastupitelským úřadem státu, jehož je občanem, což je povinen právě státní zástupce kontrolovat přezkoumáním spisového materiálu a v případě zjištění, že takovéto poučení policejním orgánem učiněno nebylo, musí neprodleně učinit nápravu. Státní zástupce je dále povinen, stanoví-li tak dvoustranná konzulární smlouva, o omezení svobody cizince, pokud tak již neučinil policejní orgán, informovat konzulární úřad státu, jehož je cizinec občanem, a to ve lhůtě stanovené příslušnou mezinárodní smlouvou, přičemž postačí pouhé oznámení bez nutnosti zasílat konzulárnímu úřadu stejnopis protokolu o zadržení.

Co se týče zatčení osob, má státní zástupce oprávnění dle § 69 tr. řádu k podání návrhu soudu na vydání příkazu k zatčení obviněného, u něhož jsou dány důvody vazby

a kterého nelze předvolat, předvést nebo zadržet, a zajistit tak jeho účast u výslechu. K návrhu na vydání příkazu k zatčení státní zástupce předkládá trestní spis, který obsahuje usnesení o zahájení trestního stíhání s doložením oznámení tohoto usnesení obviněnému. Samotný návrh dle čl. 37 odst. 1 POP o trestním řízení obsahuje popis skutku tak, aby nemohlo dojít k jeho záměně s jiným, zákonné označení trestního činu, který je ve skutku spatřován, skutečnosti odůvodňující vzetí do vazby a okolnosti týkající se nemožnosti zajistit přítomnost obviněného u výslechu. Státní zástupce má dále povinnost neprodleně podat soudu návrh na odvolání vydaného příkazu k zatčení, pomínou-li dodatečně důvody pro jeho vydání.

8.5 Postavení státního zástupce v rámci předběžných opatření včetně zákazu vycestování do zahraničí

Státnímu zástupci jsou v přípravném řízení dána tr. řádem oprávnění i při rozhodování o uložení předběžných opatření, která je možno použít pouze vůči osobě obviněného, je-li zároveň dán důvod vazby dle § 67 písm. c) tr. řádu, tedy vazby útěkové, a současně uložení předběžného opatření vyžaduje ochrana poškozeného a jemu blízké osoby nebo ochrana zájmů společnosti, a to v průběhu trestního řízení a nikoliv až po jeho pravomocném skončení. Trestní řád upravuje v § 88c a násl. tr. řádu celkem 9 druhů předběžných opatření, přičemž o uložení zákazu styku s určitými osobami, zákazu zdržet a přechovávat věci, které mohou sloužit k páčání trestné činnosti, zákazu užívat, držet nebo přechovávat alkoholické nápoje nebo jiné návykové látky a zákazu her a sázek rozhoduje v přípravném řízení státní zástupce přímo, u zbylých předběžných opatření, konkrétně u zákazu vstupu do obydlí, zákazu návštěv nevhodného prostředí, sportovních, kulturních a jiných společenských akcí a styku s určitými osobami, zákazu zdržovat se na konkrétně vymezeném místě, zákazu vycestování do zahraničí a zákazu výkonu konkrétně vymezené činnosti státnímu zástupci náleží návrhové oprávnění soudu, a to až na dvě výjimky. Státní zástupce totiž rozhoduje v případě zákazu zdržovat se na konkrétně vymezeném místě a zákazu výkonu konkrétně vymezené činnosti o tom, že z důležitých důvodů lze obviněnému povolit, aby se buď po stanovenou dobu zdržoval na místě, na které se vztahuje uložený zákaz, nebo aby byl obviněnému na omezenou dobu povolen výkon konkrétně vymezené činnosti.

Státní zástupce rozhoduje o uložení předběžného opatření na návrh policejního orgánu nebo tak může učinit i sám, o čemž musí policejní orgán vyrozumět, a před jeho

uložením je povinen přezkoumat, zda podmínky předběžného opatření včetně důvodnosti podezření z trestné činnosti jsou podloženy konkrétními skutečnostmi. Samo usnesení o uložení předběžného opatření musí v souladu s čl. 40a odst. 2 POP o trestním řízení obsahovat výrok s přesným označením obviněného a vymezením povinnosti jemu ukládané předběžným opatřením, a to včetně ustanovení tr. řádu, podle něhož bylo rozhodnuto, dále odůvodnění, kde musí být uvedeny skutečnosti, které byly podkladem pro rozhodnutí, a úvahy, kterými byl státní zástupce veden při hodnocení důkazů ve vztahu k podmínkám uložení předběžného opatření včetně důvodnosti podezření z trestné činnosti, a musí rovněž obsahovat poučení o možnosti podat stížnost proti rozhodnutí a o důsledcích nesplnění předběžných opatření.

Co se týče zákazu styku s určitými osobami obviněnému, státní zástupce ve výroku usnesení uvede, že je nepřipustné jakýkoliv kontakt či vyhledávání konkrétní osoby poškozeného a pokud se ukládá zákaz styku obviněného rodiče s dítětem, je nutné, aby o tomto státní zástupce bez prodlení vyrozuměl orgán sociálně-právní ochrany dětí a rovněž tak učiní i v případě, že v souladu s § 88d odst. 2 tr. řádu se rozhodnutím povolí setkání obviněného rodiče s dítětem, a to tak, aby se orgán sociálně-právní ochrany dětí mohl daného setkání účastnit.

Státní zástupce až do doby, než bude podána obžaloba nebo návrh na schválení dohody o vině a trestu přezkoumává, zda stále trvají podmínky předběžného opatření a pokud zjistí, že výkon předběžného opatření je nemožný nebo jej nelze na obviněném spravedlivě požadovat či není nutné předběžné opatření v původním rozsahu, tak rozhodne o změně či zrušení daného předběžného opatření nebo o uložení jiného doposud neuloženého předběžného opatření.

Státní zástupce rovněž rozhoduje o žádostech obviněného o zrušení předběžného opatření, a to bez zbytečného odkladu, přičemž v případě, že ji zamítne, je možno ze strany obviněného novou žádost o zrušení opakovat až po uplynutí tří měsíců od právní moci původního rozhodnutí o zamítnutí.

Veškerá rozhodnutí týkající se předběžných opatření má státní zástupce povinnost bez prodlení prostřednictvím datové zprávy zaslat Policii ČR, Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia, do databáze předběžných opatření²³⁹.

²³⁹ Čl. 40a odst. 7 POP o trestním řízení

Pokud státní zástupce nevydává rozhodnutí týkající se předběžných opatření sám a podává návrh na jejich uložení soudu, musí tento návrh obsahovat zejména, čeho se a z jakých důvodů předběžným opatřením domáhá včetně konkrétního návrhu na rozhodnutí soudu.

Pokud je vedeno trestní stíhání pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje dvě léta, nebo pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje tři léta, může soud na návrh státního zástupce v souladu s § 77a tr. řádu uložit omezení spočívající v zákazu vycestování do zahraničí, přičemž pokud pominou důvody pro uložení, státní zástupce i bez návrhu toto omezení zruší. Státní zástupce v přípravném řízení rozhoduje rovněž bez odkladu o žádosti obviněného o zrušení omezení spočívajícího v zákazu vycestování a dále tr. řád státnímu zástupci ukládá povinnost, aby rovněž bez zbytečného odkladu vyrozuměl o daném omezení orgán příslušný k vydání cestovního dokladu a taktéž může povolit obviněnému na konkrétně vymezenou dobu vycestovat do zahraničí.

Státní zástupce vykonává dále daná oprávnění při zajištění věcí důležitých pro trestní řízení. Zajišťování věcí důležitých pro trestní řízení je upraveno v § 77b a násl. tr. řádu, přičemž k přepracování této části tr. řádu došlo v důsledku novely²⁴⁰ v roce 2017, kterou byla implementována směrnice Evropské Unie, a nové změny pak nastaly od 01.02.2019, kdy přímo v tr. zákoníku jsou nově v § 135a a § 135b uvedeny definice, co se rozumí výnosem a nástrojem trestné činnosti.

Je možno říci, že k zajišťování věcí důležitých pro trestní řízení může docházet ze tří základních důvodů:

1. k provedení důkazů,
2. za účelem reparace vztahů narušených trestným činem a
3. za účelem potrestání pachatele trestného činu.

Jelikož k zajišťování dochází nejvíce v průběhu přípravného řízení, je zřejmé, že státní zástupce bude při zajišťování věcí zaujímat důležité postavení, protože to bude zejména on, kdo bude rozhodovat o tom, zda k zajištění dojde a pokud ano, jakým

²⁴⁰ Zákon č. 55/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

způsobem bude provedeno, přičemž musí vždy myslet na „osud“ zajišťované věci, tedy zda ji hodlá vrátit majiteli či poškozenému, zda bude sloužit k uspokojení poškozeného či dojde zajištěním věci k nárůstu majetku státu.

Obecnými procesními postupy zajištění věcí důležitých pro trestní řízení jsou:

- zajištění pro důkazní účely - § 78 a §79 tr. řádu,
- zajištění k uspokojení nároku poškozeného - § 47 až § 49 tr. řádu,
- zajištění jako nástroj trestné činnosti - 79a až § 79g tr. řádu,
- zajištění jako trest - § 344a, § 347 a § 358b tr. řádu.

Státní zástupce v rámci zajištění činí v přípravném řízení velké množství úkonů, například:

- Vyzývá v souladu s § 78 tr. řádu k předložení či vydání věci, která může sloužit pro důkazní účely, přičemž v této souvislosti je nutno zdůraznit, že zajištění takovéto věci má vždy přednost před jinými důvody zajištění. Pokud je to přímo státní zástupce, kdo takto vyzve osobu k předložení či vydání věci, musí jí ihned vydat písemné potvrzení o převzetí nebo opis protokolu a pokud si tato osoba požádá o vrácení věci, rozhoduje o takovéto žádosti rovněž státní zástupce. Pokud je nezbytné za účelem zabránění zmaření propadnutí nebo zabránění věci, vydává státní zástupce příkaz, na základě něhož nesmí osoba po dobu zajištění věc převést na jinou osobu nebo ji jinak zatížit s tím, že je nezbytné, aby ji státní zástupce poučil, že pokud by jednala v rozporu s příkazem, bylo by takovéto jednání právně neplatné.

- Vydává v souladu s § 79 tr. řádu příkaz k odnětí věci, nebyla-li na vyzvání předložena nebo vydána a pokud má vydat příkaz policejní orgán, státní zástupce musí k tomuto udělit předchozí souhlas²⁴¹.

- Státní zástupce rozhoduje v souladu s § 79a tr. řádu usnesením²⁴² o zajištění věcí, které jsou nástrojem nebo výnosem z trestné činnosti, policejnímu orgánu k

²⁴¹ I pokud je věc zajištěna jako důkaz, může v průběhu dalšího řízení dojít k jejímu přezajištění dle § 77b odst. 3 tr. řádu, ovšem v tom případě ji pak nemůže státní zástupce navrhnout k provedení důkazu. Nutno podotknout, že změna důvodu zajištění musí vždy odpovídat změně důkazní situace, přičemž státní zástupce, pokud je on orgánem, který rozhoduje o zajištění, musí odůvodnit nejen změnu zajištění, ale i podmínky pro „nové“ rozhodnutí, aby bylo zřejmé, že legální bylo jak původní rozhodnutí o zajištění, tak i to nové.

takovému postupu pak uděluje souhlas vyjma situace, kdy v naléhavých případech, které nesnesou odkladu, není možno takového souhlasu dosáhnout. V tom případě pak musí policejní orgán do 48 hodin své rozhodnutí o zajištění předložit státnímu zástupci, který s ní vysloví souhlas, nebo jej zruší. Státní zástupce určí osobě, které byla věc zajištěna, aby do patnácti dnů od oznámení rozhodnutí sdělila, jaká práva třetích osob se váží k zajištěné věci a dále pak učiní všechny nezbytné kroky k výkonu rozhodnutí o zajištění.

- Pokud je zajišťována movitá věc, vyzývá státní zástupce toho, kdo ji má u sebe, k jejímu vydání, a pokud tak osoba neučiní, může mu být věc odňata. Za splnění zákonných podmínek uvedených v § 79c odst. 2 tr. řádu může státní zástupce rozhodnout o tom, že věc nebude odňata, nýbrž že se ponechává na místě, přičemž toto rozhodnutí je pouze na uvážení státního zástupce, osoba, jejichž movitých věcí se rozhodnutí týká, na ponechání věci na místě nemá žádný nárok. Je možné, aby věc, co byla původně ponechána na místě, byla následně odejmuta a platí to i naopak. Státní zástupce musí dle § 79c odst. 5 tr. řádu vydat usnesení o zajištění věci, která byla odejmuta nebo odňata²⁴³, ve lhůtě 96 hodin, která je považována za lhůtu pořádkovou. To v praxi znamená, že pokud v jejím průběhu nebylo rozhodnuto, věc se zajistí i následně, nicméně je důležité, aby bylo řádně odůvodněno, proč stanovená lhůta nebyla dodržena.

- Jelikož se může stát, že nelze zajistit věc, která je nástrojem nebo výnosem z trestné činnosti, může státní zástupce v přípravném řízení zajistit náhradní hodnotu, která odpovídá, byť jen z části, hodnotě dané věci²⁴⁴. Státní zástupce může v souladu s § 79g odst. 2 tr. řádu z důležitých důvodů povolit na návrh osoby, které byla náhradní hodnota zajištěna, provedení úkonu týkajícího se této zajištěné věci.

²⁴² Dle názoru Vítkové se jedná o usnesení svého druhu, u něhož není nutné vypisovat z taktických důvodů veškeré důkazy, aby obhajoba nezjistila více, než je v daném stádiu trestního řízení nutné.

²⁴³ V praxi dochází v případě zajištění movitých věcí typicky ke dvěma způsobům, buď je možné vydat rovnou usnesení o zajištění konkrétní věci, kdy je předem přesně známo, jakou věc je potřeba zajistit, nebo je nejprve provedena domovní prohlídka, při které jsou odejmuty věci, a pokud to nejsou zajištěny pro důkazní účely, je právě stanovena lhůta 96 hodin pro vydání usnesení o zajištění. Státní zástupce je dle čl. 55 odst. 2 Pokynu obecné povahy o trestním řízení oprávněn obviněného či svědka ke zjištění rozsahu, obsahu a umístění majetku vyslechnout nebo k tomu dát pokyn policejnímu orgánu.

²⁴⁴ Dle nálezu Ústavního soudu ÚS Tz 61/2018 je nutno vždy prokázat výši nástroje nebo výnosu.

Závěrem je možno postavení státního zástupce při zajišťování věci shrnout tak, že on je tou odpovědnou osobou, která kontroluje policejní orgán, a dbá, aby bylo možno zajištění realizovat²⁴⁵, uvažuje o jednotlivých způsobech zajištění a z nich volí ty, které nejlépe odpovídají aktuální důkazní situaci.

²⁴⁵ Zákon č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů, kde jsou v § 3 vyjmenovány věci, které nelze postihnout zajištěním - např. obvyklé vybavení domácnosti, snubní prsteny či zdravotní potřeby a jiné věci, které obviněný potřebuje vzhledem ke své nemoci nebo tělesné vadě

9. Úvahy de lege ferenda

Předchozí zpracování přehledu postavení státního zástupce uzavírají následující úvahy o připravovaném návrhu nového trestního řádu a zákona o státním zastupitelství, a to zejména se zaměřením, jaké dopady by navrhované změny mohly přinést do praxe s doplněním možností využití procesního modelování na podporu těchto změn.

9.1 Připravovaný návrh nového trestního řádu

Stávající tr. řád z roku 1961 je účinný již 58 let a prošel četnými novelami, což bylo vedle jednoduše řečeno zájmu na rychlejším a hospodárnějším trestním řízení rovněž důvodem pro zahájení pokusů o jeho rekonstrukci, s nimiž bylo započato již zhruba před deseti lety. Doposud byly vypracovány mimo kapitoly týkající se přípravného řízení ještě kapitoly: dokazování a řízení před soudem, přičemž k části týkající se opravných prostředků měl být ze strany Nejvyššího soudu vypracován oponentní návrh z důvodů neshod na ideových východiscích této části²⁴⁶. Shodě s tématem této práce bude pozornost následně věnována pouze části přípravného řízení a nejvýznamnějším navrhovaným změnám.

Současný tr. řád upravuje přípravné řízení ve své druhé části a ačkoliv samozřejmě některá ustanovení v praxi přináší aplikační problémy (jako například pro laickou a mnohdy i odbornou veřejnost obtížné rozlišení přezkumu postupu policejního orgánu ze strany státního zástupce dle § 157 odst. 2 tr. řádu a dle § 157a tr. řádu či již uvedený nedostatek v podobě toho, kdo vykonává dozor v případě, že je to státní zástupce, kdo koná vyšetřování), považuji jej za kvalitní právní normu. Raději než jeho celkovou rekonstrukci bych preferovala novelu sporných ustanovení, byť si uvědomuji, že bude tento názor mezi odbornou veřejností v menšině. Dospěla jsem k němu zejména po seznámení se s navrhovanou částí týkající se přípravného řízení, která by nejen pro státní zástupce přinesla mnoho změn. Nicméně i přes svůj celkový postoj k nové úpravě přípravného řízení nemohu říci, že by se ve všech případech jednalo o návrhy, jež by mohly přinést v praxi převážně komplikace či byly negativní.

Za pozitivní změny považuji úpravu neodkladných a neopakovatelných úkonů spočívajících ve výslechu osoby či v rekognici, které by nově mohl provádět státní

²⁴⁶ Na Nejvyšším soudu vzniká oponentní návrh části trestního řádu [cit. dne 9.12.2018]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2018/01/na-nejvyssim-soudu-vznika-oponentni-navrh-casti-trestniho-radu/>

zástupce a pokud by o to státní zástupce požádal, účastnil by se daného úkonu i soudce²⁴⁷. Tento návrh je dle mého názoru projevem větší důvěry vůči státnímu zástupci, jehož účast by zaručila zákonnost prováděného úkonu stejně jako je tomu doposud za účasti soudce, jehož přítomnost by byla na zvážení státního zástupce. Otázkou by nicméně zůstalo, jaká by byla časová náročnost takovéto povinné účasti státního zástupce a jak by se promítla do celkové pracovní náplně státního zástupce, nicméně tento návrh považuji za pozitivní, neboť by mohla státnímu zástupci i umožnit lepší znalost daného případu.

Jako pozitivní hodnotím dále možnost státního zástupce fakultativně zastavit trestní stíhání v případě, že shromážděné důkazy nejsou dostatečným podkladem pro úspěšné zastupování veřejné žaloby v řízení před soudem²⁴⁸, tedy za situace, kdy je ze spisového materiálu zřejmé, že by v řízení před soudem došlo ke zproštění obžaloby. Oproti tomu další navrhovaný nový důvod pro fakultativní zastavení trestního stíhání v případě, že

dle varianty I. na dalším trestním stíhání nebude veřejný zájem,

dle varianty II. nebude na dalším trestním stíhání veřejný zájem, zejména náklady spojené s dalším vedením trestního řízení nebo předpokládaná doba jeho dalšího trvání jsou neúměrné významu a míře porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, který byl dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku, nebo okolnostem, za nichž byl spáchán²⁴⁹,

nepovažuji vzhledem k absenci přesného zákonného vymezení pojmu „veřejný zájem“ za tolik pozitivní. Zejména u varianty I., u níž chybí výčet případů, kdy veřejný zájem nebude dán, jako je tomu u varianty II., což by poté mohlo přinášet velmi rozdílnou rozhodovací praxi státních zástupců, která by následně vyžadovala další interní sjednocení například výkladovými stanovisky.

Mnoho pozitivního nespátřuji ani v dalších navrhovaných změnách. Za prvé se neztotožňuji s navrhovaným fakultativním výkonem dozoru státního zástupce ve fázi prověřování v případě přečinů s tím, že obligatorní dozor začne být vykonáván až od zahájení trestního stíhání či od obdržení žádosti policejního orgánu o vydání rozhodnutí,

²⁴⁷ §x10 odst. 2 návrhu nového trestního řádu

²⁴⁸ §x25 odst. 2 písm. d) návrhu nového trestního řádu

²⁴⁹ §x25 odst. 2 písm. e) návrhu nového trestního řádu, který je ve dvou variantách

udělení souhlasu nebo podání návrhu soudci pro přípravné řízení, pokud státní zástupce nezačne vykonávat dozor sám již dříve z jiného důvodu²⁵⁰. Z odůvodnění návrhu nového trestního řádu se podává, že hlavním důvodem pro tuto změnu je skutečnost, že není třeba dozoru státního zástupce u některých, zejména bagatelních přečinů a že policejní orgán tyto jednodušší věci zvládat dostatečně kvalitně zpracovávat sám. S tímto však plně nesouhlasím, neboť nelze dle mého bez dalšího vycházet z předpokladu, že u méně závažné trestné činnosti postačí činnost policejního orgánu. Vždyť je to státní zástupce, který je dominus litis přípravného řízení, a nyní by jeho zásadní pravomoc ve formě dozoru nad zákonností v přípravném řízení u přečinů převzal policejní orgán. Tato úprava představuje významné posílení právě pozice policejního orgánu, který často nemá, dle mého názoru, vždy dostatečné právní vzdělání na to, aby dokázal řádně zákonná ustanovení aplikovat a vyhodnocovat celý případ do zahájení trestního stíhání. S argumentací, že žádný výkon dozoru ve fázi prověřování u přečinů není třeba, nelze souhlasit, jelikož ač je většina těchto případů policejním orgánem zpracovávána na náležitě úrovni, neplatí to plně a je to právě státní zástupce, který má dle mého mínění sloužit jako jakýsi filtr a oddělit tak ty věci, které náležitě kvalitně zpracovány nejsou.

K dalším úpravám, které nelze hodnotit tak pozitivně, patří nově návrh trestního řádu, že pokud vyšetřování koná státní zástupce, tak dozor nad jeho činností vykonáván vůbec nebude s odůvodněním, že státní zástupce je dostatečným garantem zákonnosti trestního řízení. Nicméně ani tato úprava, která již nepočítá tak jako § 175 odst. 2 tr. řádu s dozorem v případech, kdy vyšetřování koná státní zástupce, nejbližší vyššího státního zastupitelství, nepřináší vyřešení již dříve v práci nastíněné problematiky, zda se to týká jak obligatorně konaného dozoru ve vyšetřování, tak i případů, kdy státní zástupce na základě svých dozorových oprávnění provede celé přípravné řízení²⁵¹.

V novém trestním řádu by mělo dojít rovněž k úpravě přezkumu postupu policejního orgánu, který je dosud upraven v § 157a tr. řádu a je možné takto postupovat po celé přípravné řízení, avšak dle návrhu by tomu tak mělo být pro osobu, proti níž se řízení vede, pouze ve stádiu vyšetřování, neboť právo žádat o přezkum by nově měl mimo poškozeného pouze obviněný. Změna je předpokládána i v tom ohledu,

²⁵⁰ §x3 odst. 1 návrhu nového trestního řádu

²⁵¹ I v návrhu nového trestního řádu se s tímto dozorovým oprávněním počítá - § x3 odst. 4 návrhu nového trestního řádu.

že k námitkám by se nejprve vyjadřoval policejní orgán a státní zástupce by jeho vysvětlení buď akceptoval, nebo přijal opatření k nápravě. Tím by dle mého názoru opět docházelo k zesílení postavení policejního orgánu, přičemž sama preferuji, aby daný přezkum byl prováděn bez dalšího vysvětlování pouze státním zástupcem, kterému má ke zhodnocení postupu sloužit spisový materiál.

K dalším ne zcela pozitivním návrhům patří, pravděpodobně za účelem administrativního odlehčení a odformalizování stávajícího postupu, že již nemá být sepisován záznam o zahájení úkonů trestního řízení, které by se nově zahajovalo provedením úkonu, o němž bude policejní orgán informovat státního zástupce elektronickou cestou. Vzhledem ke stále výraznějšímu rozvoji a využití možností informačních technologií se dá předpokládat, že bude postupně upouštěno od listinné podoby spisového materiálu. Proto se neztotožňuji s daným návrhem, neboť dle mého má záznam o zahájení úkonů trestního řízení podstatný význam. Okamžik jeho vydání nyní jasně znamená, že policejní orgán začíná postupovat podle tr. řádu, je zahájeno prověřování a doposud i dozor státního zástupce, který na jeho základě posoudí místní a věcnou příslušnost státního zastupitelství. Dle nové úpravy tedy bude státní zástupce toto vyhodnocovat na podkladě rozdílných úkonů, kdy nadto zákon ani nestanovuje lhůtu pro takovéto oznámení státnímu zástupci ze strany policejního orgánu, což považuji za závažný nedostatek, který může v praxi působit značné potíže.

V návaznosti na absenci záznamu o zahájení úkonů trestního řízení se má v novém trestním řádu odformalizovat rovněž zahájení trestního stíhání, o němž se již nebude vyhotovovat usnesení, které se ve lhůtě 48 hodin zašle státnímu zástupci, nýbrž bude zahájeno tím, že policejní orgán na počátku prvního výslechu sdělí dané osobě, že je stíhána jako obviněný²⁵² a opis daného protokolu se bezodkladně zašle státnímu zástupci. Obviněný tak nebude již mít možnost řádného opravného prostředku, pouze právo přezkumu, přičemž osobně nespátřuji v dosavadní úpravě zásadní nedostatky a argumentaci spočívající v tom, že až na výjimky v jiných zemích Evropy rovněž nezahajují trestní stíhání formálně usnesením, nepovažuji za dostatečnou.

Z předloženého návrhu nového trestního řádu jsem svou pozornost věnovala vybraným navrhovaným změnám, které pro mě osobně představují zásadní či těžko pochopitelnou změnu. Nově upravené přípravné řízení celkově vnímám jako omezující dosavadní výkon dozoru státního zástupce v přípravném řízení s posílením pravomocí

²⁵² §17 odst. 1 návrhu nového trestního řádu

policejního orgánu, které není dle mého na místě. Možná jsem až příliš rigidní a ne příliš otevřená změnám, ale stávající formalismus přípravného řízení považuji za správný, a nemyslím si tak, že jeho odstranění bude mít vždy pozitivní dopady. Nutno doplnit, že například i Česká advokátní komora se vyhradila vůči připravovanému návrhu, nicméně ta spatřuje ve změnách zvýhodnění procesního postavení nikoliv pouze u policejního orgánu, ale i u státních zástupců²⁵³.

9.2 Přípravovaný návrh nového zákona o státním zastupitelství

Již zhruba od roku 2013, je snahou vytvořit nový zákon o státním zastupitelství, a postupně jsou předkládány jeho verze. V roce 2015 se již zdálo, že jeho přijetí nic nebrání, neboť se k němu bez zásadních připomínek vyjadřoval nejen tehdejší ministr spravedlnosti Robert Pelikán, ale i nejvyšší státní zástupce Pavel Zeman²⁵⁴. Mezi hlavní teze tehdejšího návrhu patřilo zejména vytvoření speciálního státního zastupitelství zaměřujícího se na závažné ekonomické trestné činy a naopak mělo dojít ke zrušení vrchních státních zastupitelství. Dále byla v návrhu stanovena délka funkčního období pro vedoucí státní zástupce, kteří by funkci nově vykonávali na základě předchozího výběrového řízení. Nicméně ačkoliv byl návrh zákona vládou schválen, nakonec přijat nebyl, což ale neznamenalo konec příprav at' nového zákona o státním zastupitelství či alespoň novely zákona stávajícího. V roce 2018, konkrétně dne 21. 3. 2018, vláda projednala a následně vyslovila nesouhlas s návrhem několika poslanců na vydání zákona, kterým by došlo ke změně zákona o státním zastupitelství²⁵⁵, jehož cílem by bylo posílení nezávislosti státních zástupců na eventuálních tlacích a politických vlivech tím, že by byla stanovena jasnější pravidla pro jmenování, odvolávání a trvání funkčního období vedoucích státních zástupců. Navrhováno bylo, aby funkční období nejvyššího státního zástupce bylo deset let s nemožností opakovaného jmenování, přičemž navíc by tuto funkci mohl vykonávat jen ten státní zástupce, který by měl vykonanou právní praxi po dobu nejméně deseti let. Vrchní, krajský a okresní zástupce by mohli podle tohoto návrhu být jmenováni na funkční období sedmi let, kdy ani u

²⁵³ Česká advokátní komora: Pokus o nový trestní řád je návratem do padesátých let [cit. 12.12.2018]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2018/01/ceska-advokatni-komora-pokus-o-novy-trestni-rad-je-navratem-do-padesatych-let/>

²⁵⁴ Návrh nového zákona o státním zastupitelství [cit. dne 27.12.2018]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/navrh-noveho-zakona-o-statnim-zastupitelstvi?browser=mobi>

²⁵⁵ Sněmovní tisk 110/0, část. č. 1/4 Novela zákona o státním zastupitelství

nich by nebylo možné opakované jmenování, ale pouze na totéž státní zastupitelství, přičemž vrchním a krajským státním zástupce by se mohl stát pouze státní zástupce s minimálně šesti letou právní praxí, okresní státní zástupce státní zástupce s minimálně čtyřletou právní praxí²⁵⁶. Jak již bylo shora uvedeno, vláda s tímto návrhem vyslovila nesouhlas, a to zejména z důvodu, že navrhované změny nebyly dostatečně promyšlené, koncepčně jednotné a vzájemně na sebe navazující, ani nebyly podrobeny široké odborné diskuzi a založeny na odborné právní analýze²⁵⁷. Ovšem i tento zákon, kterým by se novelizoval zákon o státním zastupitelství, byl v Poslanecké sněmovně zamítnut dne 17.04.2018 v 1. čtení.

V současnosti se opět hovoří o tom, že stávající ministr spravedlnosti Kněžínek má předložit návrh nového zákona o státním zastupitelství, jehož vytvoření je již zařazeno do plánu legislativních prací na rok 2019. Důvodem je to, že státní zástupci představují významné subjekty v boji s korupcí, a proto je třeba na jedné straně posílit jejich nezávislost, materiální a personální kapacity, na druhé však rovněž požadovat vyšší míru odpovědnosti a nároků²⁵⁸. Opět i v souvislosti s tímto novým návrhem se hovoří o stanovení funkčních období pro vedoucí státní zástupce, kteří by byli do funkce jmenováni na základě výsledků výběrového řízení s tím, že se uvažuje o období sedmi či deseti let.

Osobně považuji stávající zákon o státním zastupitelství za zdařilý, a pokud by mělo dojít k jeho změně, přiklání bych se pouze k novelizujícím ustanovením, než k jeho celému přepracování. Nadto by však ke změnám podle mého mínění mělo dojít až v době po případném přijetí nového trestního řádu, a to s dostatečným odstupem, neboť si nedokážu představit, že by ke všem navrhovaným změnám v trestním řádu týkajících se přípravného řízení měl přistoupit nový zákon o státním zastupitelství.

Co se týče nejčastěji navrhované změny spočívající ve stanovení délky funkčního období pro vedoucí státní zástupce a ve výběrových řízeních na tyto funkce, musím přiznat, že přemýšlím nad účelem této úpravy. Na jednu stranu by stanovení pevné

²⁵⁶ Sněmovní tisk 110/0, část. č. 1/4 Novela zákona o státním zastupitelství

²⁵⁷ Příloha usnesení vlády ze dne 21. března 2018 č. 179 [cit. dne 15.10.2018]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/RCIAAX8B7UCU>

²⁵⁸ Větší odpovědnost a nároky: Kněžínek má předložit nový zákon o státním zastupitelství [cit. dne 28.12.2018]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2018/08/vetsi-odpovednost-naroky-knezinek-ma-predlozit-novy-zakon-statnim-zastupitelstvi/>

délky funkčního období zajistilo, že jeden vedoucí státní zástupce by nemohl tuto funkci vykonávat libovolně dlouho a tím přistupovat k výkonu své funkce postupně s vyšší a vyšší mírou určité rutiny zamezující v některých případech prosazení potřebných změn a novinek. Na druhou stranu častější a opakované změny ve vedení státního zastupitelství a s tím spojené změny například v interních lhůtách a opatřeních by pro státní zástupce daného státního zastupitelství představovaly stále nové „přizpůsobování se“ novému, což ze svého pohledu nepovažuji za pozitivní. Nelze také opominout otázku, jak by docházelo k personálním změnám u malých okresních státních zastupitelství s nízkým počtem státních zástupců, neboť ne každý státní zástupce má předpoklady či chce být vedoucím státním zástupcem a o počtu těch, kteří by byli ochotni přestěhovat se za účelem vést nějaké státní zastupitelství, lze jen polemizovat. Pokud by však mělo dojít ke stanovení délky funkčního období, přikláněla bych se určitě k deseti letům. Co se týče nejvyššího státního zástupce, pak u něj bych desetileté funkční období považovala za ideální, jelikož za situace opětovaného najmenování by jedna osoba byla v čele celého státního zastupitelství až dvacet let.

Ještě spornější je pro mě zavedení výběrových řízení na post vedoucího státního zástupce. Je zřejmé, že jeho zavedení by přineslo, zejména pro veřejnost, transparentnější formu výběru, než jak je tomu doposud. Otázkou však je, jestli je nezbytné znovu ověřování znalostí a předpokladů, a to především s ohledem na to jakým výběrem a zkouškami musel státní zástupce, především pokud již před výkonem funkce byl právním čekatelem, projít. Jedná se zejména o psychologické posouzení osobnosti, pravidelné přezkušování, justiční zkoušky a následné výběrové řízení na funkci státního zástupce. Snad pochopitelné by bylo v případě, pokud by se nějakým způsobem ověřovaly manažerské schopnosti daného člověka, neboť výkon funkce vedoucího státního zástupce nespočívá jen v tom, že daná osoba by měla být opravdu zkušeným státním zástupcem, ale musí umět i vést podřízené státní zástupce.

Pro úplnost bych uvedla, že to nejsou jen trestní řád či zákon o státním zastupitelství, které by se měly dočkat změn. V současné době je připravován také nový pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce o postupu státních zástupců v trestním řízení, a to zejména z důvodu toho, že současný POP o trestním řízení byl již mnohokrát novelizován, a proto je jeho úprava těžko aplikovatelná. Nutno podotknout, že ač tento připravovaný nový pokyn obecné povahy znamená další z mnoha plánovaných změn, oproti novému trestnímu řádu a zákonu o státním zastupitelství

přináší z mého pohledu i pozitivní změny. Především spočívá v úpravě týkající se přijímání a vyřizování podání, což hodnotím velice kladně, neboť tato problematika v praxi právě pro neexistenci konkrétní právní úpravy přináší četné problémy.

9.3 Úvahy nad využitím procesního modelování v trestním řízení

Státní zástupce tak čeká v nejbližší době řada změn. Nebudou ale způsobeny jen úpravami trestního řádu a zákona o státním zastupitelství, protože změnou prochází i celkově prostředí celé společnosti a to zejména díky její široké digitalizaci. Vláda ČR přijala v roce 2018 v této souvislosti program "Digitální Česko"²⁵⁹, který představuje „soubor koncepcí zajišťujících předpoklady dlouhodobé prosperity České republiky v prostředí probíhající digitální revoluce a tvoří jej tři hlavní pilíře (dílčí koncepce / strategie), přičemž jedním z nich je „Informační koncepce České republiky“, která je v gesci Ministerstva vnitra. Ta stanovuje hlavní cíle v oblasti budování informačních systémů veřejné správy a dále stanoví obecné principy pořizování, vytváření, správy a provozování informačních systémů veřejné správy“.

Ministerstvo vnitra se tématice digitalizace, označované často souhrnně jako e-government, věnuje dlouhodobě a v posledních letech s rostoucím úsilím. Pro zpracování této práce je inspirativní uplatnění procesního přístupu, které pro zlepšení svého výkonu, výkonu dalších orgánů státní správy i přenesené působnosti vykonávané samosprávnými orgány definovaného příslušnými zákony a nařízeními v rámci tzv. agend veřejné správy, toto ministerstvo zvolilo a řeší jej už od roku 2009 v postupné návaznosti 3 fází projektu pojmenovaného „Procesní modelování agend veřejné správy“ (ve zkratce označení PMA). Výsledkem třetí fáze tohoto projektu, tzv. PMA 3²⁶⁰, by mělo k roku jejího ukončení, tj. v roce 2021, být zmodelování 60 vybraných prioritních agend veřejné správy, tzn. stále ještě nikoli všechny agendy ale jen zhruba pětina z nich.

Zdůvodnění potřebnosti projektu PMA na webových stránkách ministerstva vnitra mj. uvádí, že v současnosti „přesný procesní postup není aplikován ani u agend, které jsou z velké části založeny na předpise procesního charakteru, jako je například

²⁵⁹ Vládní program digitalizace České republiky 2018 [cit. 05.01.2019]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/vladni-program-digitalizace-ceske-republiky-2018-digitalni-cesko-uvodni-dokument.aspx>

²⁶⁰ Využívání prvků procesního řízení a zavedení standardů pro výkon prioritních agend veřejné správy (PMA 3) [cit. 05.01.2019]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/vyuzivani-prvku-procesniho-rizeni-a-zavedeni-standardu-pro-vykon-prioritnich-agend-verejne-spravy-pma-3.aspx>

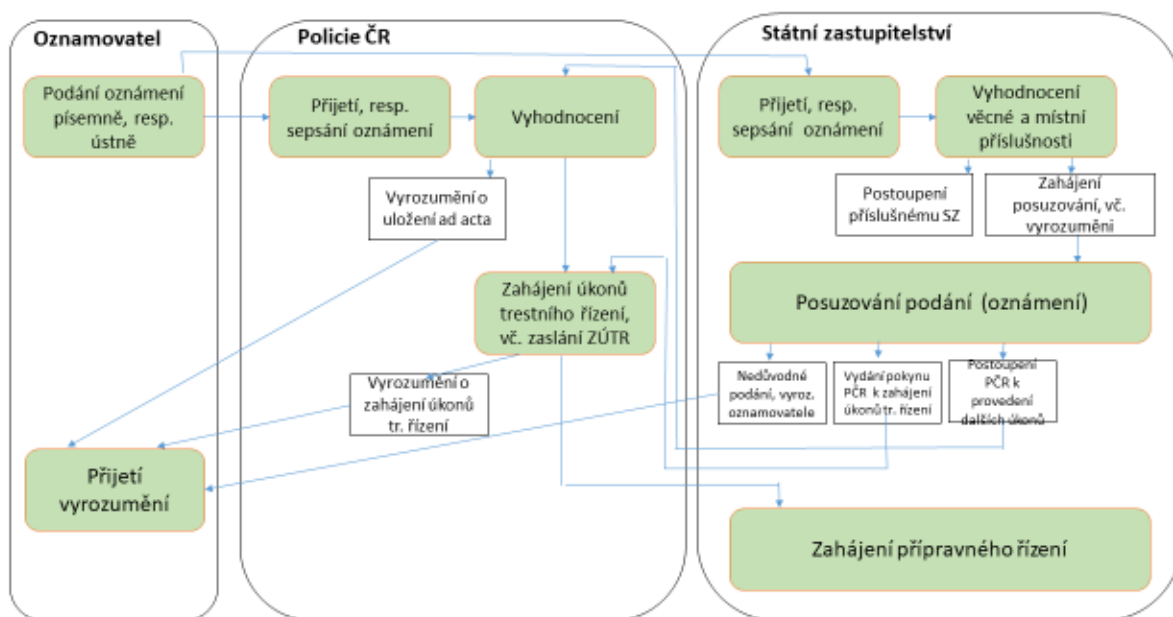
zákon č. 500/2004 Sb., správní řád²⁶¹. Souhrnná finanční částka i čas věnovaný projektu PMA na Ministerstvu vnitra zároveň poukazuje na důležitost, ale současně dokumentuje i pracnost a celkovou časovou náročnost tohoto procesního modelování.

Z pohledu tématu této práce zaměřeného na postavení státního zástupce v přípravném řízení je podnětné, že mezi důvody pro realizaci projektu PMA jsou Ministerstvem vnitra uváděny i neúplná znalost jednotlivých procesů, jejich nesprávná či nejednotná forma aplikace a dále absence standardizovaného postupu, tzn. těch faktorů, které v souvislosti s rozvojem státních zastupitelství v důsledku výše popsaných změn lze v budoucnosti také potenciálně očekávat. Mohlo by tak být výhodné, kdyby podobným způsobem jako v rámci projektu PMA bylo možné pomocí využití procesního modelování se na budoucí situaci vhodně a včas připravit právě i v rámci státního zastupitelství. Mimo jiné proto, že činnost státních zástupců spočívá v celé řadě procesních postupů, přičemž některé z nich jsou jednotlivými státními zástupci aplikovány odlišně, a nadto nelze odhlédnout od skutečnosti, že trestní řízení a činnost státního zástupce nemusí být snadno pochopitelné pro laickou veřejnost.

Pro ilustraci byl namodelován příklad procesu zabývajícího se základním postupem přijímání podání a jeho následného vyhodnocování a rozhodování o něm. S ohledem na použitou terminologii procesního modelování a pro srozumitelnost ještě uvádím, že proces je v rámci zde popisovaného procesního modelování vnímán jako „postupný tok dějů, stavů, aktivit nebo práce“²⁶². V reálném světě totiž obecně existuje více situací spojených s pojmem proces a jeho užitím v různých významech a souvislostech, např. je obvyklé použití označení procesu ve spojeních: proces stárnutí, proces učení, výrobní proces, ale také např. soudní proces. V kontextu procesního modelování jsou procesy klíčovým atributem procesního řízení (chápáno ve významu anglického významu „process management“), které organizacím od 90. let minulého století pomáhají obecně zefektivnit jejich činnosti, kdy na procesní modelování navazuje následně procesní optimalizace.

²⁶¹ Využívání prvků procesního řízení a zavedení standardů pro výkon prioritních agend veřejné správy (PMA 3) [cit. 05.01.2019]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/vyuzivani-prvku-procesniho-rizeni-a-zavedeni-standardu-pro-vykon-prioritnich-agend-verejne-spravy-pma-3.aspx>

²⁶² Proces [cit. 05.01.2019]. Dostupné z: <https://managementmania.com/cs/proces>

Obrázek 1: Ukázka modelu procesu přijímání a vyřizování podání

Na obrázku 1 je ukázka modelu hlavních činností v rámci přípravného řízení, které souvisí s tematikou této práce. S ohledem na skutečnost, že pro modelování procesů je možné využít více modelovacích konvencí a nástrojů, bylo pro zobrazení ilustrativního modelu v tomto případě využito stejné modelovací konvence, která byla aplikována v rámci výše citovaného procesního modelování agend PMA Ministerstvem vnitra. Jedním z principů použité konvence je to, že model zobrazuje části procesního modelu z pohledu jednotlivých aktérů (v našem případě oznamovatele, Policie ČR a státního zastupitelství) v tzv. plaveckých drahách a jednotlivé události a činnosti na sebe postupně časově navazují, případně mohou být jejich postup větven podle podmínek, které představují tzv. rozhodovacími bloky. Dodejme, že každá zobrazená procesní činnost, v terminologii procesního modelování, může dále představovat samostatný proces (označovaný také jako podproces), který lze návazně zobrazit v podobě samostatného modelu. Tento hierarchický přístup umožňuje na jedné straně zachování celkové přehlednosti a úplnosti modelu, na druhé straně lze touto cestou dosáhnout potřebné úrovně a míry granularity.

Důležité z pohledu této práce je, že, procesní modelování agend veřejné správy se v rámci projektu PMA dotýká organizační složek státu, kam patří i Policie ČR, která je podřízena právě resortu Ministerstva vnitra a současně je klíčovým aktérem souvisejícím s činnostmi a postavením státního zástupce v rámci přípravného řízení,

čímž se zvyšuje jeho vhodnost být případnou inspirací a tzv. „dobrou praxí“ (best practice) uplatněného procesního modelování i pro státní zastupitelství.

10. Závěr

Tato práce byla zpracována shodně s cílem naformulovaným v jejím úvodu, tedy přináší ucelený pohled na postavení státního zástupce v průběhu přípravného řízení. Východiskem bylo využití poznatků z odborné literatury a právních předpisů, které byly rozšířeny o ty činnosti, které jsou státním zástupcem ve standardních trestních věcech prováděny. Tento základ doplňují úvahy nad vybranými praktickými problémy vyvstávajícími z činnosti státního zástupce a následně i úvahy nad připravovanými či uvažovanými úpravami právních předpisů dotýkajících se činnosti státního zástupce, které v závěru doplňuje poukázání na potenciál využití možností procesního modelování pro činnosti státního zástupce.

Státní zástupce v průběhu přípravného řízení vykonává velké množství úkonů, v souvislosti s nimiž je od něj vyžadováno, aby vždy postupoval v souladu se zákony a za současného respektování základních lidských práv a svobod. Při své práci se státní zástupce řídí svým nejlepším vědomím a svědomím a vždy pečlivě zvažuje postavení obviněného před soud. Postavení státního zástupce je v rámci přípravného řízení jednoznačně dominantní, neboť pouze on je trestním řádem nadán rozhodovacími pravomocemi umožňující mu rozhodnout nejen v rámci prověřování a vyšetřování, ale rovněž i před zahájením úkonů trestního řízení, jak bude přípravné řízení skončeno. Státní zástupce je orgánem činným v trestním řízení, který jako svou klíčovou úlohu vykonává dozor nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení, na základě čehož provádí kontrolu policejních orgánů a svými pokyny usměrňuje činnost tak, aby spolehlivě docházelo k náležitému objasnění všech skutků. Pokud vznikne důvodné podezření, že v daném skutku je spatřován nějaký trestný čin, je to státní zástupce, kdo dbá, aby byly obstarány a zajištěny všechny důkazy tak, aby mohla na konci přípravného řízení náležitě rozhodnout o podání obžaloby, návrhu na potrestání či o jiném způsobu vyřízení věci.

Současná právní úprava přípravného řízení v trestním řádu představuje pro činnost státního zástupce již jakýsi osvědčený základ, ač obsahuje určitá v předkládané práci zmíněná sporná ustanovení, která by však mohla být řešena přijetím novely účinného trestního řádu. Předpokládaný vývoj trestního práva procesního však nesměruje k novelám stávajícího trestního řádu, ale k celkové rekonstrukci v podobě nového trestního řádu, jež by měl přinést nejen do přípravného řízení mnoho změn, přičemž je nyní možné pouze předvídat jejich dopad do praktické činnosti státních zástupců. Je

však z těchto připravovaných změn zřejmý posun od rozsahu pravomocí státního zástupce směrem k policejnímu orgánu, což může být vnímáno poněkud v rozporu s postavením státního zástupce v přípravném řízení.

Státní zástupce musí však svoji činnost vykonávat i efektivně a rychle. Proto tato práce obohacuje základní právní pohled na tematiku postavení státního zástupce o další do budoucna relevantní faktor podporující efektivní provoz a rozvoj činností státních zástupců. Z tohoto důvodu jsou uváděny potenciální možnosti procesního modelování v rámci činností státního zástupce, včetně ilustrativního příkladu. Právě procesní modelování by totiž mohlo přinést, podobně jak o to usiluje Ministerstvo vnitra u agend veřejné správy, i do trestního řízení analogické přínosy a jeho důsledkem by mohlo také být například zpřehlednění jednotlivých činností a jejich jednodušší pochopení, a to nejen ze strany veřejnosti.

Procesní modelování tak může být pro činnost státního zástupce do budoucna užitečné, není však cílem, ale jen cestou ke standardizaci, rychlejšímu plošnému přijetí změn, efektivnímu výkonu a optimalizaci. Může ale hlavně být i cestou k digitalizaci jeho činností v důsledku nastupující historicky bezprecedentní digitalizace celé společnosti, která bývá v současnosti i na nejvyšších ekonomických a politických grémiích a summitech označovaná jako 4. průmyslová revoluce potažmo jako společnost 4.0. Do budoucna přitom nejde jen o rozsah a rychlost realizace digitalizace veřejné správy potažmo státního zastupitelství, ale i o to, že digitalizace společnosti přinese nové, možná dnes ještě vůbec neznámé, formy trestné činnosti i způsoby jejich odhalování, vyšetřování a dokazování. Již dnes vidíme, jak například v rámci rezortu vnitra, obrany i financí vznikají speciální odbory zaměřené na kybernetickou kriminalitu zaměřené na nové formy jejich odhalování a případné prevence. Jsme zatím na počátku těchto společenských změn a tato práce je neřešila. Jen se v závěru snaží poukázat na to, co relativně blízká budoucnost do tematiky postavení státního zástupce může přinést a ovlivnit ho.

11. Seznam použitých zkratk

BIS – Bezpečnostní informační služba

ČSSR – Československá socialistická republika

ETR – evidence trestního řízení

GIBS – Generální inspekce bezpečnostních sborů

Inspekce VP – inspekce vojenské policie

KSZ – krajské státní zastupitelství

PČR – Policie České republiky

POP – pokyn obecné povahy

PMA – Procesní modelování agend veřejné správy

SŘS – soudní řád správní

SZ – státní zastupitelství

ÚS – Ústavní soud

ÚZSI – Úřad pro zahraniční styky a informace

VP – Vojenská policie

ZSVM - Zákon o soudnictví ve věcech mládeže

ŽŘS - Zákon o zvláštních řízeních soudních

12. Seznam použitých zdrojů

12.1 Seznam použité literatury

- Bobek, M., Molek, P., Šimíček, V.: *Komunistické právo v Československu. Kapitoly z dějin bezpráví*. Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, Brno 2009, ISBN 978-80-210-4844-7
- Fenyk, J.: *Vademecum státního zástupce*. Praha. ASPI Publishing, 2003, ISBN 80-86395-80-4
- Fenyk, J., Císařová, D., Gřivna T. a kol.: *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., ISBN 978-80-7478-750-8
- Fryšták, M. a kolektiv: *Trestní právo procesní*. KEY Publishing s.r.o., Ostrava 2009, ISBN 978-80-7418-041-5
- Fryšták, M., Polišenská P.: *Dokazování v přípravném řízení. Nejvýznamnější judikatura k vybraným tematickým okruhům od roku 1989*. Praha: Leges, 2014, ISBN 978-80-87576-85-4
- Koudelka, Z., Růžička, M., Vondruška, F.: *Zákon o státním zastupitelství s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2010, ISBN 978-80-87212-25-7
- Kuchta, J., Schelle K.: *Historie a současnost státního zastupitelství*. Masarykova univerzita, Brno, 1994, ISBN 80-210-1044-4
- Lata, J., Pavlík, J.: *Přehled judikatury ve věcech státního zastupitelství a státních zástupců*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, ISBN 978-80-7478-779-9
- Růžička, M.: *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. Praha: C. H. Beck, 2005, ISBN 80-7179-929-7
- Růžička, M.: *Přípravné řízení a stádium projednávání trestní věci v řízení před soudem (velká novela a připravovaná rekodifikace trestního řádu)*. LexisNexis, 2005, ISBN 80-86199-93-2

- Růžička, M., Zezulová, J.: *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, ISBN 80-7179-817-7
- Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kolektiv: *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-496-4
- Šámal, P. a kol.: *Trestní řád*. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-465-0
- Schelle, K. a kolektiv: *Vývoj trestního řízení*. KEY Publishing s.r.o., Ostrava, 2012, ISBN 978-80-7418-139-9

12.2 Seznam použitých internetových zdrojů

- Prokuratura a její vývoj na našem území. [cit. 30.06.2018]. Dostupné z: [//www.epravo.cz/top/clanky/prokuratura-a-jeji-vyvoj-na-nasem-uzemi-102856.html](http://www.epravo.cz/top/clanky/prokuratura-a-jeji-vyvoj-na-nasem-uzemi-102856.html)
- Povolování odposlechů a jejich použitelnost v trestním řízení [cit. 25.11.2018]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/povolovani-odposlechu-a-jejich-pouzitelnost-v-trestnim-rizeni>
- Vznik a historie [cit. 12.07.2018]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/o-statnim-zastupitelstvi>
- Působnost státního zastupitelství [cit. 22.07.2018]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/o-statnim-zastupitelstvi/pusobnost/psobnost-statniho-zastupitelstvi>
- Je státní zástupce oprávněn konat současně vyšetřování i dozor nad ním? [cit. 28.11.2018]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/je-statni-zastupce-opravnen-konat-soucasne-vysetrovani-i-dozor-nad-nim?browser=mobi>
- Odklony v trestním řízení [cit. dne 2.12.2018]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/prubeh-rizeni-v-trestnich-a-netrestnich-vecech/55>

- Na Nejvyšším soudu vzniká oponentní návrh části trestního řádu [cit. dne 9.12.2018]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2018/01/na-nejvyssim-soudu-vznika-oponentni-navrh-casti-trestniho-radu/>
- Návrh nového zákona o státním zastupitelství [cit. dne 27.12.2018]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/navrh-noveho-zakona-o-statnim-zastupitelstvi?browser=mobi>
- Větší odpovědnost a nároky: Kněžínek má předložit nový zákon o státním zastupitelství [cit. dne 28.12.2018]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2018/08/vetsi-odpovednost-naroky-knezinek-ma-predlozit-novy-zakon-statnim-zastupitelstvi/>
- Příloha usnesení vlády ze dne 21. března 2018 č. 179 [cit. dne 15.10.2018]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/RCIAAX8B7UCU>
- Dozor a dohled ve státním zastupitelství nejsou totéž [cit. 20-09-2018]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/dozor-a-dohled-ve-statnim-zastupitelstvi-neni-totez>
- Pavel Zeman. Je čas na revizi justice, státní zástupci nemají spadat pod výkonnou moc [cit. dne 10.08.2018]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2018/04/justicni-spicky-resili-zda-maji-statni-zastupci-spatat-vykonnou-moc>
- Ústavní soudce Musil: Státní zastupitelství má patřit k moci soudní [cit. 12.08.2018]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2017/06/ustavni-soudce-musil-statni-zastupitelstvi-ma-patrit-k-moci-soudni/>
- Působnost orgánů činných v trestním řízení v přípravném řízení u trestných činů spáchaných „bezpečnostními“ subjekty [cit. 29.12.2018]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/pusobnost-organu-cinnych-v-trestnim-rizeni-v-pripravnem-rizeni-u-trestnych-cinu-spachanych-bezpecnostnimi-subjekty>

- Česká advokátní komora: Pokus o nový trestní řád je návratem do padesátých let [cit. 12.12.2018]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2018/01/ceska-advokatni-komora-pokus-o-novy-trestni-rad-je-navratem-do-padesatych-let/>
- Pojem „odklon v trestním řízení“ aneb skutečně je možné za formu odklonu v trestním řízení považovat i trestní příkaz a dohodu o vině a trestu? [cit. 28.12.2018]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/pojem-odklon-v-trestnim-rizeni-aneb-skutecne-je-mozne-za-formu-odklonu-v-trestnim-rizeni-povazovat-i-trestni-prikaz-a-dohodu-o-vine-a-trestu>
- Využívání prvků procesního řízení a zavedení standardů pro výkon prioritních agend veřejné správy (PMA 3) [cit. 05.01.2019]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/vyuzivani-prvku-procesniho-rizeni-a-zavedeni-standardu-pro-vykon-prioritnich-agend-verejne-spravy-pma-3.aspx>
- Procesní modelování agend veřejné správy [cit. 05.01.2019]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/procesni-modelovani-agend-verejne-spravy.aspx>
- Proces [cit. 05.01.2019]. Dostupné z: <https://managementmania.com/cs/proces>
- Vládní program digitalizace České republiky 2018 [cit. 05.01.2019]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/vladni-program-digitalizace-ceske-republiky-2018-digitalni-cesko-uvodni-dokument.aspx>

12.3 Seznam použitých právních předpisů

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- Ústavní zákon č. 23/199 Sb., Listina základních práv a svobod
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů

- Zákon č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů
- Zákon č. 412/2005 Sb., o utajovaných informacích a bezpečnostní způsobilosti
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli, ve znění pozdějších předpisů
- Nařízení vlády č. 522/2005 Sb., o seznamu utajovaných informací
- Evropská úmluva o ochraně lidských práv
- Strafprozessordnung Bundesrepublik Deutschland
- Strafprozessordnung 1973 Österreich

12.4 Seznam použité judikatury

- Usnesení Ústavního soudu ze dne 28. srpna 2014, sp. zn. II. ÚS 2166/14,
- Nález Ústavního soudu ze dne 2. března 2015, sp. zn. I. ÚS 1565/14
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 1. dubna 2014, sp. zn. III. ÚS 254/16
- Nález Ústavního soudu ze dne 17. prosince 2014, sp. zn. IV. ÚS 3028/14
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 4. října 2005, sp. zn. II. ÚS 369/05
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 3. listopadu 2015, sp. zn. II. ÚS 573/05
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. února 2016, sp. zn. II. ÚS 4717/012
- Nález Ústavního soudu ze dne 14. března 2017, sp. zn. II. ÚS 3173/16
- Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 14. července 2016, sp. zn. 67To 233/2016
- Usnesení Krajského soudu v Plzni sp. zn. 9 To 429/97
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. listopadu 2003, sp. zn. 4 Tz 156/2003
- Usnesení Nejvyššího soudu ČSR sp. zn. 11 Tz 1/88
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. srpna 2017, sp. zn. 5 Tdo 789/2017

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. dubna 2015, sp. zn. 4 Tdo 6/2015
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. listopadu 2017 sp. zn. 7 Tdo 1241/2017
- Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 15. listopadu 2013, sp. zn. 12 Ksz 4/2013
- Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 27. března 2008, sp. zn. 2 Ds 1/2008
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. Července 2015, sp. zn. 4 To 67/2015
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu R 23/2015
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 11. dubna 2017, sp. zn. 7 Tz 5/2017
- Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 1 To 66/2000
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22.11.2016, sp. zn. 7 Tz 56/2016
- Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2014, sp. zn. Tpjn 303/2014
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 13. března 2002, sp. zn. 3 To 190/2002

12.5 Seznam ostatních zdrojů

- Hackl, V. Dohled nad dohledem? Prosím s ohledem! *Státní zastupitelství*. 2015. 13(6), ISSN 1214-3758, 26-28 s.
- Hackl, V. Odklony – několik postřehů vzešlých z pražské praxe. *Státní zastupitelství*. č. 3/2018, ISSN 1214 – 3758, 12 – 16 s.
- Petrák, M. Ke stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání. *Trestní právo*. č. 6/2012, ISSN 1211-2860, 26 s.
- Tuzar, V.: Jak krátké je zkrácené přípravné řízení? *Trestní právo*, č. 4/2011, ISSN 1211-2860, 13-14 s.

- Žďárský, Z. K účinkům zahájení trestního stíhání z hlediska promlčení a otázkám souvisejícím. *Trestněprávní revue*. č. 9/2016, ISSN 1213-5313, 195 – 203 s.
- Pokyn obecné povahy č. 1/2017, o výkonu dohledu v soustavě státního zastupitelství
- Pokyn obecné povahy č. 8/2009, o trestním řízení
- Pokyn obecné povahy č. 9/2008, o netrestní působnosti
- Pokyn obecné povahy č. 1/2017, o výkonu dohledu v soustavě státního zastupitelství
- Pokyn obecné povahy č. 10/2012, o výkonu dozoru nad dodržováním právních předpisů v místech, kde je podle zákonného oprávnění omezována osobní svoboda
- Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 1/1995
- Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 1/2014
- Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 1/2015
- Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 1/2016
- Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 2/2017
- Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 1/2018
- Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 1/2019
- Rozhodnutí Nejvyššího státního zastupitelství ze dne 23.01.2017, sp. zn. 5 NZN 2609/2017
- Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství ke kritériím posuzování podání jako podnětu k výkonu dohledu
- Právní názor Analytického a legislativního odboru Nejvyššího státního zastupitelství 1 SL 727/2016
- Sněmovní tisk 110/0, část č. 1/4 novela zákona o státním zastupitelství

- Návrh nového trestního řádu
- Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2017

Abstrakt

Předkládaná práce přináší ucelený pohled na postavení státního zástupce v průběhu přípravného řízení. Využívá poznatků z odborné literatury a právních předpisů, které byly rozšířeny o ty činnosti, které jsou státním zástupcem ve standardních trestních věcech prováděny, a to s poukazem na praktické využití jednotlivých institutů, na oprávnění státního zástupce i na vybrané problematické aspekty, jež s sebou právní úprava přináší. Zpracovaný přehled doplňují úvahy nad vybranými praktickými problémy vyvstávajícími z činnosti státního zástupce a následně i úvahy nad připravovanými či uvažovanými úpravami právních předpisů dotýkajících se činnosti státního zástupce. Součástí těchto úvah je i poukázání na možnost využití procesního modelování v rámci státního zastupitelství. Práce je rozčleněna do devíti kapitol, které tvoří čtyři logické části. První část se věnuje historickému vývoji státního zastupitelství až do přijetí současného zákona o státním zastupitelství, přičemž po roce 1948 je pozornost již více zaměřena na postavení státního zástupce. Druhá část obsahuje obecné vymezení státního zastupitelství a charakteristiku přípravného řízení jako takového s tím, že součástí je i podkapitola věnující se některým specifickým v rakouském a německém trestním řádu. Hlavní částí je část třetí, která se zaměřuje na postavení státního zástupce v přípravném řízení s poukazem na jeho zásadní roli v této fázi trestního řízení a na postavení státního zástupce v jednotlivých formách přípravného řízení, tedy v rámci prověřování, vyšetřování a ve zkráceném přípravném řízení. Doplněním této části je zpracování oprávnění státního zástupce u jednotlivých institutů v rámci přípravného řízení, která jsou ze strany státního zástupce uplatňována. Poslední čtvrtá část obsahuje výše zmíněné úvahy týkající se novely trestního řádu a uvažovaného zákona o státním zastupitelství.

Klíčová slova:

státní zástupce

přípravné řízení

dozor

trestní řízení

Key words:

Prosecutor

Preliminary criminal proceedings

Supervision

Criminal proceedings

Abstract

The presented work brings a comprehensive view of the state prosecutor's position during the pre-trial proceedings. It uses the knowledge of professional literature and legal regulations, which were extended to those activities that are carried out by the state prosecutor in standard criminal cases, with reference to the practical use of individual institutes, to the authorisation of the state prosecutor and to selective aspects, problematic in nature that results in legal adjustment. The rigorous work is complemented by considerations on selected practical problems arising from the activities of the public prosecutor and consequently on considerations on prepared or considered modifications of legal regulations affecting the activities of the public prosecutor. Part of these considerations is also pointing out the possibility of using process modelling within the public prosecutor's office. The work is divided into nine chapters, which form four logical parts. The first part deals with the historical development of the Public Prosecutor's Office until the adoption of the current Act on the Public Prosecutor's Office, whereas, after 1948, attention has been more focused on the position of prosecutor. The second part contains a general definition of the public prosecutor's office and the characteristics of the preliminary proceedings as such, with a subchapter devoted to some specifics in the Austrian and German Criminal Procedure Code. The main part is the third part, which focuses on the position of the public prosecutor in the preliminary proceedings, pointing to his fundamental role at this stage of the criminal proceedings and on the position of the public prosecutor in individual forms of pre-trial proceedings, i.e. in the framework of screening, investigation and shortened preliminary proceedings. The addition of this part is the processing of the state prosecutor's authority at the individual institutes in the pre-trial, which are applied by the public prosecutor. The last fourth part contains the above mentioned considerations concerning the amendment of the Code of Criminal Procedure and the envisaged Act on Public Prosecution.

Název práce v anglickém jazyce

The Position of Public Prosecutor in Preliminary Proceedings